

ONDERWIJSVISITATIE

Grafische en digitale media

Een onderzoek naar de kwaliteit van de professioneel gerichte bacheloropleiding Grafische en digitale media aan de Vlaamse hogescholen

The logo consists of a grey square on the left and a black square on the right. The letters 'V L H O R A' are written in white, bold, sans-serif capital letters across the two squares, with 'V' and 'L' in the grey square and 'H O R A' in the black square.

V L H O R A

V l a a m s e H o g e s c h o l e n r a a d

14 juni 2011

De onderwijsvisitatie Grafische en digitale media

Ravensteingalerij 27, bus 3
1000 Brussel
tel.: 02 211 41 90
info@vlhora.be

Exemplaren van dit rapport kunnen tegen betaling verkregen worden
op het VLHORA-secretariaat.

Het rapport is ook elektronisch beschikbaar op
<http://www.vlhora.be> > evaluatieorgaan > visitatierapporten > huidige ronde

Wettelijk depot: D/2011/8696/15

voorwoord

De visitatiecommissie brengt met dit rapport verslag uit over haar oordelen en de daaraan ten grondslag liggende motivering, conclusies en aanbevelingen die resulteren uit het onderzoek dat zij heeft verricht naar de onderwijskwaliteit van de professioneel gerichte bacheloropleiding Grafische en digitale media in Vlaanderen.

De visitatiecommissie heeft hierbij de visitatieprocedure *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008* gevolgd, waarbij zij niet enkel aanbevelingen en suggesties formuleert in het kader van de continue kwaliteitsverbetering van het hoger onderwijs, maar ook een oordeel geeft in het kader van de accreditatie van de opleiding.

De visitatie en dit rapport passen in de werkzaamheden van de hogescholen en van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 93 van decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs.

Met dit rapport wordt de bredere samenleving geïnformeerd over de wijze waarop de hogescholen en meer bepaald de betrokken opleiding omgaat met de kwaliteit van haar onderwijs. Toch is het rapport in de eerste plaats bedoeld voor de hogeschool die de opleiding aanbiedt. Op basis van de bevindingen van het rapport kan de hogeschool nu en in de nabije toekomst actie nemen om de kwaliteit van het onderwijs in de opleiding te handhaven en verder te verbeteren. De lezer moet er zich echter terdege bewust van zijn dat het rapport slechts een momentopname biedt van het onderwijs in de opleiding en dat de rapportering van de visitatiecommissie slechts één fase is in het proces van kwaliteitszorg.

De VLHORA dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie. De visitatie was niet mogelijk geweest zonder de inzet van al wie binnen de hogescholen betrokken was bij de voorbereiding en de uitvoering ervan. Tevens is de VLHORA dank verschuldigd aan de voorzitter, de leden en de secretarissen van de visitatiecommissie voor de betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd.

Marc Vandewalle
secretaris-generaal

Bert Hoogewijs
voorzitter

inhoudsopgave

voorwoord.....	3
inhoudsopgave	5
deel 1.....	7
hoofdstuk 1 de onderwijsvisitatie Grafische en digitale media	9
1.1 inleiding	9
1.2 de betrokken opleidingen	9
1.3 de visitatiecommissie	9
1.3.1 samenstelling	9
1.3.2 taakomschrijving.....	10
1.3.3 werkwijze.....	10
1.3.4 oordeelsvorming	11
1.4 indeling van het rapport.....	12
hoofdstuk 2 het domeinspecifieke referentiekader Grafische en digitale media	13
2.1 inleiding	13
2.2 domeinspecifieke competenties	13
2.2.1 gehanteerde input	13
2.2.2 domeinspecifieke competenties	13
2.3 besluit.....	16
hoofdstuk 3 de opleidingen in vergelijkend perspectief.....	17
onderwerp 1 doelstellingen van de opleiding.....	19
facet 1.1 niveau en oriëntatie	19
facet 1.2 domeinspecifieke eisen	19
onderwerp 2 programma	19
facet 2.1 relatie doelstelling en inhoud	19
facet 2.2 eisen professionele en academische gerichtheid	20
facet 2.3 samenhang	20
facet 2.4 studieomvang	20
facet 2.5 studielast.....	20
facet 2.6 afstemming vormgeving - inhoud.....	21
facet 2.7 beoordeling en toetsing	21
facet 2.8 masterproef.....	21
facet 2.9 toelatingsvoorwaarden.....	21
onderwerp 3 inzet van personeel.....	22
facet 3.1 kwaliteit personeel	22
facet 3.2 eisen professionele gerichtheid	22
facet 3.3 kwantiteit personeel	22
onderwerp 4 voorzieningen	22
facet 4.1 materiële voorzieningen.....	22
facet 4.2 studiebegeleiding.....	23
onderwerp 5 interne kwaliteitszorg	23
facet 5.1 evaluatie resultaten.....	23
facet 5.2 maatregelen tot verbetering	24
facet 5.3 betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	24
onderwerp 6 resultaten.....	24
facet 6.1 gerealiseerd niveau	24

facet 6.2 onderwijsrendement	24
hoofdstuk 4 vergelijkende tabel kwaliteitsaspecten	25
deel 2.....	29
hoofdstuk 1 Artesis Hogeschool Antwerpen	31
hoofdstuk 2 Arteveldehogeschool.....	69
bijlagen	111

algemeen deel

Hoofdstuk 1 De onderwijsvisitatie Grafische en digitale media

1.1 inleiding

In dit rapport brengt de visitatiecommissie verslag uit van haar bevindingen over de onderwijskwaliteit van de professioneel gerichte bacheloropleiding Grafische en digitale media, die zij in 2010 in opdracht van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) heeft onderzocht.

Dit initiatief past in de werkzaamheden van de hogescholen en van de VLHORA met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 93 van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

1.2 de betrokken opleidingen

De opleiding Grafische en digitale media wordt door 2 hogescholen aangeboden. De visitatiecommissie bezocht op:

- | | |
|-----------------------------|------------------------------|
| - 20, 21 en 22 oktober 2010 | Artesis Hogeschool Antwerpen |
| - 28, 29 en 30 juni 2010 | Arteveldehogeschool |

1.3 de visitatiecommissie

1.3.1 samenstelling

De visitatiecommissie werd samengesteld conform de procedure van de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008*. Meer in het bijzonder werden de richtlijnen van de Erkeningscommissie Hoger Onderwijs met betrekking tot de onafhankelijkheid van de commissieleden opgevolgd. De visitatiecommissie werd samengesteld door het bestuursorgaan van de VLHORA in haar vergadering van 5 februari 2010.

De visitatiecommissie:

Voorzitter en domeindeskundige:	Jos Artoos
Onderwijsdeskundige:	Ludo Heylen
Domeindeskundige:	Wim Demeestere
Domeindeskundige:	Steven Nietvelt

Voor een kort curriculum vitae van de commissieleden, zie bijlage 1.

Vanuit de VLHORA werden een projectbegeleider en een secretaris aangesteld. Voor de visitatie van de opleiding Grafische en digitale media waren dit:

Projectbegeleider:	Mieke Beckers
Secretaris:	Chris Peeters

1.3.2 taakomschrijving

De commissie geeft op basis van het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en de gesprekken ter plaatse:

- een oordeel over de onderwerpen en facetten uit het accreditatiekader van de NVAO;
- een integraal oordeel over de opleiding;
- suggesties om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering.

1.3.3 werkwijze

De visitatie van de opleiding Grafische en digitale media aan de hogescholen gebeurde conform de werkwijze zoals die is vastgelegd in de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008*.

Voor de beschrijving van de werkwijze van de visitatiecommissie worden vier fasen onderscheiden.

- fase 1, de installatie van de commissie;
- fase 2, de voorbereiding;
- fase 3, het visitatiebezoek;
- fase 4, de schriftelijke rapportering.

Fase 1 De installatie van de visitatiecommissie

Op 28 januari 2010 werd de visitatiecommissie officieel geïnstalleerd.

De installatievergadering stond in het kader van een kennismaking, een gedetailleerde bespreking van het visitatieproces aan de hand van de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008* en een toelichting van het ontwerp van domeinspecifieke referentiekader. Daarnaast werden een aantal praktische afspraken gemaakt, onder meer met betrekking tot het bezoekschema, de bezoekdagen en de te lezen eindwerken en/of stageverslagen.

Fase 2 De voorbereiding

De visitatiecommissie heeft een domeinspecifiek referentiekader voor de opleiding opgesteld en aan de opleidingen bezorgd.

Elk commissielid heeft het zelfevaluatie-rapport en de bijlagen bestudeerd, de geselecteerde eindwerken gelezen en haar/zijn argumenten, vragen en voorlopig oordeel vastgelegd in een checklist, waarvan de secretaris een synthese heeft gemaakt. De synthese werd uitvoerig besproken en beargumenteerd door de commissieleden. Op basis van de bespreking en de door de commissieleden opgestuurde vragenlijsten, inventariseerde de secretaris kernpunten en prioriteiten voor de gesprekken en het materialenonderzoek bij de visitatie.

De VLHORA heeft een bezoekschema ontwikkeld dat desgevallend aangepast werd aan de specifieke situatie van de opleiding. Het bezoekschema werd opgenomen als bijlage 4. Tijdens de visitatie werd gesproken met een representatieve vertegenwoordiging van alle geledingen die bij de opleiding betrokken zijn. Tijdens de visitatie werd bijkomend informatiemateriaal bestudeerd en werd een bezoek gebracht aan de instelling met het oog op de beoordeling van de accommodaties en de voorzieningen voor de studenten. Tijdens de visitatie werd voor de verdere bevraging gebruik gemaakt van de synthese van de checklist en de vragenlijsten.

Binnen het bezoekprogramma werden een aantal overlegmomenten voor de commissieleden voorzien om de bevindingen uit te wisselen en te komen tot gezamenlijke en meer definitieve (tussen)oordelen. Na de gesprekken met de vertegenwoordigers van de opleiding hebben de visitatieleden hun definitief (tussen)oordeel per facet en per onderwerp gegeven.

Op het einde van het visitatiebezoek heeft de voorzitter een korte mondelinge rapportering gegeven van de ervaringen en bevindingen van de visitatiecommissie, zonder expliciete en inhoudelijk waarderende oordelen uit te spreken.

De secretaris stelt een ontwerp van opleidingsrapport op, in samenspraak met de voorzitter en de commissieleden en op basis van het zelfevaluatierapport, de checklisten en de motiveringen. Het ontwerp rapport geeft per onderwerp en per facet het oordeel en de motivering van de commissie weer. Daarnaast worden, waar wenselijk en/of noodzakelijk, aandachtspunten en eventuele aanbevelingen voor verbetering geformuleerd.

Het ontwerp van opleidingsrapport wordt aan de opleiding gezonden voor een reactie. De reactie van de opleiding op het ontwerp opleidingsrapport wordt door de commissie in een slotvergadering besproken. De commissie stelt tijdens de slotvergadering ook een vergelijkend gedeelte op, waarin ze de belangrijkste conclusies en aanbevelingen van de visitaties van alle opleidingen vergelijkenderwijs weergeeft. Tevens worden de oordelen per onderwerp, per facet en per hogeschool in een vergelijkende tabel weergegeven.

Het vergelijkende deel en de vergelijkende tabel worden samen met het antwoord van de visitatiecommissie op de reactie van de opleiding en het definitieve opleidingsrapport aan de hogeschool toegezonden.

Het vergelijkende deel, de vergelijkende tabel, de definitieve opleidingsrapporten en de bijlagen worden samengebracht in het visitatierapport van de opleiding Grafische en digitale media.

1.3.4 oordeelsvorming

De commissie legt in een eerste fase een oordeel per facet vast. Daarna legt de commissie een oordeel per onderwerp vast op basis van de oordelen van de facetten die van het onderwerp deel uitmaken.

In de oordelen per onderwerp wordt steeds een overzicht gegeven van de oordelen per facet. In geval van een compensatie van facetten, wordt het oordeel op onderwerpniveau gevolgd door een motivering en aangevuld met de weging die de commissie hanteerde in de oordeelsvorming op onderwerpniveau. In de overige gevallen wordt voor de motivering van het oordeel op onderwerpniveau verwezen naar de argumentatie bij de facetten.

De oordelen per facet en per onderwerp hebben betrekking op alle locaties, afstudeerrichtingen en varianten. Daar waar er een onderscheid in het oordeel per afstudeerrichting en/of locatie en/of variant nodig is, wordt dit aangegeven in het rapport.

De commissie houdt in haar beoordeling rekening met accenten die de opleiding eventueel zelf legt, met het domeinspecifieke referentiekader en met de benchmarking ten opzichte van de gelijkaardige opleidingen in andere instellingen van hoger onderwijs.

Alle oordelen en wegingen volgen de beslisregels zoals geformuleerd in de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008*. Op het niveau van de facetten volgen de oordelen een vierpuntenschaal: “onvoldoende”, “voldoende”, “goed” en “excellent”. Op het niveau van de onderwerpen en op het niveau van de opleiding in haar geheel geeft de commissie een antwoord op de vraag of er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. Hierbij kan het oordeel “voldoende” of “onvoldoende” luiden.

1.4 indeling van het rapport

Het rapport bestaat uit twee delen. In het eerste deel beschrijft de visitatiecommissie in hoofdstuk 2 het domeinspecifiek referentiekader op basis waarvan zij de gevisiteerde opleidingen heeft beoordeeld. In hoofdstuk 3 worden de belangrijkste conclusies en bevindingen van de commissie per facet vergelijkenderwijs weergegeven en tot slot worden in hoofdstuk 4 de toegekende scores in tabelvorm samengevat.

In het tweede deel van het rapport brengt de commissie verslag uit over de gevisiteerde opleidingen. Voor elke afzonderlijke hogeschool en dus voor elke afzonderlijk gevisiteerde opleiding kan u een deelrapport terugvinden. De deelrapporten bevatten de aanbevelingen die de commissie doet ten aanzien van elke afzonderlijke hogeschool en zijn gemakshalve geordend naar alfabetische volgorde van de benaming van de hogescholen.

Hoofdstuk 2 Het domeinspecifieke referentiekader Grafische en digitale media

2.1 inleiding

Voor iedere groep van opleidingen wordt een domeinspecifiek referentiekader ontwikkeld dat door de commissie gebruikt wordt bij de beoordeling van opleidingen. De visitatiecommissie is verantwoordelijk voor de opmaak van het domeinspecifiek referentiekader. De VLHORA als evaluatieorgaan geeft de procedure¹ aan voor de opstelling ervan.

Het referentiekader is niet bedoeld om een ideale opleiding te schetsen. Respect voor de eigenheid van een opleiding en voor de diversiteit binnen eenzelfde opleiding over de instellingen heen, veronderstelt immers dat in de eerste plaats wordt nagegaan of elke opleiding erin slaagt haar eigen doelstellingen te realiseren en dit zowel inhoudelijk als procesmatig. Dit belet niet dat wordt nagegaan of elke opleiding aan een aantal minimumeisen voldoet, die aan de betreffende opleiding worden gesteld vanuit het vakgebied en/of de relevante beroepspraktijk.

2.2 domeinspecifieke competenties

2.2.1 gehanteerde input

referentiekaders van de opleidingen:

- Artesis Hogeschool Antwerpen
- Arteveldehogeschool

brondocumenten onderschreven door werkveld

- VLOR, Studie 163: Beroepsprofiel grafische bedrijven (2000) (<http://www.vlor.be>)
- VLOR, Studie 164: Opleidingsprofiel grafische bedrijven (2000) <http://www.vlor.be>)

2.2.2 domeinspecifieke competenties

gemeenschappelijke domeinspecifieke competenties

a. algemeen

De professionele bachelor Grafische en digitale media dient zijn competenties hoofdzakelijk te ontwikkelen op de volgende vijf terreinen:

competenties i.v.m. software en applicaties

De beginnende beroepsbeoefenaar:

- beheerst alle courante grafische toepassingen in een actuele versie;
- kan de opmaak voor diverse druk- en speciale technieken verwezenlijken.

¹ De procedure voor het opstellen van het domeinspecifiek referentiekader is beschikbaar op de website van de VLHORA www.vlhora.be onder de rubriek visitatie & accreditatie.

competenties i.v.m. de productiestadia

Ontwerpstadium:

De beginnende beroepsbeoefenaar:

- kan schetsen en ideeën noteren;
- kan de typografische basisregels voor zowel print- als non-printproductie toepassen;
- heeft kennis van compositie-vlakverdeling, layout-ordering, grid-systemen, kleur-betekenis en kan proportie, maat, schaal en volume inschatten. Hij kan één boodschap in meerdere media vertalen;

Prepress-stadium:

De beginnende beroepsbeoefenaar:

- heeft inzicht in alle stadia van prepress, gaande van de inkomende controle tot en met de vervaardiging van drukvormen;
- heeft inzicht in color management.

Press-stadium:

De beginnende beroepsbeoefenaar:

- heeft een basiskennis van de verschillende druktechnieken en hun specifieke gebruiksmogelijkheden en karakteristieken;
- heeft een basiskennis van de belangrijkste drukvormen, substraten en grondstoffen van de drukindustrie.

Afterpress-stadium:

De beginnende beroepsbeoefenaar:

- heeft kennis van de verschillende en courante afwerkings- en veredelings technieken.

competenties i.v.m. ordervoorbereiding, - planning en –calculatie

De beginnende beroepsbeoefenaar:

- is bekwaam om de kostprijs van een opdracht te calculeren en de nodige variaties daarop te berekenen;
- is bekwaam de productiestadia, de beheers- en logistieke processen en de producten van de grafische en digitale media te bepalen. Hij is in staat om op basis van deze informatie onderbouwde beslissingen te nemen;
- is bekwaam om klant- en servicegericht te werken tijdens de uitoefening van zijn beroepsbezigheden.

competenties i.v.m. kwaliteitszorg

De beginnende beroepsbeoefenaar:

- heeft kennis van de kwaliteitssystemen en meetapparatuur binnen de grafische industrie.

competenties i.v.m. juridische/economische aspecten

De beginnende beroepsbeoefenaar:

- is bekwaam om bij de beroepsuitoefening rekening te houden met juridische aspecten;
- kent zijn rechten en plichten als toekomstig werknemer of zelfstandige;
- bezit een basiskennis bedrijfseconomie.

De commissie beschouwt de afstudeerrichtingen als een verdere verdieping van bepaalde aspecten van de gemeenschappelijke competenties. In de afstudeerrichtingen wordt een meer gespecialiseerde kennis verworven van de commerciële aspecten, de technische aspecten of de creatieve aspecten van het grafische bedrijf.

b. afstudeerrichting Cross-media ontwerp

De beginnende beroepsbeoefenaar heeft voldoende inzicht en basiskennis om onder sturing van een ervaren medewerker/manager:

- websites, CD-roms, DVD's en 3D-animaties te ontwerpen, te beheren en verder te ontwikkelen;
- web to print applicaties, digital asset management applicaties en single source publishing applicaties op te zetten, te beheren en verder te ontwikkelen.

De beginnende beroepsbeoefenaar:

- geeft er bij bovenstaande werkzaamheden blijk van voldoende belang te hechten aan 'usability' en de principes hiervan te beheersen;
- heeft inzicht in en basiskennis van scripting, databases, servertechnologie en netwerktechnologie.

c. afstudeerrichting Grafimediabeleid

De beginnende beroepsbeoefenaar heeft voldoende inzicht en kennis om in een grafisch en/of multimediabedrijf onder sturing van een ervaren medewerker/manager:

- de realisatie van een drukwerkopdracht van ontwerp tot drukwerk productie te organiseren en te coördineren;
- het productieproces te faciliteren, er op te anticiperen en gerichte instructies te geven;
- deel te nemen aan het interne verkoopproces : orderbegeleiding, orderverwerking, schatten van tijden en materiaal;
- geleidelijk aan deel te nemen aan het externe verkoopproces en hierbij alle verkoopsmiddelen doelmatig aan te wenden;
- deel te nemen aan het aankoopproces en hierover te adviseren;
- een productieplanning op te stellen;
- de bedrijfseconomische processen te begrijpen.

De beginnende beroepsbeoefenaar:

- heeft basisinzicht in boekhouden, zowel voor een eenmanszaak, een kleine onderneming als een vennootschap;
- kan een balans lezen en interpreteren;
- heeft noties van de financiële processen in een grafisch en multimediabedrijf.

d. afstudeerrichting Grafimatechnologie

De beginnende beroepsbeoefenaar heeft voldoende inzicht en kennis om in een grafisch en/of multimediabedrijf onder sturing van een ervaren medewerker/manager:

- alle courante grafische toepassingen in een actuele versie toe te passen;
- alle taken van het prepress proces te vervullen, gaande van inkomende controle tot en met de vervaardiging van drukvormen;
- colour management toe te passen;
- de verschillende productieafdelingen te superviseren en optimaliseren;
- kwaliteitssystemen toe te passen en de daarbij horende meetapparatuur te bedienen.

De beginnende beroepsbeoefenaar:

- heeft een grondige kennis van de verschillende druktechnieken, hun specifieke gebruiksmogelijkheden en karakteristieken;
- kent de specifieke gebruiksmogelijkheden en karakteristieken van de belangrijkste drukvormen, substraten en grondstoffen van de drukindustrie;

- kent de specifieke gebruiksmogelijkheden en karakteristieken van de courante afwerkings- en veredelings-technieken.

e. afstudeerrichting Multimediaproductie

De beginnende beroepsbeoefenaar heeft voldoende inzicht en kennis om in een grafisch en/of multimediabedrijf onder sturing van een ervaren medewerker/manager:

- alle courante multimediatoepassingen toe te passen en minstens één ervan in een actuele versie geheel zelfstandig toe te passen;
- een onderscheid te maken tussen gedrukte media en multimediatoepassingen en de applicatie hiervan binnen de markt;
- een multimediaprojectvoorstel op te stellen, uit te werken en in te schatten naar tijd, materiaal en kosten;
- een multimediale pre-analyse te maken en uit te werken (story boards);
- een multimediaproduct te realiseren;
- fundamentele motion-graphics design technieken toe te passen;
- een netwerk op te zetten en te beheren;
- een website te ontwerpen en te beheren;
- een technisch concept uit te werken voor een multimediaproduct.

opleidingsgebonden / afstudeerrichtingsgebonden competenties

Door de opleidingen aangeleverde beroepsspecifieke competenties zijn alle vervat in de onder 2.1 vermelde competenties. De verschillen in formulering zijn te verklaren doordat de betrokken opleidingen de competenties op een ander aggregatieniveau situeren. Ze zijn in zekere zin een operationalisering van de onder 2.1 beschreven competenties.

2.3 besluit

De sector van de grafische en digitale media was de voorbije jaren onderhevig aan grondige veranderingen.

- De moderne informatie- en communicatietechnologieën leidden tot een heel nieuw pallet aan communicatiemogelijkheden, dat niet alleen een deel van de grafische communicatie verdrong maar ook de grenzen tussen de klassieke grafische sector - met het drukken als kernactiviteit - en de wereld van de informatie- en communicatietechnologie deed vervagen. Als gevolg daarvan dagen nieuwe 'business modellen': een evolutie waarvan het einde nog niet in zicht is.
- Parallel hiermee ontwikkelden de digitale druktechnieken zich snel, deels ten koste van bestaande druktechnieken als offset en zeefdruk. Ook hier staan we nog maar in het midden van de evolutie en wordt het kiezen van de juiste investering op basis van de beoogde product-marktcombinatie steeds belangrijker, maar ook moeilijker.

Deze snel op elkaar volgende veranderingen stellen de opleidingen grafische en digitale media voor de uitdaging hun opleidingsprogramma's voortdurend aan te passen aan de zich wijzigende realiteit. De commissie zal in het bijzonder nagaan of de opleidingen over voldoende aanpassingsvermogen beschikken om in te spelen op de veranderende eisen vanuit het werkveld.

Hoofdstuk 3 De opleidingen in vergelijkend perspectief

Woord vooraf

In dit hoofdstuk 'in vergelijkend perspectief' geeft de visitatiecommissie een overzicht van haar bevindingen over de twee professioneel gerichte bacheloropleidingen in de Grafische en digitale media in Vlaanderen.

Deze vergelijking gebeurt formeel aan de hand van de tabellen die per facet de scores weergeven van de twee opleidingen. Vooraf treft men, eveneens per onderwerp en per facet, een vergelijkende beschrijving aan. Het is daarbij allerm minst de bedoeling van de commissie om de individuele opleidingsrapporten in detail te herhalen.

De commissie heeft uit deze vergelijkende beschrijving voorafgaand drie algemene vaststellingen gelicht omdat zij fundamenteel zijn en daarom extra aandacht verdienen van de lezer.

Van uitsluitend grafische naar grafische én digitale media

Het drukken van grafische marketingcommunicatiemiddelen is - naast verpakking, periodieken, boeken en kranten - een zeer belangrijk segment van de grafische industrie. De techniek van de marketingcommunicatie heeft de afgelopen 15 jaar echter een fundamentele verandering doorgemaakt. Waar 'marcom' tot 1995 - naast radio- en televisiereclame - vrijwel uitsluitend op grafische communicatiemiddelen was gebaseerd, vertoont elk marketingcommunicatieplan vandaag een volwassen integratie van grafische en digitale media. Bovendien is de internettechnologie vooral de vorige vijf jaren a.h.w. geëxplodeerd door in hoog tempo zeer verschillende media te genereren (zie bijvoorbeeld de sociale netwerken) die bovendien in snel toenemende mate ook mobiel toegankelijk zijn. Het is dus evident dat beide opleidingen die verschillende decennia lang een uitsluitend grafische opleiding verschaften zich - op straffe van verdwijnen - daaraan hebben aangepast door de digitale media in hun curriculum te omarmen.

De commissie stelt daarbij vast dat deze uitbreiding van het curriculum naar de 'nieuwe media' in beide opleidingen op verschillende manieren vorm gekregen heeft.

- De opleiding aan de Arteveldehogeschool heeft haar curriculum uitgebreid na een zorgvuldige en systematische dialoog met het werkveld. Dit heeft geleid tot enerzijds het behoud van de twee bestaande grafische afstudeerrichtingen (Grafimediabeleid of GMB en Grafimediotechnologie of GMT) en anderzijds de uitbreiding met twee andere afstudeerrichtingen: Crossmedia-ontwerp (CMO) en Multimediaproductie (MMP). De discussie over generaliseren of verder specialiseren is daarmee nog niet finaal uitgeklaard. Illustratief daarvoor is bijvoorbeeld de vraag van de studenten CMO naar meer diepgang. Rekening houdend met de relatief korte geschiedenis en de nog voortdurende evolutie van de digitale media vindt de commissie het voortduren van dit proces niet onlogisch, wel integendeel.
- De opleiding die ressorteert onder de Artesis Hogeschool Antwerpen heeft na vooral intern overleg en onder druk van de realiteit (drastische verschuiving in de instroom) geopteerd voor twee afstudeerrichtingen waarbij enerzijds de twee bestaande grafische afstudeerrichtingen werden teruggebracht tot één (Grafimediotechnologie of GMT) en anderzijds één nieuwe afstudeerrichting werd toegevoegd: Crossmedia ontwerp (CMO). Deze basisoptie voor een brede vorming komt ook tot uiting in het feit dat de student hier slechts na het tweede trajectjaar een keuze moet maken tussen beide afstudeerrichtingen. Dat de commissie bij de richting CMO ook hier een sterke vraag naar meer diepgang heeft vastgesteld, lijkt evident als diezelfde nood ook bij de andere opleiding boven komt ondanks een veel verder gaande specialisatie.

In beide opleidingen heeft dit geleid tot een kwantitatief veel grotere instroom van studenten die in de nieuwe communicatietechnieken hun toekomst zien. Deze verschuiving van interesse van de grafische naar de digitale afstudeerrichtingen is in beide gevallen dermate drastisch dat de 'traditionele afstudeerrichtingen' bij gebrek aan kritische massa zelfs dreigen in de verdrukking te komen.

De commissie wijst er ook op dat de verschillende invulling en de huidige onzekerheid over de te volgen weg niet uitsluitend te wijten zijn aan interne oorzaken: ook in het 'traditionele' werkveld - de grafische industrie - is de zoektocht naar aan de moderne marketingcommunicatie aangepaste concepten nog volop bezig.

Stabiel lage studentenaantallen bij beide opleidingen

Beide opleidingen samen tellen al enkele jaren een totale studentenpopulatie van om en bij de 700 studenten. Een groeiend aandeel daarvan kiest voor de 'digitale afstudeerrichtingen'.

De commissie herkent in deze cijfers een fundamenteel probleem inzake kritische massa.

- De kwaliteit voor de traditionele, grafische gerichte afstudeerrichtingen moet gewaarborgd blijven:
 - enerzijds bij een studentenaantal dat in zijn totaliteit grosso modo weliswaar vergelijkbaar blijft met de studentenpopulaties uit de jaren voor de doorbraak van de digitale media, maar dat daar nu slechts een fractie van vertegenwoordigt;
 - anderzijds bij een situatie waarbij de technologie van deze zgn. 'traditionele' media sneller evolueert dan in de vorige decennia. Niet alleen offset, flexo of zeefdruk maar ook digitale druk, de digitalisering van de workflow, de nieuwe zeefdruktechnieken (zie de doorbraak 'print & sign'), enz. moeten 'state of the art' kunnen worden ondersteund, door lectoren én door de nodige infrastructuur.
- De kwaliteit voor de nieuwe, digitale afstudeerrichtingen moet eveneens worden gewaarborgd:
 - weliswaar op basis van een 2 à 2,5 maal grotere studentenpopulatie;
 - maar anderzijds voor steeds groeiend aantal nieuwe – lees : bijkomende – specialiteiten.

Bovendien heeft de commissie moeten kennis nemen van de groeiende kwantitatieve disproportie tussen enerzijds de uitstroom in de grafische richtingen en anderzijds de vraag naar afgestudeerden in 'printrichtingen' bij de grafische sector.

De commissie hecht mede daarom veel belang aan alle initiatieven die de opleiding en/of hogescholen aan de dag leggen om de instroom van studenten relevant te verhogen. Bij de Arteveldehogeschool zijn daarbij de resultaten opgevallen van recente promotie bij scholen uit de brede regio waarvan de afgestudeerden potentiële instroom betekenen voor de opleiding. Bij de Artesis Hogeschool Antwerpen begroet de commissie de beslissing – hoe moeilijk ook – om de opleiding binnen afzienbare tijd van Turnhout naar Antwerpen te verhuizen om op die manier o.a. de instroom relevant te kunnen verhogen.

Bijkomend en rekening houdend met zowel het actuele gebrek aan kritische massa en met de stagnerende instroom algemeen en de negatieve tendens m.b.t. de grafische richtingen adviseert de commissie de beide opleidingen een structurele samenwerking uit te werken. Omwille van de geografische ligging - ook als de site Turnhout verhuist naar Antwerpen - hebben beide opleidingen weinig concurrentie van elkaar te vrezen. Anderzijds is de commissie ervan overtuigd dat een dergelijke samenwerking moet kunnen leiden tot een efficiëntere inzet van de beschikbare middelen.

Onderweg naar competentiegericht onderwijs

Zoals dat ook het geval is in de individuele rapporten, zal de lezer in dit hoofdstuk bij de commentaar per facet herhaaldelijk stoten op aanbevelingen van de commissie om – algemeen gesteld - systematisch te werken aan de weg naar volledige integratie van competentiegericht onderwijs.

De redenen voor deze aanbevelingen en de ermee gepaard gaande suggesties zijn divers. Bovendien verschillen zij dikwijls ook van onderwerp naargelang van de opleiding.

Competentiegericht onderwijs is echter van een dermate groot belang en de aanbevelingen komen voor beide opleidingen dermate systematisch terug – ook al wegen ze voor de ene opleiding significant zwaarder dan voor de andere - dat de commissie van oordeel is dat deze problematiek ook reeds in dit woord vooraf focus moet krijgen.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie kon vaststellen dat de aanpak om te komen tot een onderbouwde onderwijsvisie, inclusief de definitie van de daarbij horende competenties door beide opleidingen zeer verschillend is aangepakt en ingevuld. Zij verwijst daarvoor zowel naar beide individuele opleidingsrapporten als naar al hoger vastgestelde keuze voor meer specialisatie (vier afstudeerrichtingen) of meer generalisatie (twee afstudeerrichtingen).

Naast deze grote verschillen vallen echter ook volgende overeenkomsten op:

- Niet alle actoren zijn zich voldoende bewust van de doelstellingen en de daaruit voortvloeiende competenties die de opleiding hen wil meegeven. Zeer zeker horen daar ook de studenten bij.
- De internationale gerichtheid is nog te weinig terug te vinden in de gedefinieerde competenties.
- Beide opleidingen kregen van de commissie de duidelijke aanbeveling om op basis van een systematische toetsing van hun visie bij het werkveld – elk binnen hun nochtans zeer eigen invulling van het curriculum – te blijven zoeken naar het juiste evenwicht tussen generalisatie en specialisatie.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Onder meer rekening houdende met de dynamiek vanuit de technologie stelt de commissie bij beide opleidingen – weze het met een niet onbelangrijk gradatieverschil – de noodzaak vast om te blijven werken aan een betere afstemming van de domeinspecifieke competenties en om deze zowel vroeger als beter kenbaar te maken bij studenten en werkveld.

In beide opleidingen – en opnieuw met hetzelfde belangrijke gradatieverschil – dient verder werk gemaakt van competentiegericht denken en doen, bij zowel lectoren als studenten.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie doelstelling en inhoud

Alhoewel zeer verschillend uitgewerkt – de ene opleiding met vier, de andere met twee afstudeerrichtingen, de ene sterk generalistisch georiënteerd, de andere logischerwijze een stuk meer specialistisch – is de commissie van oordeel dat globaal gesproken beide opleidingen hun doelstellingen hebben kunnen omzetten in de inhoud van hun programma.

Zoals de commissie ook bij het eerste onderwerp enkele kritische bedenkingen had inzake de implementatie van competentiegericht onderwijs wordt ook hier aan beide opleidingen gevraagd om verder werk te maken van het competentiegericht werken in de verschillende opleidingsonderdelen.

Algemeen verwoord kan ook worden gesteld dat een voortdurend in vraag stellen van de inhoud van een de 'nieuwe' afstudeerrichtingen noodzakelijk is en dat dit wellicht nog een hele tijd zo zal blijven. Bij de ene opleiding uit zich dat vandaag bij de vraag naar diepgang bij Cross-mediaontwerp, bij de andere naar een betere invulling van Multimediaproductie.

De commissie wil bovenstaande gelijkenissen bij beide opleidingen nuanceren door ook hier uitdrukkelijk melding te maken van haar voor beide opleidingen verschillende beoordeling voor dit facet.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

Opnieuw stelt de commissie een kwalitatief onderscheid vast tussen beide opleidingen. Dit verschil uit zich hier vooral in de kwaliteit van de cursussen, met name de aansluiting ervan met de actuele stand van de technologie. En ook al is er nog werk aan de winkel voor beide opleidingen inzake verdere internationalisering of van projectmatig wetenschappelijk onderzoek, toch blijkt ook hier de ene opleiding relevant verder te staan dan de andere.

De commissie heeft voor beide opleidingen volgende werkpunten weerhouden m.b.t. de stage en/of bachelorproef.

- De vraag naar een vroeger contact met het werkveld dan bij de stage en dit door middel van bedrijfsbezoeken maar nog meer door een korte kijk- of meeloopstage in het twee trajectjaar.
- Meer aandacht voor de kandidaat stagebedrijven/kandidaat bedrijven voor een bachelorproef: bij de ene opleiding komt de nood naar voren om bedrijven te zoeken uit de eigen regio, bij de andere blijkt het contact met de meeste bedrijven te fragmentarisch en verloopt de zoektocht naar een stageplaats erg moeizaam.
- M.b.t. de bachelorproef is voor beide opleidingen nog werk aan informatie, organisatie en coördinatie.

Facet 2.3 Samenhang

De verschillende uitbouw van het curriculum in beide opleidingen – twee afstudeerrichtingen vs. vier – maakt een systematische vergelijking van dit facet wat moeizaam.

De commissie beperkt zich hier daarom tot volgende punten:

- Voor de bewaking van de coherentie van het programma heeft de ene opleiding een opleidingsmanagementteam, terwijl de andere een jaarlijkse 'Program Check' toepast. De commissie heeft voor beide opleidingen concrete, maar verschillende aanbevelingen.
- Bij beide opleidingen zijn de leerlijnen nog voor verbetering vatbaar, o.m. en verschillend per opleiding, door er meer evenwicht in te bouwen, ze duidelijker uit te tekenen, maar vooral door competentie-gericht onderwijs in de verschillende leerlijnen herkenbaar te maken of het vanaf het begin als een leerlijn uit te bouwen.
- De commissie stelt vast dat in beide opleidingen steeds meer studenten een geïndividualiseerd traject volgen waarbij de ene opleiding gekozen heeft voor flexibele volgtijdelijkheid, met ingebouwde volgtijdelijkheid als correctiemechanisme. De andere opleiding heeft gekozen voor een eerder strakke volgtijdelijkheid met minder keuzemogelijkheden in de programma opbouw als gevolg.

Ten slotte dient gezegd dat de commissie in een van de opleidingen een groot aantal organisatorische problemen heeft gesignaleerd die de samenhang en de uitvoering van het curriculum sterk bemoeilijken.

Facet 2.4 Studieomvang

De beide opleidingen voldoen aan de formele eisen m.b.t. de studieomvang bachelor: tenminste 180 studiepunten verdeeld over de 3 opleidingsjaren van 60 studiepunten.

Facet 2.5 Studielast

De ene opleiding heeft de afgelopen jaren verschillende studietijdmetingen georganiseerd waarbij al doende ook verbeteringen in de methodiek zijn aangebracht die tot betrouwbare resultaten leiden. De commissie adviseert wel nog o.m. terugkoppeling naar de studenten om deze metingen nog bruikbaar te maken.

Bij de andere opleiding heeft de commissie vastgesteld dat systematische studietijdmetingen ontbreken, zodat ook geen realistisch zicht kan worden gekregen op de tijdsbesteding van de studenten.

Facet 2.6 Afstemming vormgeving - inhoud

De commissie stelt vast dat de ene opleiding een goede systematiek ontwikkeld heeft om de werkvormen af te stemmen op de fase van het leertraject waarin de student zich bevindt, gaande van sturing van de student door de lector, maar ook vormen van zelfsturing in de eerste trajectschijf, tot zelfsturing van het leerproces door de student via probleemgestuurd casusonderwijs, stage en bachelorproef.

Ook de andere opleiding heeft de bedoeling om door middel van verschillende werkvormen eenzelfde evolutie in te bouwen. De commissie merkt hier evenwel op dat de uitvoering ervan op veel punten voor verbetering vatbaar is. Een daarvan betreft de elektronische leeromgeving die een onvoldoende interactief medium blijft.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beide opleidingen hanteren verscheidene toetsingsvormen (traditionele examens, permanente evaluatie, peer-assessment, self-assessment, presentaties, stage, ...), maar zijn er zich van bewust dat zij met competentiegericht evalueren begonnen zijn aan een proces van onderwijsvernieuwing waarbij zij nog zoekende zijn. De commissie apprecieert dat een van de opleidingen bij de introductie van nieuwe evaluatievormen ondersteuning krijgt vanuit de centrale diensten van de hogeschool.

De studenten van beide opleidingen zijn over het algemeen op de hoogte van de eisen en verwachtingen van de toetsing (via verschillende wegen zoals het elektronisch leersysteem, de vakfiches en een mondelinge toelichting door de docent). Er is in beide opleidingen – bij de ene al meer dan de andere – nog wel vraag naar verbetering van de tussentijdse feedback bij stage en bachelorproef.

Facet 2.8 Masterproef

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beide opleidingen hanteren de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden.

Inzake instroom stelt de commissie bij beide opleidingen een aantal overeenkomsten vast:

- In aantallen - en steunend op de trend, niet op eenmalige anti trend cijfers - blijft de instroom vrijwel constant, daar waar er nood is aan een relevante stijging, zeker voor een van de opleidingen waar kritische massa zonder twijfel ontbreekt.
- Binnen deze gestabiliseerde instroom stijgt het aantal studenten voor de nieuwe, digitaal georiënteerde afstudeerrichtingen en gaan de grafische afstudeerrichtingen dus achteruit.
- De daarvoor aangewezen oorzaken zijn voor beide opleidingen de onbekendheid van de opleiding buiten de grafische sector en het negatieve imago van de grafische sector. De commissie stelt daarbij vast dat een betere samenwerking met het werkveld (bv. de werkgeversorganisatie) nodig is.
- Beide opleidingen trachten deze drempels de laatste jaren versterkt met informatiecampagnes weg te werken.
- Een atypische verhouding ASO/TSO studenten. Beide opleidingen trekken meer TSO'ers aan, waarbij zij ook allebei belangrijke, maar nog te verbeteren inspanningen doen om de uitval – die groter is bij TSO'ers – tegen te gaan.
- De commissie beveelt beide opleidingen aan om de instroomgegevens grondiger te analyseren.

Onderwerp 3 Inzet van personeel

Facet 3.1 Kwaliteit personeel

De commissie waardeert bij beide opleidingen de gedrevenheid en de betrokkenheid van zowel de lectoren als van het administratief en technisch personeel.

Zij stelt tegelijkertijd vast dat de zorg voor een evenwicht tussen het technisch-technologische profiel en de formeel onderwijskundige aanpak met het oog op competentiegericht onderwijs en denken nog grote aandacht en inspanningen zal vergen.

De commissie heeft moeten vaststellen dat de ene opleiding een goed doordacht personeelsbeleid heeft ontwikkeld met een degelijk instroom- en doorstroombeleid voor de medewerkers, de andere heeft volgens de commissie evenwel een dringende en grote nood aan de uitbouw van een stabiel personeelskorps.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

De commissie betreurt bij dit facet eenzelfde tegenstelling als bij het voorgaande punt: de opleiding met een doordacht personeelsbeleid heeft ook een gedetailleerd beleidsplan professionalisering 2008-2011 uitgevoerd. Naast de reeds aanwezige expertise op het vlak van de grafische media heeft dit geleid tot een systematische en succesrijke omscholing van een aantal lectoren naar voldoende kennis van de digitale media. Bijkomend is men nu bezig extern bijkomende expertise te verzamelen.

Bij de andere opleiding is geen gericht, proactief professionaliseringsbeleid aanwezig.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Via objectieve contingeringscriteria wordt aan beide opleidingen een personeelsformatie toegekend.

De commissie stelt vast dat dit in de grotere van de twee opleidingen leidt tot een normale, correcte bezetting waarbij wel aandacht moet worden besteed aan het efficiënt inzetten van het personeelscontingent opdat de werkdruk binnen haalbare grenzen blijft.

Bij de kleinere opleiding leidt dit enerzijds tot een - in verhouding met andere opleidingen - gunstige studentlector-ratio van 16 studenten per lector maar toont het in absolute cijfers erg kleine personeelsbestand overduidelijk aan dat de studentenpopulatie lang niet de kritische massa bereikt die nodig is om een volwaardige opleiding uit te bouwen.

De commissie komt in beide opleidingen tot de vaststelling dat de gemiddelde leeftijd van het onderwijzend personeel aan de hoge kant ligt en dringt erop aan het HRM-beleid daaraan aan te passen.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie stelt voor dit facet in velerlei opzichten grote verschillen vast tussen beide opleidingen. De voornaamste hiervan volgen hierna.

- De ene opleiding deelt de campus met een opleiding op secundair niveau en een voor volwassenenonderwijs. Zij heeft daardoor een ruim machinepark ter beschikking dat door de drie opleidingen

wordt gerentabiliseerd. De andere is afhankelijk van de geringe apparatuur van het plaatselijke VDAB-opleidingscentrum voor de grafische sector.

- Allerlei ruimtelijke tekortkomingen zullen in de ene opleiding grotendeels worden opgelost door een nieuwbouwproject. De andere opleiding heeft daarvoor op de eigen site geen fundamentele oplossing in zicht.
- Bij de ene opleiding is bereikbaarheid vanuit het stadscentrum een minpunt. Dat is een veel kleiner probleem dan de - supra regionaal bekeken - geïsoleerde vestiging van de andere.
- Bij de ene opleiding was de commissie onder de indruk van de werking en mogelijkheden van de mediatheek. Bij de andere was er teleurstelling.
- In de ene opleiding wordt o.l.v. door de centrale hogeschooldiensten i.s.m. een afzonderlijke cel van de opleiding gezorgd voor een efficiënte ICT-infrastructuur. Bij de andere opleiding ondervond de commissie een ontoereikende stabiliteit van het netwerk en een te beperkte internettoegang.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Bij de ene opleiding apprecieert de commissie de professionele aanpak van de studiebegeleiding waarbij ze wordt bijgestaan door de dienst studieadvies van de hogeschool, dit zowel voor de instroom als de doorstroom en de uitstroom.

Bij de andere opleiding adviseert de commissie o.m. om met een sterkere ondersteuning van de departementale en hogeschooldiensten de studiebegeleiding verder uit te bouwen zowel wat de instroom als doorstroom betreft.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

In beide gevallen is op hogeschoolniveau gekozen voor het EFQM-model en inzake zelfevaluatie voor de - voor de hogescholen ontwikkelde - PROZA-methodiek. De commissie heeft evenwel vastgesteld dat de implementatie van deze keuze zeer verschillend is gebeurd en dat – gerelateerd daaraan - ook de resultaten grote verschillen vertonen.

Voor de ene opleiding geldt dat de processen en procedures voor de kwaliteitsborging op hogeschoolniveau zijn gedocumenteerd in een kwaliteitshandboek waardoor het kwaliteitssysteem van de opleiding kon worden ingebed in een hogeschoolbrede aanpak van IKZ. Dit gaf de hogeschool ook de mogelijkheid om expertise te bundelen en eenvormigheid over de hogeschool te garanderen. De dienst Integrale Kwaliteitszorg levert de onderzoekssystemen en -instrumenten aan, de opleiding bepaalt de inhoud en de verbeteracties. De commissie constateert dat de resultaten van deze aanpak bevredigend kunnen worden genoemd, ook al heeft zij enkele aanbevelingen ter verbetering geformuleerd.

Aan de andere opleiding is voor de toepassing van de centraal gekozen methodiek een grote autonomie verleend aan departementen en opleidingen. Op opleidingsniveau krijgt het kwaliteitssysteem vorm in de opleidingsraad waar de resultaten van de bevestigingen worden besproken en actiepunten opgesteld. De opvolging gebeurt door de kwaliteitscoördinator van de opleiding. Omdat de hogeschool heeft vastgesteld dat de gevolgde werkwijze aanleiding gaf tot een sterk gedifferentieerde aanpak, heeft het hogeschoolbestuur besloten in de toekomst de kwaliteitszorg van departementen en opleidingen meer op elkaar af te stemmen. De commissie heeft deze mededeling positief ontvangen. Zij is van oordeel dat een centrale sturing er ook kan voor zorgen dat de op hogeschoolniveau aanwezige expertise efficiënter kan worden benut. De manier waarop het zelfevaluatie rapport tot stand is gekomen, is volgens de commissie illustratief voor het falen van de vrijwel volledige autonomie van de opleiding inzake IKZ. Bij de kritische opmerkingen die de commissie formuleerde m.b.t. het ZER heeft zij er

dan ook op gewezen dat een betere centrale ondersteuning wellicht tot een betere onderbouwing had geleid van tal van algemene beweringen die in het zelfevaluatie rapport nu te beperkt werden gestaafd.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Ook dit facet wordt door beide opleidingen verschillend ingevuld.

De ene opleiding – sterk ondersteund door de hogeschooldiensten - plukt de vruchten van een systematische aanpak. Bij de andere stelde de commissie vast dat de samenwerking op hogeschoolvlak nauwelijks bestaat, maar tegelijkertijd dat bij de talrijke initiatieven de systematiek ontbreekt om structurele vooruitgang te boeken.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Waar de commissie vaststelt dat bij een sterk centraal gestuurd kwaliteitssysteem de ene opleiding moet zoeken naar een gezond evenwicht tussen centrale sturing en een correcte rol voor de medewerkers van de opleiding – hetgeen met succes gebeurde – kwam zij tot de conclusie dat de gedecentraliseerde aanpak in de andere opleiding niet dezelfde positieve resultaten oplevert. Zoals bij beide vorige facetten is ook hier het gebrek aan systematiek de oorzaak van het minder presteren. De commissie heeft wel vastgesteld dat de hogeschool zich bewust is van dit probleem en recent probeert de betrokkenheid van en tussen de professionele bacheloropleidingen te verhogen.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Ook al is het gerealiseerde niveau in beide opleidingen verschillend, toch stelde de commissie vast dat in grote lijnen de verbeterpunten dezelfde domeinen bestrijken, d.i.

- onderzoek naar de kwaliteit van de eindwerken;
- verhoging van de studenten- en lectorenmobiliteit;
- blijvende aandacht voor de finaliteit van de ‘nieuwe’ afstudeerrichtingen, Multi-mediaproductie bij de ene, Cross-mediaontwerp bij de andere opleiding;
- terugval van de instroom in de ‘traditionele’ grafische richtingen;
- verbeteren van de talenkennis.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Voor één van de opleidingen beveelt de commissie diepgaander instroom-, doorstroom- en uitstroomonderzoek aan. Beide opleidingen kunnen de resultaten hiervan nog beter benutten om de gepaste beleidsmaatregelen te nemen.

Hoofdstuk 4 Vergelijkende tabel kwaliteitsaspecten

De oordelen van de commissie op de zes onderwerpen en de daarbij horende facetten wordt in een vergelijkende tabel weergegeven. De commissieleden hebben per facet een score op een vierpuntschaal (onvoldoende, voldoende, goed, excellent) en per onderwerp een score op een tweepuntschaal (onvoldoende, voldoende) weergegeven.

De toekenning van het oordeel slaat op het geheel van het facet en het onderwerp en is onderbouwd met argumenten. De oordelen moeten gelezen worden in samenhang met de tekst in de deelrapporten per instelling. Deze tabellen dienen dan ook met de nodige omzichtigheid te worden benaderd.

Verklaring van de scores op facetniveau

E	Excellent: de opleiding realiseert voor het facet een niveau waardoor de ze zowel in Vlaanderen als internationaal als een voorbeeld van goede praktijk kan functioneren.
G	Goed: het niveau van de opleiding stijgt voor het facet boven de basiskwaliteit uit.
V	Voldoende: de opleiding beantwoordt voor dit facet aan de basisstandaard of basisnorm voor respectievelijk een professionele bachelor, academische bachelor of master.
O	Onvoldoende: de opleiding presteert voor het facet beneden de gestelde verwachting en er is voor dit punt beleidsaandacht is.
nvt	Het facet is voor beoordeling van de opleiding niet van toepassing .
OK	Wordt vermeld bij het facet studieomvang indien de opleiding voldoet aan de decretale eisen omtrent de studieomvang.

Verklaring van de scores op onderwerpniveau

V	Voldoende: de visitatiecommissie geeft hiermee aan dat de opleiding op onderwerpniveau voldoet aan de basiskwaliteit.
O	Onvoldoende: de visitatiecommissie geeft hiermee aan dat de opleiding op onderwerpniveau niet voldoet aan de basiskwaliteit.

Verklaring van de gebruikte afkortingen in de tabel en opsomming van de gevisiteerde afstudeerrichtingen, locaties en eventuele varianten zoals brugopleiding, anderstalige opleiding, ...

Artesis Artesis Hogeschool Antwerpen

- professioneel gerichte bacheloropleiding Grafische en digitale media
 - afstudeerrichting grafimediotechnologie
 - afstudeerrichting cross-media ontwerp

Ahs Arteveldehogeschool

- professioneel gerichte bacheloropleiding Grafische en digitale media
 - afstudeerrichting Grafimediabeleid
 - afstudeerrichting GrafimEDIATECHNOLOGIE
 - afstudeerrichting Crossmedia-ontwerp
 - afstudeerrichting Multimediaproductie

PBA Grafische en digitale media	Ahs	ARTESIS
ONDERWERP 1	V	V
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	V	V
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	G	V
ONDERWERP 2	V	V
Facet 2.1: Relatie doelstellingen – inhoud	G	V
Facet 2.2: Eisen professionele gerichtheid	G	V
Facet 2.3: Samenhang	V	V
Facet 2.4: Studieomvang	OK	OK
Facet 2.5: Studietijd	V	O
Facet 2.6: Afstemming vormgeving - inhoud	G	O
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	V	V
Facet 2.8: Masterproef	nvt	nvt
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	G	V
ONDERWERP 3	V	O
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	G	O
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	G	O
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	V	V
ONDERWERP 4	V	O
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	V	O
Facet 4.2: Studiebegeleiding	E	V
ONDERWERP 5	V	O
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	V	O
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	G	O
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	G	O
ONDERWERP 6	V	V
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	G	V
Facet 6.2: Onderwijsrendement	V	V

opleidingsrapporten

Hoofdstuk 1 Artesis Hogeschool Antwerpen

Algemene toelichting bij de opleiding Grafische en digitale media aan de Artesis Hogeschool Antwerpen

De professionele bacheloropleiding Grafische en digitale media behoort tot het departement Industriële wetenschappen (IW) van de Artesis Hogeschool Antwerpen. Artesis telt ongeveer 8000 studenten waarvan de helft in het academisch onderwijs. De hoofdzetel bevindt zich in Antwerpen waar de meeste departementen en opleidingen zijn gevestigd. Daarnaast zijn er vestigingsplaatsen in Mechelen, Turnhout en Lier. De hogeschool beschikt over een masterplan infrastructuur waarin de plannen voor een nieuwbouw in Antwerpen zijn opgenomen. De bedoeling is om op termijn alle professionele bacheloropleidingen op een nieuwe stadcampus in Antwerpen te concentreren.

Artesis biedt professionele en academische bacheloropleidingen en masteropleidingen aan in de volgende departementen:

- Ontwerpwetenschappen;
- Koninklijke Academie voor Schone Kunsten;
- Bedrijfskunde, Lerarenopleiding en Sociaal Werk;
- Koninklijk Conservatorium;
- Gezondheidszorg;
- Industriële Wetenschappen en Technologie;
- Vertalers en Tolken.

De hogeschool behoort tot de Associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen (AUHA). In het licht van de nakende inkanteling van de masteropleidingen in de Universiteit Antwerpen en van een duidelijkere profilering van de professionele bacheloropleidingen heeft de hogeschool beslist om die opleidingen binnen het departement Industriële wetenschappen te clusteren in een groep T. De opleiding die sinds haar oprichting in 1970 behoorde tot het HO.RI.TO (Hoger Rijksinstituut voor Technische Onderwijs) in Turnhout, werd in september 1995 opgenomen in de Hogeschool Antwerpen, een fusie van alle officiële (behalve de provinciale) hogescholen van de provincie Antwerpen. Bij de invoering van de BAMA-structuur werd de opleiding omgevormd tot de professionele bacheloropleiding Grafische en digitale media met de afstudeerrichtingen Crossmedia-ontwerp, Grafimatechnologie en Grafimediabeleid. De reorganisatie van het programma in 2008-2009 heeft met zich meegebracht dat er nog twee - hervormde - afstudeerrichtingen worden ingericht, namelijk Crossmedia-ontwerp en Grafimatechnologie. In het academiejaar 2010-2011 telde de opleiding 131 studenten. Het aantal opgenomen studiepunten bedroeg 6999.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding heeft zich als doel gesteld afgestudeerden af te leveren die op het niveau van een beginnende professional kernkwaliteiten bezitten op vier domeinen: het technologische, het sociaal-communicatieve, het economische en het creatieve domein. Binnen die vier domeinen heeft zij een aantal competenties geclusterd die een evenwicht garanderen tussen technologische competenties (hard skills), sociaal-communicatieve (soft skills), economische competenties (business skills) en creatieve competenties (creative skills). Naargelang de afstudeerrichting worden ofwel de technologische competenties (grafimediotechnologie) ofwel de creatieve competenties (crossmedia ontwerp) uitgebreid.

De commissie herkent in het zelfevaluatie rapport en in de tijdens het bezoek ingezien competentiematrix de decretaal bepaalde algemene en beroepscompetenties. Zij stelt echter vast dat zij niet steeds oordeelkundig zijn geclusterd in de vier doelstellingsdomeinen. Zo is de competentie “leren denken en redeneren” geen specifiek technologische competentie. Onder het domein ‘creativiteit’ zijn louter technische competenties geplaatst (bijvoorbeeld: ‘publiceren’) of kan de formulering zowel in de zin van creativiteit als van technologische kernkwaliteiten geïnterpreteerd worden. Sommige competenties zijn overlappend. Het zelfevaluatie rapport vermeldt vier beheersingsniveaus (inleidend, uitdiepend, gespecialiseerd, geïntegreerd) om de competentiebeheersing meetbaar te maken. De commissie kon echter niet vaststellen hoe die worden geoperationaliseerd.

In de doelstellingen en de daarop aansluitende competenties ontbreekt een duidelijke formulering van de internationale ambities van de opleiding. De commissie heeft vastgesteld dat de doelstellingen van de opleiding niet bekend zijn bij studenten en werkveld. Dit heeft als gevolg dat de studenten zich niet voluit bewust zijn van de eindkwalificaties die van hen verwacht worden. De commissie meent dat de opleiding zich samen met het werkveld zou moeten bezinnen over het niveau en de oriëntatie van de opleiding. Meer bepaald moet de term “brede opleiding” nader worden gedefinieerd.

De opleiding en de studenten vermeldde een aantal voordelen van de kleinschaligheid van de opleiding zoals de directe lijnen tussen organisatie, lectoren en studenten. De commissie wijst er echter op dat de kleinschaligheid van de opleiding kan leiden tot onvoldoende kritische ingesteldheid en uitdagingsgerichtheid en een nivellering van het ambitieniveau.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet nagaan of de competenties op de juiste manier zijn geclusterd in de vier kerndomeinen.

De opleiding moet zich samen met het werkveld bezinnen over de finaliteit van de twee afstudeerrichtingen en over het niveau en de oriëntatie van de opleiding.

Internationalisering moet duidelijker aan bod komen in de doelstellingen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het zelfevaluatieverslag geeft zeer beperkte informatie betreffende dit facet. Het somt een aantal bronnen op van zowel onderwijsinstanties in binnen- en buitenland als van beroepsorganisaties die zijn gehanteerd bij de opstelling van een ideaaltypisch kwalificatieprofiel. Het kwalificatieprofiel is weergegeven in competentieprofielen voor de professionele bachelor Grafische en digitale media. Het profiel werd tijdens het visitatiebezoek ter beschikking gesteld als optionele bijlage bij het ZER. Zij geven een loutere opsomming van de instap- en uitstapcompetenties. Daarnaast beschikt de opleiding over een competentiematrix die een link legt tussen de competenties en de programmaonderdelen die geclusterd zijn in zeven pijlers. De formulering van de competenties in de competentiematrix strookt niet met de competenties zoals ze opgesomd zijn in de competentieprofielen. De commissie kon wel vaststellen dat de specifieke beroepscompetenties die in de competentieprofielen en in de competentiematrix worden opgesomd het door de commissie vooropgestelde domeinspecifieke referentiekader voldoende afdekken.

Het is voor de commissie onduidelijk in hoeverre de opgesomde bronnen de opleiding hebben geïnspireerd bij de opstelling van de competentieprofielen vermits er geen verwijzingen terug te vinden zijn of een zichtbare afstemming is gebeurd.

De opleiding wil zich ten opzichte van andere grafische opleidingen in binnen- en buitenland profileren door het brede polyvalente karakter. Zij vertaalt op die manier de missie van de Artesis Hogeschool die “het vormen van gekwalificeerde afgestudeerden met een brede culturele basis” tot doel stelt. Binnen die missieverklaring beoogt de opleiding breed te zijn naar doelgroep (een polyvalente opleiding in pluralistische en mondiale sfeer), in aanpak (brede programma-inhoud en een boeiende leeromgeving) en in dienstverlening (studenten in contact brengen met projectmatig wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijke dienstverlening). Het brede karakter van de opleiding vertaalt zich in een opsplitsing in twee afstudeerrichtingen: Grafimediatoeltechnologie en Crossmediaontwerp. De keuze ervoor dient pas in het tweede trajectjaar te worden gemaakt. De commissie stelde vast dat de beslissing om slechts twee afstudeerrichtingen te organiseren op de eerste plaats is gebaseerd op de realiteit van de attractiviteit van studierichtingen bij studenten en niet op een structurele raadpleging van het werkveld. Zo werd de afstudeerrichting Grafimediatoeltechnologie vanaf 2008-2009 niet meer ingericht omwille van het

lage studentenaantal. Nochtans bleek uit het gesprek met het werkveld dat een bedrijfsmatige specialisatie wenselijk is.

De commissie heeft vastgesteld dat het domeinspecifiek referentiekader in de vorm van competenties niet bekend is bij de studenten en het werkveld. De studenten worden op de hoogte gesteld van de competenties via de studiefiches die op de elektronische leeromgeving gepost worden. Zij vermeldden dat sommige lectoren er dieper op ingaan bij de aanvang van de opleidingsonderdelen. Dit is echter geen algemeen gegeven. Uit het gesprek met de commissie bleek dat de aanwezige studenten slechts enkele clusters van programmaonderdelen konden benoemen, doch niet de competenties die erin worden nagestreefd.

Behalve de informele contacten naar aanleiding van de stage- en bedrijfsbezoeken en enkele ad hoc vergaderingen met een vertegenwoordiger van het werkveld vindt geen systematische toetsing van het kwalificatieprofiel met het werkveld plaats. Uit een sterkte-zwakte analyse betreffende dit facet blijkt dat de opleiding zich bewust is van de noodzaak om netwerken en contacten met beroepsorganisaties en derden te optimaliseren en om het terrein van gelijkaardige internationale initiatieven beter af te tasten. De commissie moedigt de opleiding aan om van dit voornemen werk te maken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet de competenties zoals ze verwoord zijn in de competentiematrix afstemmen op de kwalificatieprofielen en vice versa.

De opleiding moet het domeinspecifieke referentiekader toelichten bij de studenten en bespreken, c.q. toetsen met het werkveld.

De opleiding dient werk te maken van netwerken en contacten met beroepsorganisaties.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	voldoende
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Gelet op het aanzienlijke aantal kleinere bedrijven binnen het werkveld, heeft de opleiding zich tot doel gesteld om professionele bachelors te vormen met een breed competentiespectrum die voor meerdere taken inzetbaar zijn. Deze doelstelling hield zij voor ogen bij de curriculumhervorming die zij voorbereidde in het voorjaar van 2008 en die effectief ingang vond in het academiejaar 2008-2009. De commissie begrijpt de keuze voor een polyvalente basisopleiding, gezien het dynamisch en evolutief karakter van de grafische sector. Daartegenover staat dat de commissie de opleiding wil waarschuwen voor het gevaar studenten op te leiden met te weinig diepgaande vakkennis. Tijdens het bezoek vernam de commissie immers enkele malen van studenten en alumni dat de inhoud van een aantal opleidingsonderdelen te zeer op basiskennis was gericht.

Het curriculum is in het eerste trajectjaar erop gericht niveauverschillen tussen studenten met een verschillende vooropleiding weg te werken. De inhoud van de opleidingsonderdelen is sterk kennisgericht en de werkvormen sturend (hoorcolleges en geleide practica). De commissie stelt vast dat daardoor de competentiegerichtheid vanaf de start van de opleiding ontbreekt. Gevraagd naar de wijze waarop de opleiding de competentiegerichtheid realiseert in het programma verwijst zij naar het projectwerk. De commissie meent dat de opleiding meer inspanningen moet doen om het competentiegerichte in elk opleidingsonderdeel en niet alleen in projectwerk aan bod te laten komen. Tijdens de gesprekken vernam de commissie dat de studenten, naargelang hun vooropleiding, de opleidingsonderdelen met betrekking tot wetenschap en taal in het eerste trajectjaar niet uitdagend genoeg vonden. Dit komt enerzijds omdat die vakken voor sommige studenten teveel herhaling van leerstof uit het secundair onderwijs bevatten en anderzijds omdat ze niet genoeg toepassings- en sectorgericht worden ingevuld.

In de volgende jaren waarin de studenten kiezen voor een van de twee afstudeerrichtingen neemt het sturend element af. De commissie stelde echter vast dat de specificiteit van beide afstudeerrichtingen Crossmediaontwerp en Grafimediotechnologie niet erg duidelijk is. Volgens de studenten missen een aantal opleidingsonderdelen diepgang. Dit geldt in het bijzonder voor de afstudeerrichting Crossmediaontwerp. De studenten uitten onder andere hun twijfels over de grondigheid waarmee bepaalde grafische pakketten werden aangeleerd. Een aantal onder hen hebben daarom uit eigen beweging via zelfstudie hun kennis bijgespijkerd. De commissie meent dat die klacht nader moet worden onderzocht. Eventueel moet de opleiding zelf via keuzepakketten of in samenwerking met andere opleidingen speciale trainingen voorzien voor studenten die zich hierin verder willen professionaliseren. Voor het opleidingsonderdeel Beeldverwerking zitten alle studenten van CMO en GMT samen waardoor het onderscheid tussen beide afstudeerrichtingen vervaagt. Alumni meldden dat zij een opleidingsonderdeel rondom commerciële en communicatieve topics hadden gemist. De commissie stelde wel vast dat in het vernieuwde curriculum hieraan aandacht wordt besteed in de opleidingsonderdelen Communicatietechnieken en Commercieel en financieel beheer.

Het verwonderde de commissie dat het 'meegeven aan de studenten van een brede culturele basis' als onderdeel van de missie wordt gezien. Los van de discussie of dit 'überhaupt' deel moet uitmaken van de missie van een principieel technisch georiënteerde bachelor opleiding, vindt zij ook nergens in het onderwijsprogramma daartoe dienende lesonderdelen.

Volgens het zelfevaluatie rapport wordt het element internationalisering in het programma ingevuld via het gebruik van Engelstalige leermiddelen voor verschillende opleidingsonderdelen, het gebruik van internet en softwaretools, de inbreng van internationale ervaring van lesgevers tijdens de colleges en practica en het bezoek aan internationale beurzen. Tijdens het visitatiebezoek werden nog enkele voorbeelden gegeven van internationale aspecten in het programma: voor het leren omgaan met andere culturen wordt verwezen naar de projecten (bijvoorbeeld het ontwerp van displays in opdracht van de firma SMS-timing), de opleiding heeft de intentie om een website te maken voor nieuwe Europese projecten. De commissie is hiermee echter niet overtuigd van een duidelijke aanwezigheid van internationalisering in het programma.

De opleiding is gestart om, via de competentiematrix, de relatie te leggen tussen de opleidingsonderdelen en de competenties. De competenties worden verder vertaald naar specifieke en meetbare leerdoelen die afgestemd zijn op het beoogde competentieniveau. De commissie vindt dit een goed initiatief dat verder moet uitgewerkt worden.

De commissie nam via het zelfevaluatie rapport kennis van een schema dat als basis dient voor curriculumaanpassingen. Tijdens het bezoek kon de commissie niet vaststellen dat dit schema ook wordt gevolgd. Alleen in de verslagen van de pijlvergaderingen werd melding gemaakt van bepaalde afspraken om overlap tussen de opleidingsonderdelen weg te werken. De participatie van de studenten en het werkveld bij de curriculumontwikkelingen moet volgens de commissie beter worden uitgebouwd. Systematisering en structurering van curriculumontwikkelingen dringt zich dan ook op.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet onderzoeken hoe ze het competentiegericht vanaf de start in het programma kan inbouwen.

De commissie adviseert om de relaties tussen de opleidingsonderdelen en de competenties nog verder via de competentiematrix uit te diepen.

De opleiding moet een onderzoek instellen naar de diepgang van een aantal opleidingsonderdelen, vooral binnen CMO.

De inhoud van de wetenschaps- en de taalvakken moet adequater worden afgestemd op themata uit het werkveld.

Er moeten inspanningen worden gedaan om het aspect internationalisering te integreren in het programma. Het schema dat als basis dient voor curriculumaanpassingen moet worden geoperationaliseerd.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding zegt de afstemming op de beroepspraktijk te bewerkstelligen door het creëren van een zo authentiek mogelijke leeromgeving, via concrete probleemstellingen uit het werkveld, het uitvoeren van een small business project in semester 4, gerichte bedrijfsbezoeken, de stage en de bachelorproef. Uit de gesprekken leidt de commissie af dat de opleiding daarin gedeeltelijk slaagt. Zij uit enig voorbehoud met betrekking tot de algemene opleidingsonderdelen die zich inhoudelijk sterker kunnen richten naar de grafische sector. Het small businessproject kan volgens de commissie sterker vakoverschrijdend worden uitgebouwd en in verband gebracht met grafische en crossmediale opleidingsonderdelen.

De commissie betreurt dat de inhoud van een aantal cursussen niet is aangepast aan actuele evoluties in het bedrijfsleven. De cursusinhouden zijn sterk kennisgericht. Er wordt in de cursussen bovendien geen link gelegd met de te bereiken competenties. De vakliteratuur in het studielandschap is beperkt.

De opleiding heeft de eerste stappen gezet op het vlak van het toegepast wetenschappelijk onderzoek. De commissie nam kennis van het door de Vlaamse overheid gesubsidieerde Tetra-fonds project rondom Kleurstandaardisatie en kleurbeheer. Twee PWO-projecten (Grafin en Kleur bekennen) werden door de opleiding ingediend als speerpunten voor het academiejaar 2010-2011. De integratie van wetenschappelijk onderzoek in het curriculum gebeurt via bachelorproeven die worden uitgevoerd in het kader van lopend onderzoek en via projectopdrachten binnen bepaalde opleidingsonderdelen. Die partiële onderzoeken zijn bovendien vaak het gevolg van contacten met of vragen van bedrijven.

De studenten komen in contact met het werkveld via bezoeken aan (buitenlandse) beurzen en/of bedrijfsbezoeken. Die worden vooral georganiseerd voor de afstudeerrichting GMT. Omdat de interesse voor deze afstudeerrichting afneemt, krijgen studenten tijdens het tweede semester van het gemeenschappelijke eerste trajectjaar de opdracht om op eigen kracht een grafisch bedrijf te bezoeken. Daarvoor kunnen zij een beroep doen op een aantal voorstellen van de opleiding. Zo hoopt de opleiding de negatieve perceptie voor die bedrijfstak weg te nemen. Voor CMO zijn bedrijfsbezoeken volgens de opleiding moeilijker te organiseren. Er wordt ook gerekend op de zelfstandigheid van studenten bij de organisatie van bezoeken en studiereizen. Zo gewaagden de studenten van een studiereis naar Londen die onder begeleiding van een docent is georganiseerd door de studenten zelf. Studenten en lectoren nemen regelmatig deel aan themadagen en –avonden die worden georganiseerd door de regionale vakstudieclub.

De commissie meent dat de opleiding initiatieven kan nemen om studenten vlugger in contact te brengen met de sector, bijvoorbeeld door sneller en frequenter bedrijfsbezoeken te organiseren en/of door de inrichting van een kijkstage in het eerste of het tweede jaar. De opleiding zegt dit reeds onderzocht te hebben, maar stuit op organisatorische moeilijkheden en een gebrek aan interessante stageplaatsen.

De stage en bachelorproef vormen één van de belangrijkste onderdelen van het curriculum van het derde bachelorjaar en zijn volgens de opleiding het sluitstuk van de opleiding. Zij waren tot het academiejaar 2009-2010 samengebracht in één samengesteld opleidingsonderdeel met een gewicht van 14 studiepunten (stage ter

waarde van 7 studiepunten, bachelorproef ter waarde van 7 studiepunten). Vanaf het academiejaar 2010-2011 vormen de stage en bachelorproef twee afzonderlijke opleidingsonderdelen met een gewicht van elk 10 studiepunten. Dit gaat samen met een verlenging van de duur van de stage (van twee en een halve maand tot drie maanden). Door de verlenging van de stageduur krijgt de student de mogelijkheid om meer tijd te besteden aan de bachelorproef. De bachelorproef is een studie van een probleem dat zich voordoet op de werkvloer van het stagebedrijf, maar kan - zeker voor CMO - ook los staan van de stage op zich en bijvoorbeeld gelinkt zijn aan een thema van wetenschappelijk onderzoek waarin de opleiding betrokken is of aan een thema in het kader van samenwerking met een (internationale) partner. De mogelijkheid bestaat ook om een product (vademeccum, software) te maken als bachelorproef.

Buitenlandse stages zijn eveneens mogelijk. Er wordt echter zelden gebruik van gemaakt omwille van het taalprobleem en omwille van het feit dat dit het eerste contact is met de (internationale) bedrijfswereld. Dit is volgens de commissie een argument om het contact met het werkveld vroeger in de opleiding in te bouwen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen gebeuren door meer stages in te lassen in multinationale grafische bedrijven in de regio of in Vlaanderen zelf.

De studenten krijgen bij de start van het derde trajectjaar informatie over het concept, de voorbereiding, de timing, de begeleiding en de evaluatie van de stage en de bachelorproef. De informatie is gebundeld in een stage- en bachelorbrochure. Elke student krijgt een interne stagebegeleider toegewezen. Door het stagebedrijf wordt een stagementor aangeduid. Voor de begeleiding van de bachelorproef doet de student een beroep op een lector van de opleiding die optreedt als interne promotor. De commissie vindt het opmerkelijk dat de naam van de stagebegeleider of de interne promotor niet is opgenomen op de titelpagina van de bachelorproef. Voor de keuze van een stageplaats kunnen de studenten een beroep doen op een lijst met mogelijke stagebedrijven die op de elektronische leeromgeving gepost is. Zij kunnen ook zelf een stagebedrijf voorstellen. Op basis van een sollicitatie(brief) en intakegesprek wordt de stage-inhoud en de daaraan eventueel gekoppelde bachelor(studie)-proef vastgelegd.

De organisatie en begeleiding van stage en bachelorproef is volgens de commissie nog op een aantal punten verbeterbaar. De commissie vernam van de studenten dat het zelfstandig vastleggen van een stageplaats leerrijk is, maar erg arbeidsintensief. Het probleem is reeds aangekaart op de studentenadviesraad. De stage- en bachelorbrochure verschaft volgens de commissie voldoende formele informatie, maar kan inhoudelijk nog worden verrijkt. De commissie stelde immers vast dat de opzet en het concept van stage- en bachelorproef onvoldoende duidelijk is bij de studenten. De begeleiding van zowel binnen- als buitenlandse stage (zowel voor uitgaande als inkomende studenten) is volgens de studenten erg afhankelijk van de stagebegeleider. De commissie kon niet achterhalen welke de selectiecriteria zijn die de opleiding hanteert voor stagebedrijven.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt aan om de cursusinhouden regelmatig te actualiseren.

De commissie adviseert om sneller en frequenter bedrijfsbezoeken te organiseren. De bezoeken dienen ook aangepast te worden voor CMO (bijvoorbeeld reclamebureaus).

De opleiding kan een betere begeleiding bieden bij het zoeken naar een stageplaats.

Met de bedrijven van de regio kunnen vastere en formele relaties en eventueel akkoorden worden uitgebouwd in functie van stages.

Het is zinvol partnerschappen aan te gaan met Vlaamse multinationals. Door het uitvoeren van stages in die bedrijven, door bedrijfsbezoeken en door het inschakelen van gastsprekers uit die bedrijven kunnen studenten kennismaken met het internationale aspect van de grafische industrie in Vlaanderen.

De commissie suggereert om de relevantie van het SBP ten opzichte van de doelstelling van de opleiding te verhogen door een grotere vakoverschrijdende aanpak.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De samenhang van het programma wordt enerzijds bewerkstelligd door de clustering van de competenties in vier kernkwaliteiten die beantwoorden aan het kwalificatieprofiel van de professionele bachelor grafische en digitale media en anderzijds door het vernieuwde curriculum dat is uitgewerkt in zeven verticale leerlijnen of pijlers:

- de technologische leerlijnen: technologie en prepress;
- de sociaal-communicatieve leerlijn;
- de economische leerlijn;
- de creatieve leerlijnen: vormgeving en software;
- de leerlijn projectmatig werk.

De leerlijnen zijn niet evenredig uitgebouwd, maar afhankelijk van de afstudeerrichting, zijn bepaalde leerlijnen uitgebreider. Zo neemt de technologische leerlijn een ruimer aandeel in van het programma van de afstudeerrichting Grafimediatochnologie dan de creatieve leerlijn die meer wordt uitgebouwd in de afstudeerrichting Crossmediaontwerp.

De pijlerstructuur biedt een duidelijk referentiekader voor de opbouw van de opleiding. De commissie herkent in de kerncompetenties en de zeven pijlers duidelijk de doelstellingen van de opleiding, maar stelde tevens vast dat zij niet echt leven in de opleiding en te weinig zichtbaar zijn in de praktijk. In het opleidingsprogramma wordt nergens een link gelegd naar de leerlijn waar een opleidingsonderdeel thuishoort. Dit gebeurt evenmin in de studiegids of in de beschrijving van het modeltraject of bij de studiewijzer die is opgenomen bij het online cursusmateriaal op de elektronische leeromgeving. Dit leidt ertoe dat studenten nog sterk denken in termen van afzonderlijke opleidingsonderdelen of deelonderdelen. De commissie vraagt vooral aandacht voor de uitbouw van de sociaal-communicatieve leerlijn die in het programma minder duidelijk aan bod komt.

Alle opleidingsonderdelen zijn per semester genummerd zodat er een logische structuur en een eerder strakke volgtijdelijkheid in zit. Die geldt ook in zekere mate voor de projecten die elkaar opvolgen. Een willekeurige volgorde is daardoor uitgesloten en de programma-opbouw laat relatief weinig keuzemogelijkheden toe. De volgtijdelijkheid is richtinggevend bij de samenstelling van het geïndividualiseerd studietraject en voor studenten die via flexibele leertrajecten zoals EVC of EVK de opleiding willen volgen. De opleiding signaleert zelf dat omwille van het aantal vaardigheidsgerichte werkvormen zoals projectopdrachten en begeleide praktijk en de eventuele permanente evaluatie ervan, de combinatie van de studie met een professionele activiteit bijzonder moeilijk is.

De samenhang van het programma wordt bewaakt door de jaarlijkse Program Check: in een vergadering van de pijlergroepen wordt overlegd tussen alle titularissen van de (deel)opleidingsdelen van alle leerlijnen welke overlappingen of hiaten in het programma voorkomen. De commissie kon dit vaststellen op basis van de verslagen van die werkgroepen. Toch vernam zij dat in minstens één opleidingsonderdeel (Prepress) de studenten worden geconfronteerd met herhalingen: onderdelen van de cursus die al in het eerste jaar gegeven werden, worden herhaald in een later jaar wanneer studenten van verschillende opleidingen samen een bepaald

vak moeten volgen. Voor een deel van de groep is dit een herhaling. Er werd ook een overlap gemeld tussen de opleidingsonderdelen Photoshop en Prepress.

De commissie vraagt aandacht voor een aantal organisatorische problemen die regelmatig voorkomen bij de start van het academiejaar, het een jaar al wat meer dan een ander. Zij zijn het gevolg van (onverwachte) wijzigingen in het personeelskorps, laattijdige vervangingen van personeelsleden die voor lange tijd afwezig zijn, slechte informatie over afwezigheden van lectoren, het slecht functioneren van de communicatie via de elektronische leeromgeving... Het gevolg is dat de inhaalweek die voorzien is vlak voor de examenperiode niet als blok- en remediëringsweek wordt gebruikt, maar wordt ingevuld met inhaallessen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt aan de leerlijnen evenwichtiger uit te bouwen.

De commissie adviseert om de pijlerstructuur duidelijker uit te tekenen in het programma.

De commissie vraagt aandacht voor een aantal overlappingsen en herhalingen in het programma die moeten worden weggewerkt.

De commissie dringt erop aan dat de nodige organisatorische maatregelen worden genomen zodat de uitvoering en de samenhang van het programma niet in het gedrang komen.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De professioneel gerichte bacheloropleiding bestaat uit 3 studie jaren van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten. De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studieomvang van een academisch gerichte bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het verleden werden studietijdmetingen gehouden. Een analyse van de resultaten hiervan ontbrak in het zelfevaluatie rapport. Zij brachten volgens de opleiding weinig zicht op de tijdsbesteding van de studenten. Recent werden die metingen vervangen door een gerichte vraagstelling naar de tijdsbesteding per opleidingsonderdeel als onderdeel van de jaarlijkse dolod-bevragingen. Dit zijn generieke online bevragingen bij de studenten over de kwaliteit van de (deel)opleidingsonderdelen (dolod). Zij zijn opgesteld door de centrale dienst kwaliteitszorg van de hogeschool. De resultaten ervan worden ter beschikking gesteld van het opleidingshoofd die ze overmaakt aan de titularis van het opleidingsonderdeel. Zij leiden tot bijsturingen in het programma door de opleiding of door de lector, binnen het (deel)opleidingsonderdeel.

Ondanks het ontbreken van studietijdmetingen oordeelt de opleiding dat de studielast evenwichtig is verdeeld over elk semester en over de lesweken. Per lesweek zijn gemiddeld 24 contacturen voorzien. Daarnaast moeten studenten gemiddeld nog 16 uur per week besteden aan hun studie. De commissie heeft dit gegeven bevestigd bij de studenten. Zij stelt vast dat de studenten de indruk hebben dat de studielast vrij hoog is, maar dat zij er zelf geen goed zicht op hebben hoe zij dit moeten inschatten (contacturen, zelfstudie, projectwerk, invloed van de vooropleiding, ...). Niemand beweert echter, globaal genomen, boven de 40 uren per week aan de studie te besteden wat overeenkomt met de 24 + 16 uren die de opleiding zelf inschat. De studenten melden wel een onevenredige verdeling van de werkbelasting, het moeilijk inschatten van de evenwichtige werkverdeling bij groepswork, de onduidelijke communicatie met betrekking tot deadlines bij het indienen van opdrachten. Als gevolg daarvan zijn studenten soms verplicht de contacten van andere opleidingsonderdelen te gebruiken om aan projecten te werken.

De opleiding tracht eveneens via portfolio's te weten te komen welke de werkbelasting is van de studenten. Doordat het logboek echter meestal niet onmiddellijk wordt ingevuld riskeren de gegevens die de opleiding hiermee inwint, niet waarheidsgetrouw te zijn. Bovendien is er geen feedback van de resultaten met betrekking tot de studielast naar de studenten bij de evaluatie van het portfolio.

De opleiding signaleert in het zelfevaluatie rapport een aantal acties die worden ondernomen om studiebelemmerende factoren op te sporen en te remediëren, zoals nabespreking van examens, psycho-sociale begeleiding door SOVOHA, verscheidenheid van onderwijs- en examenvormen, overbruggingscursus wiskunde, inspraakmogelijkheid bij opstellen van les- en examenroosters, splitsing van klasgroepen, ...). De commissie herkent daarin geen bijzondere studiebevorderende factoren. De commissie wijst op het voorkomen van veel vrije momenten in semester 6 (stage- en bachelorproef). Zo is er een ruime periode voorzien tussen het indienen van de bachelorproef en de presentatie en wordt de stage onderbroken voor de schoolvakantie (paasreces). Zij meent dat een inefficiënte tijdsbesteding hiervan het gevolg kan zijn.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om een systematische studietijdmeting uit te voeren om een realistisch zicht te krijgen op de tijdsbesteding van de studenten. De commissie suggereert om de resultaten over meerder jaren te analyseren en een benchmarking met andere opleidingen binnen de hogeschool uit te voeren.

De opleiding moet erover waken dat die analyse van de resultaten eventueel leidt tot structurele aanpassingen aan programma en/of opleidingsonderdelen en tot het nemen van pro-actieve studiebevorderende maatregelen.

De commissie adviseert om de informatie over de studiebelasting die wordt verkregen via de logboeken bij projectwerk en via de portfolio's van studenten effectief te benutten.

De commissie dringt erop aan de organisatie van projecten te evalueren met het oog op een haalbare tijdsbesteding voor de studenten.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding beschrijft in het zelfevaluatie rapport de gebruikte werkvormen en werkmiddelen. Zij hanteert in het eerste trajectjaar vooral sturende werkvormen (hoorcolleges en begeleidde practica). De gebruikte werkmiddelen zijn presentaties, oefeningen en kleine opdrachten. In de volgende trajectjaren stimuleert de opleiding zelfstandigheid, teamwerk en onderzoekend gedrag door middel van projectwerk en begeleidde zelfstudie om uiteindelijk de student de volledige verantwoordelijkheid voor zijn studie te laten opnemen in de stage en de bachelorproef. Portfolio's worden in sommige opleidingsonderdelen en vooral bij projectwerk zowel als werkvorm en als evaluatievorm gebruikt. De commissie is van oordeel dat de gebruikte werkvormen en –middelen eerder klassiek ingezet worden. De vrij schoolse opstelling van de leslokalen is bovendien niet van aard om innoverende werkvormen toe te laten. De commissie ondersteunt de opvatting om te evolueren van sturende werkvormen en –middelen over werkvormen waarin begeleiding geleidelijk vervangen wordt naar een zelfstandige studiehouding. Zij merkt echter op dat de uitvoering ervan nog in de kinderschoenen staat. De didactische vertaling van de intenties die de opleiding heeft moeten de lectoren nog explicieter doorvoeren.

In het zelfevaluatie rapport en tijdens het visitatiebezoek werd regelmatig ingegaan op het gebruik van projectwerk. De opleiding kiest voor die werkvorm in functie van begeleid en zelfsturend leren. De studenten hebben er echter minder goede ervaringen mee. De commissie stelde vast dat de begeleiding van wisselende kwaliteit is naargelang de inzet van de begeleidende lector, soms ook omwille van de minder goede begeleiding vanuit een externe organisatie. Hiervan is het small businessproject (SBP) in het tweede trajectjaar een voorbeeld. De studenten geven aan dat dit project niet echt goed scoort, onder andere door de begeleiding van VLAJO die niet is aangepast aan de opleiding. Er is ondertussen een vrij lijvige bundel uitgewerkt om voor 2010-2011 het project SBP te optimaliseren. De voorgestelde verbeteringen blijken, volgens de commissie, niet naar de kern van de zaak te gaan en geen antwoord te bieden op de vraag hoe het project in het kader van competentieontwikkeling van de studenten en in het kader van een multidisciplinaire aanpak een meerwaarde kan bieden.

De commissie meent dat de opleiding zich moet bezinnen over de plaats en de methodologie van projectwerk in de opleiding: waarvoor en wanneer wordt het ingezet, hoe duidelijk is het project gedefinieerd en wat zijn de relaties met de te verwerven competenties, weten de studenten wat de plaats van het project is in het geheel van de opleiding, wat wordt juist van de studenten verwacht, hoe verloopt de communicatie met studenten en eventueel externen, hoe worden studenten voorbereid en begeleid, hoe gebeurt de evaluatie en de feedback, hebben de lectoren voldoende vorming in onderzoeksmethodologie in functie van projectwerk dat in functie staat

van toegepast wetenschappelijk onderzoek, wat kan de relatie zijn tussen projectwerk en maatschappelijke dienstverlening? De commissie vernam wel dat op dit vlak een aantal intenties leven binnen de opleiding, maar die moeten worden waargemaakt, eventueel vastgelegd in procedures of in een vademecum dat als leidraad kan dienen voor alle lectoren. Ook moet er aandacht zijn voor de didactische vorming van de lectoren en de onderlinge afstemming van het gebruik van projectwerk.

Eenzelfde opmerking kan gemaakt worden over het gebruik van portfolio's. Het was voor de commissie onduidelijk hoe en wanneer het portfolio wordt gebruikt. De studenten wisten ook niet goed wat de bedoeling ervan was en hoe ze ermee moesten omgaan.

Wat betreft de didactische inzet van de elektronische leeromgeving maakt de commissie de opmerking dat slechts een beperkt aantal lectoren er effectief en efficiënt gebruik van maakt. De leeromgeving wordt nog teveel ingezet als een elektronisch valvenapparaat en als een middel voor de verspreiding van cursusmateriaal, opdrachten en oefeningen. Elke cursus die op de elektronische leeromgeving is gepubliceerd bevat volgende elementen: mededelingen, studiewijzer, cursusdocumenten, cursusinformatie, opdrachten, externe links en de studiefiche met verwijzing naar de studiegids. In een aantal cursussen blijven echter vele van die rubrieken leeg. De studenten merkten, wat het cursusmateriaal betreft, een verbetering op ten opzichte van vorige jaren. Toch blijkt er nog veel materiaal aanwezig te zijn op de leeromgeving dat de student zelf moet afdrukken. De snelheid van het posten van dringende mededelingen zoals de ziekte of afwezigheid van een lector kan echter nog verbeteren. Het interactieve aspect van een elektronische leeromgeving (elektronische discussies, inleveren van opdrachten, elektronisch puntenoverzicht, ...) wordt niet geëxploiteerd.

Het gedrukte cursusmateriaal zelf heeft een consistente look, maar de interne kwaliteit (bladspiegel, lay-out, ...) beantwoordt niet aan de kwaliteiten die men mag verwachten van een grafische opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om te onderzoeken hoe werkvormen en werkmiddelen beter kunnen worden ingezet met het oog op een competentiegerichte aanpak.

De opleiding moet zich bezinnen over de juiste didactische inzet en de methodologie van projectwerk en portfolio's.

De elektronische leeromgeving moet effectiever als een interactief medium worden ingezet.

De opleiding moet meer aandacht hebben voor de vormgeving van het gedrukt cursusmateriaal.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De formele organisatie van toetsen en examens is beschreven in het hogeschoolbrede onderwijs- en examenreglement (OER) dat jaarlijks wordt bijgewerkt en eventueel geactualiseerd overeenkomstig de decretale

bepalingen. Er worden drie examenmomenten georganiseerd: één na de kerstvakantie, één vlak voor het zomerreces en één tweede examenkans op het einde van het academiejaar (augustus – september).

De examenroosters worden, na raadpleging en mogelijkheden tot inspraak van de studentenadviesraad, minstens zes weken op voorhand ter beschikking gesteld. De opleiding tracht de efficiëntie van de examenmomenten te vergroten door te onderzoeken of examens zoveel mogelijk per dag kunnen geclusterd worden. De commissie stelde vast dat voor veel opleidingsonderdelen voorbeeldexamens ter beschikking staan op het elektronisch leerplatform. De studenten getuigden dan ook dat zij duidelijk weten hoe er wordt geëvalueerd. De opleiding verduidelijkt dat het de bedoeling is om de studenten voor te bereiden op de aard van de examenvragen (kennis-, inzicht-, toepassingsgerichte vragen, ...) niet om hen vooraf een exhaustieve batterij van vragen voor te stellen. Na de examenperiode is er feedback voorzien maar uit de gesprekken met studenten blijkt dat dit niet bij iedereen voldoende bekend is. Er wordt blijkbaar nog te weinig gebruik van gemaakt.

De toetsing is over het algemeen nog sterk kennisgericht. Het niveau van de examenvragen (overwegend gericht op kennis) is in overeenstemming met het profiel van een professionele bacheloropleiding. Kennisgerichte toetsing is een bewuste optie in het eerste trajectjaar. Op die manier beweert de opleiding het best aan te sluiten bij de vooropleiding in het secundair onderwijs en probeert zij het (kennis-)niveau gelijk te schakelen. De commissie maakte een analyse van de vragen van de examens na semester 2 en na semester 4. In semester 2 worden geen attitudes geëvalueerd, maken de studenten nauwelijks gebruik van de feedback na de examens en wordt kennis in combinatie met vaardigheden niet relevant gemeten. In semester 4 is er geen relevante meting van kennis, vaardigheden en attitudes, zijn de evaluatiecriteria niet duidelijk en worden er geen gepaste evaluatievormen toegepast.

In het tweede en het derde trajectjaar worden er pogingen ondernomen om meer competentiegericht te evalueren, maar de opleiding erkent dat zij daarin nog kan/moet groeien. De opleiding kan nog niet veel concrete voorbeelden van competentiegericht evalueren geven. Sporadisch verwijst een opleidingsonderdeel (Communicatievaardigheden) naar vaardigheden die moeten verworven worden (50 % van de punten). De intentie is om tegen het academiejaar 2011-2012 een toetsmatrix die gekoppeld is aan de competentiematrix te ontwikkelen. De opleiding ziet het verder als een uitdaging om in de toekomst te beschikken over een individueel patroon van elke student dat vervat is in een Persoonlijk OntwikkelingsProfiel (POP). De commissie vindt het positief dat hierover al van gedachten is gewisseld in de opleidingsraden.

In het kader van practica, groepswork en projectwork worden vormen van permanente evaluatie en peerevaluatie toegepast. In geval van permanente evaluatie is geen tweedekans-examen mogelijk omdat men ervan uitgaat dat, onder de druk van de voortdurende toetsing en mits voldoende inzet, alle studenten slagen. In geval van peerevaluatie worden de evaluatiecriteria op voorhand met de studenten besproken. De studenten scoren op een scoreblad. De verschillende scores worden nadien besproken. Een aantal lectoren hanteert reeds die manier van werken. De commissie vindt het zinvol dat dergelijke good practices veralgemeend zouden worden.

Voor de evaluatie van de stages beschikken de stagementoren in de bedrijven over een evaluatieformulier. De stagementoren vinden dit voldoende duidelijk. De beoordeling van de externe stagementoren geldt als een advies dat de stagebegeleider van de opleiding omzet in een puntenquotering. Daardoor wordt gelijkvormigheid in de beoordeling beoogd. De evaluatiecriteria voor de bachelorproef kunnen beter worden uitgewerkt: op het formulier van de bachelorproef komen louter formele criteria voor en is er geen relatie tot de te behalen competenties. Het viel de commissie trouwens op dat de studenten weinig bekend waren met de beoordelingscriteria van de bachelorproef. Bij de presentatie van de bachelorproeven worden ook vertegenwoordigers van het werkveld betrokken. De commissie meent dat de relatie tussen de competentiematrix en de evaluatie van de stage en van de bachelorproef moet worden geëxpliciteerd.

De student rapporteert elke veertien dagen via een logboek over het verloop van de stage. De opleiding zegt uit die rapporten en uit de evaluatieformulieren die ingevuld worden door de stagebedrijven interessante informatie te halen over de kwaliteit van de stageplaats en tevens over de manier waarop de bedrijven over de opleiding zelf denken. Uit de gesprekken met de studenten en het werkveld meent de commissie indicaties te hebben

opgevangen dat, in een aantal gevallen, de taakomschrijving van de stagiairs beter kan worden afgestemd op de doelstellingen van de opleiding. De stagebegeleider van de opleiding bezoekt de stageplaats een eerste maal in de helft van de stageperiode en een tweede maal op het einde. Toch is er bij het tussentijds bezoek geen evaluatie gepland. Dit zou volgens de commissie nochtans een belangrijke signaalfunctie kunnen betekenen voor de student.

De opleiding beschikt niet over een uitgeschreven toetsbeleid. Elke lector bepaalt welke evaluatievorm het best past bij de te evalueren leerdoelen en competenties. Het zelfevaluatie-rapport vermeldt dat er een intercollegiale afstemming van de examenvragen plaatsgrijpt aan de hand van een toetsmatrix. Uit de interviews die de commissie met opleidingshoofd en lectoren voerde, blijkt dat de lectoren niet duidelijk de werking ervan kunnen beschrijven noch aangeven waar de meerwaarde zit. Het blijkt de facto om een informeel overleg te gaan. De opleiding is zich bewust van de noodzaak om het toetsbeleid te formaliseren in een toetsbeleidsplan. 'Een dergelijk plan zou ook afspraken kunnen bevatten met betrekking tot de validatie en de objectiviteit van de beoordelingen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om een toetsbeleid te ontwikkelen in functie van de objectiviteit en de validiteit van de beoordelingen. Dit kan onderwerp vormen van een uitgebreid verbeterproject waarin tevens de verschillende evaluatievormen in relatie tot de gebruikte werkvormen kunnen worden doorgelicht.

De commissie onderschrijft de intentie van de opleiding om prioriteit te geven aan de uitwerking van een toetsbeleidsplan en een toetsmatrix.

De commissie raadt aan de evaluatiecriteria van de bachelorproef beter uit te werken, gericht op de competentiegerichte en procesmatige aspecten.

In de stage zou best een tussentijdse evaluatie worden ingelast. De evaluatiecriteria van projecten, stage-en bachelorproef moeten beter gecommuniceerd worden aan de studenten.

De taakomschrijving van de stagiairs beter kan worden afgestemd op de doelstellingen van de opleiding.

De commissie beveelt aan dat de lectoren hun ervaringen met betrekking tot evaluatievormen (permanente evaluatie, peerassessment, evaluatieportfolio) via de uitwisseling van good practices met elkaar zouden delen.

Facet 2.8 Masterproef

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bacheloropleiding.

Het grootste deel van de instromende studenten heeft een TSO-profiel (gemiddeld 50 %). Ongeveer 20 % van de studenten komen uit een ASO-vooropleiding en evenveel studenten hebben een BSO-vooropleiding. Een kleiner percentage heeft een KSO-achtergrond. Enkele studenten hebben reeds een buitenlands diploma of hebben reeds een andere (bachelor)opleiding achter de rug. Merkwaardig is de toename van het aantal studenten in 2008-2009 (16.5 % stijging), die niet werd geconsolideerd in 2009-2010. De groei kwam vooral van het aantal studenten met een ASO- en een BSO-vooropleiding. Een gerichte promotie in een vijftal scholen (in de regio Turnhout, maar ook in Mechelen en Brugge) had als effect dat het aandeel van de TSO-instroom terug boven de 50 % uitsteeg. De commissie is van oordeel dat een grondiger analyse van de instroom en de relatie met de slaagcijfers nuttige informatie voor de opleiding zou kunnen opleveren.

De werkgroep Communicatie van de hogeschool en het departement IW ondersteunen de opleiding bij diverse informatiecampagnes zoals publiciteit op openbare plaatsen, de opstelling en verspreiding van een informatiebrochure van het totale opleidingsaanbod van het studiegebied Technologie, deelname aan de SID-in beurzen (regionale studieinformatiebeurzen) en informatie op de website van de hogeschool. De opleiding zelf neemt bijkomende initiatieven door verspreiding van een informatiefolder die ook via e-mail ruim kan worden verspreid. Zij organiseert jaarlijks een opencampusdag en een infodag en is aanwezig op studiekeuzeavonden die door secundaire scholen worden georganiseerd. Aanwezigheid op studiekeuzeavonden georganiseerd door secundaire scholen. Bij de aanvang van het academiejaar wordt voor de nieuwe studenten een introductieweek voorzien. Tijdens die week maken zij nader kennis met de organisatorische en inhoudelijke aspecten van de opleiding (informatiesessies over leren leren, de afstudeerrichtingen, de toegang en het gebruik van de elektronische leeromgeving, de toekomstige tewerkstellingssector, het onderwijs- en examenreglement, en Sociale Voorzieningen Artesis Hogeschool Antwerpen (SOVOHA). De opleiding focust blijkbaar sterk op gerichte informatiecampagnes naar secundaire scholen toe via de aanwezigheid op studievoorlichtingsavonden en de deelname aan jury's bij eindproeven in het TSO (de zogenaamde Geïntegreerde Proeven).

De opleiding gelooft sterk in de slaagkansen van studenten met een TSO- en een BSO-opleiding indien zij voldoende gemotiveerd aan de opleiding starten. De commissie kreeg van een aantal lectoren enkele voorbeelden. Cruciaal is het eerste trajectjaar. De commissie betreurt dat er geen studieprofieltesten zoals bijvoorbeeld een Lassi-test, worden georganiseerd. Wel wordt voor studenten die tijdens hun vooropleiding weinig wiskunde hadden een overbruggingscursus wiskunde ingericht in de maand september. De opleiding moet vaststellen dat de deelname aan die cursus nog beneden de verwachtingen ligt. Sommige studenten zien pas na de start van het academiejaar in welke achterstand ze hebben. Wellicht is de lage deelname ook een gevolg van het feit dat een aantal studenten laat inschrijven (nadat de overbruggingscursus is afgerond). Voor zowel de algemene vakken als de technische vakken wordt weinig specifieke voorkennis verwacht. Er wordt bewust van bij de basis gestart om eventuele kennishiaten op te vangen. De opleiding zet zich af tegen de mening dat daardoor

het eindniveau van de opleiding zou dalen. Na enkele weken stijgt het tempo zodat aan het einde de eindcompetenties toch worden gehaald. De commissie apprecieert de inspanningen om de instromende studenten een vlotte start te geven. Toch wijst de commissie op het gevaar dat daardoor een foutieve perceptie van de opleiding kan ontstaan, zoals zij vernam van de studenten. Zij vermelden de regionale aantrekkingskracht van de campus, de goede verbindingen met het openbaar vervoer en de kleinschaligheid als redenen om voor de opleiding te kiezen. Voor de aanvang van hun studie, hebben de studenten nog geen duidelijk zicht op de aard en het niveau van de opleiding. Het is volgens de commissie van belang om bij de inschrijving correcte informatie te geven niet alleen over het profiel van de opleiding en de tewerkstelling achteraf, maar ook over een aantal organisatorische elementen zoals het opleidingsaanbod, het startuur van de lessen enz.

De commissie heeft bij sommige lectoren een zekere vooringenomenheid vastgesteld tegenover ASO-studenten in de zin dat die abiturienten volgens hen sowieso niet erg geïnteresseerd zouden zijn in een professionele bacheloropleiding Grafische en digitale media. De promotie van de opleiding moet volgens de commissie evenwichtig naar verschillende doelgroepen worden gevoerd, niet alleen naar TSO-studenten maar ook naar ASO-, BSO- en KSO-studenten. De commissie vernam trouwens van de studenten dat de opleiding goed aansluit bij de (secundaire) beroepsopleiding druktechnieken. De opleiding moet de niveaueisen en haar profiel duidelijk bekend maken bij de informatiecampaagnes die zij voert. Ook al is het eerste jaar gemeenschappelijk, de studenten moeten een keuze maken voor een van beide afstudeerrichtingen en er reeds bij de instroom een juiste voorstelling van hebben. De commissie pleit er daarom voor, om in overleg met het werkveld, te onderzoeken hoe zij de studievoorzichting vorm kan geven. Dit geldt voor GMT waar het studentenaantal dramatisch daalt, maar ook voor CMO. Instromende studenten ervaren die afstudeerrichting vaak te sterk als een ontwerpopleiding.

De Artesis Hogeschool volgt de EVC/EVK-procedures die zijn uitgewerkt door de AUHA. De opleiding zelf heeft echter nog geen ervaring met EVC-studenten. Studenten die reeds bepaalde opleidingsonderdelen met succes in andere studierichtingen hebben afgerond kunnen een beroep doen op een EVK-vrijstelling voor volledige opleidingsonderdelen of zij kunnen in aanmerking komen voor een verkort traject. De commissie stelt vast dat de algemene procedure voorziet in verschillende mechanismen om de kwaliteit van de aanvraag te bewaken. In voorkomend geval vergelijkt de opleiding de studiegidsen, vraagt zij eventueel cursussen op en vraagt zij advies van de titularissen van de betrokken opleidingsonderdelen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt aan de instroomgegevens grondiger te analyseren.

De commissie adviseert om de begeleiding van de instroom te verbeteren en te verruimen.

Studenten met weinig voorkennis wiskunde moeten actiever worden gestimuleerd om deel te nemen aan de overbruggingscursus.

De opleiding dient in samenwerking met het werkveld te onderzoeken hoe zij het profiel van de opleiding beter kan promoten.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	voldoende
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	onvoldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	onvoldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	n.v.t.
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

De commissie maakt een positieve afweging en stelt vast dat de recente programmahervorming interessante perspectieven tot bijsturing biedt. Een consequentere vertaling van de pijlerstructuur in het programma, aan de hand van een beter uitgewerkte competentiematrix, kan soelaas bieden om de tekorten op vlak van de afstemming tussen vormgeving en inhoud op relatief korte termijn weg te werken. Bovendien zegt de opleiding zich bewust te zijn van de inspanningen die op diverse vlakken, zoals het competentiegericht doceren en evalueren, nog moeten worden geleverd. De commissie stelt bij een aantal personeelsleden een zekere goodwill en bereidheid vast om die zaken aan te pakken. De zorg voor een laagdrempelige instap is op zich een positief punt.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het personeelsbeleid van de opleiding wordt gestuurd vanuit de centrale en de departementale structuren (beleidsorganen van de Artesis Hogeschool, het hogeschoolonderhandelingscomité en de personeels-administratie van het departement IW) en wordt gekenmerkt door een formeel professionele aanpak. Aanwerving, ambtswijzigingen, evaluaties, bevorderingen en benoemingen worden op een systematische wijze uitgevoerd volgens standaardprocedures. Er grijpen regelmatig functioneringsgesprekken plaats tussen de opleidings-coördinator en elk personeelslid van de opleiding. Als algemene beleidslijn wordt vanuit het departement IW gesteld dat het onderwijzend personeel zich moet kunnen toespitsen op onderwijs- en onderzoekstaken en ondersteund moet worden door een sterke administratieve en technische staf. Omwille van de toekomstige inkanteling van de academische bachelor- en masteropleidingen in de Universiteit Antwerpen werd in september 2009 de T-raad opgericht. Dit is een aparte structuur voor het behandelen van alle items met betrekking tot onderwijs en onderzoek van alle professionele bacheloropleidingen binnen het departement.

De meeste personeelsleden van de opleiding Grafische en digitale media zijn reeds lang met de opleiding verbonden en hebben in de loop der jaren vele contacten uitgebouwd met het werkveld. Voor oudere lectoren vormen de technologische vernieuwingen in de sector een uitdaging. Het beleid ondervindt moeilijkheden om, bij vervanging, personen aan te werven met een professionele en technische achtergrond met betrekking tot nieuwe technologieën. Ervaring met of openheid ten aanzien van onderzoek is bij een vacature een belangrijk aanwervingscriterium. Nieuwe personeelsleden worden voorgesteld aan de opleidingsraad, krijgen een informatiebrochure met basisinformatie over de werking van de opleiding, het departement en de hogeschool en worden opgevangen door de pijlverantwoordelijke. Indien zij niet vertrouwd zijn met de sector wordt hen aangeraden opfrissingscursussen bij het Vlaams Innovatiecentrum voor Grafische Communicatie (VIGC) te volgen. De commissie waardeert de gedrevenheid van de individuele lectoren en van het administratief en technisch personeel. Door de kleinschaligheid van de opleiding is het contact met de studenten erg direct. De studenten waarderen die toegankelijkheid erg.

De taakstelling van de personeelsleden wordt vastgelegd op de opleidingsraad. Op basis daarvan stelt de opleidingscoördinator de taakstellingsfiches op die worden goedgekeurd door de T-raad en de departementsraad. Met betrekking tot de stabiliteit van het lectorenkorps heeft de opleiding enkele moeilijke jaren achter de rug. De commissie vreest bovendien dat deze moeilijke periode nog niet voorbij is. Op het ogenblik van de visitatie waren enkele personeelsleden afwezig wegens ziekte en/of (onverwacht) ontslag. Gezien het kleine personeelskorps en de specificiteit, vooral van de toepassingen van nieuwe technologieën in de sector, is onderlinge vervanging geen optie. Anderzijds zijn tijdelijke vervangingen voor specialisten uit de sector zelf niet aantrekkelijk. De opleidingscoördinator heeft geen lange ervaring met de opleiding en heeft zich sinds zijn aantreden erg ingespannen om de opleiding en het werkveld te leren kennen onder andere door bedrijfsbezoeken en door het volgen van specifieke vormingscursussen. Door de invoering van de pijlstructuur en de aanduiding van pijlverantwoordelijken heeft hij getracht vorm te geven aan de curriculumvernieuwing. Hij voelt zich gesteund door de collega-lectoren maar ondervond ten tijde van het visitatiebezoek, een hoge werkdruk door de langdurige afwezigheid van de campuscoördinator die een aantal belangrijke organisatorische taken op zich nam. De

beslissingslijnen en de administratieve verwerking vanuit de departementale- en hogeschooldiensten leiden soms tot vertraging bij rekrutering. De commissie stelt vast dat het personeelsbeleid te veel berust op ad hoc oplossingen. De opleiding heeft nood aan een doordachte personeelsplanning op langere termijn. Het beroep dat kan gedaan worden op een speciale budgetpost van het departement IW kan tijdelijk soelaas brengen, maar lost problemen op de lange termijn niet op. Het is ook onduidelijk of men de talenten en mogelijkheden in het team maximaal benut. Er is geen echt beleid daarrond uitgedacht.

De pedagogische vernieuwing lijkt niet erg professioneel aangepakt. Er is geen aantoonbare strategie uitgewerkt om het pedagogische luik te professionaliseren. Er zijn wel allerlei korte introducties (bijvoorbeeld de coaching vanuit de centrale hogeschooldiensten met betrekking tot studiebegeleiding) of besprekingen van onderwijskundige thema's op de opleidingsraad. Een systematische begeleiding in 'capacity building' rond projectwerking, competentiegerichte evaluatie en de verkenning van nieuwe didactieken ontbreekt echter.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie dringt aan om meer aandacht te hebben voor de uitbouw van een stabiel personeelskorps door het voeren van een doortastend en toekomstgericht HRM-beleid.

De opleidingscoördinator moet onderwijskundig en organisatorisch beter ondersteund worden. Er moet een systematische begeleiding en vorming worden voorzien met betrekking tot onderwijsvernieuwing.

Er kunnen bijkomende inspanningen worden geleverd met betrekking tot het onthaal van nieuwe collega's.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.
- bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Van de veertien met onderwijs belaste personeelsleden beschikken er zes over een grafisch diploma. Enkele lectoren beoefenen nog een zelfstandige activiteit in de sector uit, zijn deeltijds werknemer in een grafisch bedrijf of fungeren in een aanverwante beroepssituatie. Vakdeskundige bijscholing gebeurt aan de hand van bedrijfsbezoeken of van vormingsinitiatieven van de vakstudieclub. Dit is een organisatie die voorstellingen en seminars inricht van en voor grafische bedrijven uit de regio of van toeleveringsleveranciers. De aanwezigheid van het VIGC op dezelfde bedrijfssite als de campus GDM is een opportuniteit in functie van het volgen van bijscholing en van het voeling houden met trends in de sector. Hiervan kan volgens de commissie nog ruimer gebruik worden gemaakt. De opleiding vermeldt ook de contacten met het werkveld naar aanleiding van de stagebegeleiding en de inschakeling van specialisten bij de beoordeling van de bachelorproeven als middelen om de snel evoluerende wereld van de grafische en digitale media te volgen. Opvolging van de individuele nascholingen gebeurt via het persoonlijk portfolio van de lesgevers en via de functioneringsgesprekken. Uit het overzicht van de gevolgde bijscholing van de laatste drie jaren kon de commissie afleiden dat op dit vlak nog verbetering mogelijk is. De belangrijkste vaststelling is dat de vakdeskundige professionalisering sterk afhankelijk is van het individueel initiatief van het personeelslid en dat een gericht, pro-actief professionaliseringsbeleid

ontbreekt. Om de (technologische) vernieuwingen in de sector op te volgen doet de opleiding een beroep op de onderwijsinbreng vanuit de beroepswereld via gastsprekers.

De commissie meent dat het beperkte personeelskorps, samen met de in facet 3.1 geconstateerde instabiliteit en de moeilijke vervangingen bij ziektes, leidt tot onvoldoende kritische massa om voldoende kennis en inzicht op de diverse terreinen van de beroepspraktijk in huis te hebben en dit ondanks de individuele goede wil van een aantal personeelsleden.

De opleiding heeft reeds stappen gezet op het vlak van het toegepast wetenschappelijk onderzoek door de uitvoering van het Tetrafonds-project “Kleurenstandaardisatie en kleurbeheer in de zeefdrukmarkt” (2007-2009) en door de PWO-projecten “Grafin, projectmanagement in prepress- en multimediabedrijven” (2009-2011) en “Kleur Bekennen” (2009-2011). De commissie benadrukt dat de expertise en de contacten met het werkveld die uit dergelijke projecten ontstaan intensiever kunnen betrokken worden op de professionele ontwikkeling van alle lectoren en op de onderwijsactiviteiten. De opleiding wendt PWO-middelen die vanuit het departement IWT worden toegekend, aan voor de uitvoering van projectmatig wetenschappelijke onderzoeksprojecten. Daarnaast beschikken een aantal lectoren over een percentage binnen de taakbelasting voor de begeleiding van bachelorproeven die in het kader van toegepast wetenschappelijk onderzoek worden uitgewerkt.

Op het vlak van internationalisering kan de opleiding nog sterk groeien. Slechts enkele lectoren zijn op dit vlak actief, onder andere door deelname aan de congressen van de International Circle of Educational Institutes for graphic arts, technology and management, een wereldwijd netwerk van hogescholen en universiteiten. De commissie stelde vast dat de informatiedoorstroming verloopt via de opleidingsraad. De commissie meent echter dat door het aanzwengelen van de lectorenmobiliteit en door contacten met Vlaamse multinationals het zicht op de uitdagingen voor de grafische sector bij de lectoren sterk kan worden verruimd.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie dringt aan om een gericht, proactief professionaliseringsbeleid uit te bouwen.

De commissie adviseert om de resultaten en contacten die ontstaan naar aanleiding van projectmatig wetenschappelijk onderzoek nadrukkelijker te betrekken op alle lectoren.

Er moet onderzocht worden hoe de PWO-middelen het meest efficiënt kunnen worden ingezet.

De internationale lectorenmobiliteit moet worden aangezwengeld.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De formatie van het onderwijzend personeel wordt door het departement toegekend aan een opleiding op basis van het aantal opgenomen studiepunten binnen de groep van professionele bacheloropleidingen met een minimumkader in functie van de solidariteit tussen de opleidingen. Dit leidt in 2010-2011 tot een bestaaf van 7.59 lesgevers en 0,5 VTE voor de functie van opleidingshoofd. Afgezet tegenover het aantal studenten (131)

betekent dit een studentlectorratio van 16 studenten per lector. Dit is in vergelijking met andere opleidingen een gunstige situatie. De opleiding beschikt over een opleidingssecretaris (100 %) en over een onderhouds-medewerkster (64 %), behorend tot het ATP.

De werkdruk wordt niet als een groot probleem ervaren. De commissie vernam dat de werkdruk en de planning er tijdens de functioneringsgesprekken bespreekbaar kan gemaakt worden. De langdurige afwezigheid van meerdere personeelsleden als gevolg van ziekte is echter een negatieve factor. In dat verband zijn er signalen gegeven naar het departement met de vraag om hieraan te verhelpen. De administratieve behandeling van de aanvragen voor een individueel studietraject samen met de start van het academiejaar leidt tot een verhoging van de werkdruk bij het ATP, in het bijzonder de opleidingssecretaris.

Zes personeelsleden zijn voltijds aan de slag binnen de opleiding. De overige personeelsleden hebben een opdracht variërend tussen 20 % en 70 %. In totaal beschikt de opleiding over 14 lesgevers waarvan negen lectoren en vijf praktijklectoren. Het personeelsbestand is overwegend mannelijk met slechts drie vrouwen (deeltijdse opdrachten).

Het kleine personeelsbestand is een gevolg van de kleine studentenpopulatie. De commissie stelt zich de vraag of er voldoende kritische massa is om een aantal taken zoals bijvoorbeeld het beheer van de bibliotheek of de onderwijskundige vernieuwing professioneel uit te bouwen zonder een stevige ondersteuning en stimulansen van andere opleidingen in het departement en van de centrale hogeschooldiensten. Bovendien ligt de leeftijd van het onderwijzend personeel voornamelijk tussen de 44 en 55 jaar. Vijf personeelsleden van de veertien zijn ouder dan 50 en een personeelslid is ouder dan 60 jaar. De veroudering van het personeelsbestand en de planning van vervangingen, gepaard gaande aan een goede doorstroming van aanwezige kennis en expertise, is een problematiek die in de volgende jaren ernstig zal moeten worden bekeken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert meer oog te hebben voor een evenwichtige taakverdeling.

De commissie dringt erop aan een HRM-beleid te voeren in het licht van de veroudering van het personeelsbestand.

De commissie vraagt met aandrang de procedures in verband met de vervanging van langdurig zieke personeelsleden te versnellen.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: onvoldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	onvoldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	onvoldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp onvoldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. De commissie is van mening dat de twee onvoldoendes op de facetten kwaliteit en professionele gerichtheid van het personeel dermate zwaar doorwegen dat zij het onderwerp personeel geen positieve beoordeling kan geven.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding is sinds 2005 gehuisvest in de voormalige Kazerne Blairon te Turnhout. Dit gebouw werd zo goed als mogelijk aangepast aan de noden van hoger onderwijs in de grafimedia. Op de bedrijfssite bevinden zich onder andere stadsdiensten van Turnhout, enkele andere bedrijven en het VIGC. De bewegwijzering naar de GDM-campus is niet duidelijk aangebracht. De campus is goed bereikbaar met openbaar vervoer en er zijn voldoende parkeermogelijkheden. De commissie bezocht volgende lokalen:

- receptie en onthaal, zeer herkenbaar en centraal gelokaliseerd met directe verbinding naar de werkruimte van de opleidingscoördinator wat een lage drempel voor studenten en bezoekers tot gevolg heeft;
- onderwijsruimten: moduleerbare lokalen voor groepen van 14 tot 80 studenten. De klaslokalen zijn klassiek ingericht met whiteboard en internetaansluiting. In een aantal zijn vaste dataprojectoren voorzien. De inrichting is niet specifiek voorzien voor flexibel lesgeven, bijvoorbeeld in het kader van groepswerk of creatieve activiteiten. Er zijn twee auditoria van 80 zitplaatsen elk, geschikt voor hoorcolleges. Overal is verduistering mogelijk;
- mediatheek/studielandschap: in een grote klasruimte bevinden zich een vakgerichte bibliotheek met een beperkte collectie boeken en tijdschriften en voorzieningen voor zelfstudie (6 pc's, kleurenlaserprinter en inktjetprinter, scanner);
- drie pc-lokalen waarvan een met recente Mac-toestellen;
- een serverlokaal;
- twee projectlokalen, waarvan één voorzien van meetapparatuur (spectrofotometer, densitometer, toestellen voor papier- en inktonderzoek) en normlichttoetstel. Het andere projectlokaal wordt gebruikt als videolokaal voor digitale en 3D-opnames;
- een ontmoetingslokaal voor studenten die ook dienst doet als cafetaria. Er is geen catering voorzien. Daarvoor lopen onderhandelingen met de Katholieke Hogeschool Kempen die een campus heeft in de buurt.
- vergaderlokalen voor studenten en lectoren;
- 9 lectorenkantoren: alle personeelsleden beschikken over een eigen bureau, al dan niet gedeeld met een collega;
- personeelskamer;
- toiletten met voorzieningen voor mindervaliden. Toegang tot de lokalen voor mindervaliden is voorzien via een speciale lift en hellend vlak.

Er zijn gescheiden afvalvoorzieningen en de veiligheids- en hygiënische controles gebeuren door de preventieadviseur en een jaarlijks bezoek door de schoolarts. De departementssecretaris heeft een EHBO-opleiding gevolgd. De EHBO-voorzieningen bevinden zich aan de receptie. Er is lokaal informatie ter beschikking over SOVOHA (Sociale Voorzieningen van de hogeschool) maar de dienst is enkel bereikbaar in Antwerpen.

De lokalen zijn netjes onderhouden - wat de studenten waarderen - maar zijn schools en niet erg aantrekkelijk ingericht. De commissie was teleurgesteld over de (technische) voorzieningen en de mediatheek. Het beheer van de mediatheek gebeurt door de departementsbibliothecaris vanuit Antwerpen. Technische en inhoudelijke informatie over de ter beschikking gestelde databanken is enkel via de website beschikbaar. De mediatheek wordt volgens de studenten vooral gebruikt voor internetraadplegingen. Er is geen permanent toezicht mogelijk

zodat heel wat bibliotheekmaterialen verdwijnen. De practicalokalen zijn erg basic ingericht. Voor het gebruik van een moderne drukpers doet de opleiding een beroep op de infrastructuur van het VDAB-opleidingscentrum in de buurt. Studenten kunnen daar op vaste tijdstippen de drukpers leren gebruiken onder leiding van een VDAB-instructeur. Bijzonder kwalijk is de ontoereikende stabiliteit van het netwerk en van de internettoegang waarover de studenten reeds herhaaldelijk klachten hebben geuit. Dit maakt het gebruik van zelf meegebrachte laptops met WIFI-aansluiting lastig, ook al is er in principe overal draadloos internet voorzien. De vaste computercapaciteit is goed voor 1 op 3 studenten. Op een groot aantal toestellen is de hardware echter niet aangepast aan het gebruik van recente software wat problematisch is voor dit soort opleiding. Het beheer van het netwerk gebeurt online vanuit de centrale ICT-diensten in Antwerpen. In een aantal gevallen komen technici ter plaatse ondersteuning bieden, maar regelmatig doen ook een lector en de opleidingscoördinator interventies. De commissie heeft hierbij vragen naar de juiste inzet van mensen en middelen.

Het gebruik van de elektronische leeromgeving lijdt vanzelfsprekend eveneens onder de niet-stabiele internettoegang. Bovendien vernam de commissie dat mededelingen bijvoorbeeld in verband met afwezigheid van lectoren soms laat verschijnen (lectoren hebben tot negen uur 's ochtends de tijd om te verwittigen ingeval van onverwachte afwezigheid).

De inrichting van campus Blairon heeft een aantal voordelen opgeleverd ten aanzien van de vorige situatie waar de opleiding lokalen deelde met een secundaire school. De identiteit van de opleiding als instelling voor hoger onderwijs is enigszins versterkt. Ondanks de automatisatie van een aantal functies (zoals de bestel- en studentenadministratie) blijft de geïsoleerde vestiging een hinderpaal voor de uitbouw van moderne voorzieningen en voor de technische ondersteuning.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt met aandrang om maatregelen treffen op het vlak van het netwerk, van de technische voorzieningen en de inrichting en het beheer van de practica-lokalen en de mediatheek.

De commissie adviseert om met zeer veel aandacht en vanuit verschillende invalshoekende voor- en nadelen van een regionaal geïsoleerde vestiging met een klein studentenaantal te onderzoeken in vergelijking met een inbedding op een grotere campus.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De studiebegeleiding vertrekt vanuit de visie dat meer begeleiding en sturing nodig is bij de aanvang van de studie. Naargelang de student vordert stelt de opleiding vertrouwen in de zelfsturing van zijn leerproces en zijn vermogen om zelfstandig problemen op te lossen. Het academiejaar wordt traditioneel begonnen met een onthaaldag voor alle studenten. Alle studenten ontvangen in hun informatiemap een toetredingscontract dat de onderwijsregelingen met het examenreglement omvat. Daarnaast vinden zij in de studiegids alle nuttige informatie over de opleidingsonderdelen met de te bereiken (deel)competenties en een overzicht van

handboeken en cursussen. Cursussen kunnen opgehaald worden. Een gespecialiseerde boekhandel biedt de te gebruiken handboeken te koop aan.

De studenten bevestigen dat de kleinschaligheid van de opleiding ervoor zorgt dat de lectoren gemakkelijk toegankelijk zijn. Voor ouders van studenten van het eerste bachelorjaar wordt een informatiesessie ingericht om de opleiding voor te stellen en kennis te maken met de lectoren. Studenten die menen aanspraak te kunnen maken op een speciaal statuut (studenten met functiebeperkingen, topsportstatuut, ...) kunnen volgens het zelfevaluatie-rapport terecht bij de departementale zorgcoördinator.

De opleiding heeft vastgesteld dat het de streefcijfers in verband met de slaagpercentages niet behaalt in het eerste jaar en is daarom gestart met een project om de studiebegeleiding te intensifiëren. In functie daarvan is een verbeteringsproject opgestart dat geleid heeft tot verschillende acties. In een eerste fase werd gewerkt aan betere informatie over de aard en het niveau van de opleiding. In een tweede fase werden op maandagvoormiddag twee contacturen geroosterd over leren leren en werden remediërende oefeningen aangeboden voor opleidingsonderdelen zoals wiskunde en Photoshop. In een derde fase werd het aantal studiebegeleiders uitgebreid tot drie. Zij kregen een speciale coaching door onderwijsdeskundigen van de hogeschool. Het verbeteringsproject liep nog op het ogenblik van het visitatiebezoek en voorzag verder in intakegesprekken met studenten waarbij studieproblemen werden vastgesteld in de loop van de maand november. In december is een sessie gepland over de voorbereiding op de examenzitting van januari. Door verschillende lectoren worden er voorbeeldexamens ter beschikking gesteld. De commissie vindt dit alvast goede initiatieven en wijst op bijkomende initiatieven die kunnen genomen worden zoals studieprofieltesten, studieopvolgingssystemen en monitoraten. De commissie meent dat zij daarvoor een beroep moet kunnen doen op gespecialiseerde steun van het departement en/of de hogeschooldiensten.

De commissie kreeg informatie over de werking van SOVOHA, de dienst voor sociale voorzieningen van de hogeschool. Studenten kunnen bij die dienst terecht voor financiële problemen, huisvesting, juridisch advies, jobdienst, psycho-sociale begeleiding, sollicitatie- en vaardigheidstrainingen, cultuur en sport. Er is geen vast aanspreekpunt van SOVOHA op de Blairon-campus. De studenten worden geïnformeerd over het aanbod tijdens de onthaaldag en de introductieweek, via folders, de studentenagenda en de SOHOVA-website. De studenten kunnen contact opnemen met de dienst via het opleidingssecretariaat, de opleidingscoördinator en de lectoren. Vaak nemen zij rechtstreeks telefonisch contact en leggen zij een afspraak vast op de zetel in Antwerpen. Indien dit niet mogelijk is, leggen de medewerkers een ontmoeting vast op de campus. Het feit dat de studenten niet rechtstreeks op de Blairon-campus terecht kunnen heeft, volgens de gesprekspartners van SOHOVA en de studiebegeleiding van de opleiding, op het eerste zicht geen impact op de hoeveelheid of de aard van de vragen om advies en/of hulpverlening van de GDM-studenten in vergelijking met de vragen van studenten van andere opleidingen. Over het algemeen stelt de dienst een verhoging vast van het aantal vragen in verband met financiële ondersteuning. De opleiding argumenteerde dat er op de campus een actieve studentenvereniging is die een eerste sociaal netwerk vormt waarbinnen problemen opgelost worden of van waaruit problemen snel worden doorspeeld. De commissie meent dat dit voor specifieke financiële en psycho-sociale problemen geen geëigend kanaal is. Zij meent dat de documentering en analyse van de hoeveelheid en de aard van de interventies nuttige informatie kunnen verschaffen in functie van de determinering van problemen en de ontwikkeling van toekomstige beleid.

De commissie stelt een correcte werking vast van de ombudsdienst. Zij vernam van de studenten dat zij op de hoogte zijn van de werking van de ombudsdienst die departementaal is georganiseerd. Zij maken er ook gebruik van zowel tijdens de examenperiode als daarbuiten. Een relatief groot aantal klachten in het verleden gingen over de samenstelling van het individueel studietraject of over de toekenning van punten op examens. Er zijn enkele klachten geweest vanuit de perceptie dat een bepaalde lector niet objectief is. De ombudspersoon ziet het in dat geval als zijn taak te bemiddelen tussen student en lector en in overleg met de opleidingscoördinator de klacht te checken via raadpleging van een collega-lector. Indien de klacht gegrond blijkt, informeert de ombudspersoon de student over de manier om een officiële klacht in te dienen. De ombudspersoon is aanwezig op de bijeenkomsten van de examencommissies.

De opleidingscoördinator is de eindverantwoordelijke voor de samenstelling van individuele leertrajecten. Hij wordt daarin bijgestaan door telkens een lector van elke afstudeerrichting. De betrokkenen hebben daarvoor een speciale opleiding gevolgd. Een belangrijk aspect bij de samenstelling van een individueel aangepast leertraject is de volgtijdelijkheid die ingebouwd is in het programma. De studenten wordt gewezen op onmogelijkheden in dat verband. Het zelfevaluatie-rapport vermeldt dat problemen die te maken hebben met uurroosters zoveel als mogelijk vermeden worden. De opleiding probeert zoveel mogelijk ruimte te creëren om problemen met examenroosters op te lossen in onderling overleg met het opleidingssecretariaat en de betrokken lector.

De opleiding is zich ervan bewust dat de begeleiding van uitwisselingsstudenten zowel uitgaande als binnenkomende nog voor verbetering vatbaar is, vooral wat betreft de administratieve maatregelen en de beslissingsprocedures op hogeschoolvlak. Buitenlandse studenten vinden niet steeds de juiste informatie over het programma (op de website bijvoorbeeld) en de inhoud van de opleidingsonderdelen. Dat leidt tot de situatie dat een buitenlandse student zich verkeerdelijk inschrijft in opleidingsonderdelen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om de studiebegeleiding verder uit te bouwen zowel naar instroom als doorstroom toe. Sterkere ondersteuning van de departementale en hogeschooldiensten is wenselijk.

De commissie vraagt om acties te ondernemen om de sterke uitval van studenten in het eerste trajectjaar te verminderen bijvoorbeeld door de studenten sterker te motiveren om de overbruggingscursus Wiskunde te volgen.

De commissie beveelt een aantal acties aan op het vlak van studiebegeleiding zoals de organisatie van studieprofieltesten (bijvoorbeeld LASSI- of LEMO-testen), van een studievollgingssysteem, en eventueel van een monitoraat.

De opleiding moet erover waken de interventies van de studiebegeleiding beter te documenteren.

De commissie wenst dat de informatie en de begeleiding van de studenten met een uitwisselingstraject wordt verbeterd.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: onvoldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	onvoldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp onvoldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. De commissie is van oordeel dat de problemen in verband met de materiële voorzieningen een dergelijke grote impact hebben op de kwaliteit van de opleiding, dat zij het onderwerp voorzieningen niet positief kan beoordelen.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Op hogeschoolniveau is gekozen om een kwaliteitssysteem op te zetten waarbij onder andere gebruik wordt gemaakt van PROZA-bevragingen. Voor de toepassing ervan is er in het verleden een grote autonomie verleend aan de departementen en opleidingen. De hogeschool wilde de cultuur en de dynamiek van het kwaliteitsdenken aan de basis niet doorbreken door het opleggen van geformaliseerde richtlijnen. Dit gold zeker voor kleine opleidingen die niet ingebed waren in grotere entiteiten. Het algemeen principe is vraaggestuurde dienstverlening en advisering van de hogeschooldiensten voor opleidingen. De opleidingen kunnen een beroep doen op een standaard dienstverlening. Die bestaat hoofdzakelijk uit het aanbrengen van generieke (PROZA-)bevragingen. Volgende bevragingen zijn voorzien: (deel)opleidingsdeel bevragingen op het einde van elk semester, programma-evaluatie en examenevaluatie. De centrale diensten bezorgen een ruwe verwerking van de resultaten aan de opleiding die zelf via focusgroepen of besprekingen op interne overlegorganen instaat voor de interpretatie van de gegevens en de definiëring van actieplannen en verbeterprojecten. Indien een opleiding andere bevragingen of ondersteuning wenst, wordt die op maat geleverd (bijvoorbeeld de lectorevaluatie die op aanvraag van het departement gebeurt). Verder staat de hogeschoolcoördinator kwaliteitszorg in voor de coaching bij de opstelling van het zelfevaluatie rapport en de visitatie- en accreditatieprocedures. De eindverantwoordelijkheid voor de redactie van het zelfevaluatie rapport ligt bij de opleiding en het departement. Op opleidingsniveau krijgt het kwaliteitssysteem vorm in de opleidingsraad waar de resultaten van de bevragingen worden besproken en actiepunten worden opgesteld. De opvolging gebeurt door de kwaliteitscoördinator van de opleiding.

Omdat de hogeschool vastgesteld heeft dat de gevolgde werkwijze aanleiding gaf tot een sterk gedifferentieerde aanpak, heeft het hogeschoolbestuur besloten om in de toekomst de kwaliteitszorg van departementen en opleidingen meer op elkaar af te stemmen. Dit gebeurt ook in het kader van de toekomstige instellingsaudit. Daarom zal de centrale commissie kwaliteitszorg waarin alle departementale kwaliteitszorgcoördinatoren opgenomen zijn, het kwaliteitsbeleid van de hogeschool en de opleidingen richting en inhoud te geven. Er zal een eindrapportage gebeuren naar de algemene directie toe. Op het moment van het visitatiebezoek was die nieuwe aanpak nog niet geoperationaliseerd.

De totstandkoming van het zelfevaluatie rapport toont de grote mate van autonomie aan waarover opleiding en departement beschikken. De resultaten van een PROZA-bevraging werden door de opleiding besproken op consensusvergaderingen. De resultaten van de consensusvergaderingen werden verder geïnterpreteerd door de pijlverantwoordelijken en de opleidingsraad. Op basis van de gemaakte interpretaties stelde de kwaliteitscoördinator ontwerpteksten op die werden besproken en geamendeerd door de medewerkers van de opleiding. Het eindrapport werd goedgekeurd door de opleidingsraad, de departementsraad en het hogeschoolbestuur. Tot zover de procedure. Maar tijdens het gesprek met de hogeschoolcoördinator kwaliteitszorg bleek dat die een aantal opmerkingen die de commissie maakte over de inhoud en de verwoording van het zelfevaluatie rapport deelde. Dit leidde niet tot een aanpassing van het zelfevaluatie rapport aangezien eindverantwoordelijkheid voor de redactie van het zelfevaluatie rapport ligt bij de opleiding en het departement. De opmerkingen van de commissie hebben betrekking op het veelvuldig voorkomen van algemene beweringen die te beperkt worden gestaafd en onderbouwd. Er worden een aantal metingen vermeld die worden geïnitieerd door de

centrale diensten, maar die worden te weinig vertaald naar de opleiding. Er worden veel intenties maar weinig concrete realisaties vermeld. De commissie meent dat een sterkere centrale sturing meer systematiek in de organisatie kan brengen en ervoor kan zorgen dat de aanwezige expertise binnen de hogeschool veel beter wordt benut door alle betrokkenen. Op die manier kunnen de inspanningen van elk departement en elke opleiding efficiënter worden geïnvesteerd. De commissie hoopt dat de nieuwe aanpak van het kwaliteitsbeleid hierin verbetering zal brengen.

De commissie heeft geen systematische borging van de afspraken en procedures als resultaat van het kwaliteitszorgsysteem vastgesteld. In de rubriek documenten die de lectoren op de elektronische leeromgeving kunnen raadplegen zijn slechts vier verslagen van de werkgroep kwaliteitszorg van de opleiding opgenomen waarvan het laatste dateert van 15 oktober 2007. Het sjabloon van die verslagen is telkens verschillend wat niet bevorderlijk is voor een systematische opvolging. Van de focusgesprekken die plaats vinden naar aanleiding van PROZA-bevragingen worden geen systematische verslagen gemaakt.

Ondanks bovenstaande opmerkingen heeft de commissie vastgesteld dat lectoren en de kwaliteitszorg-coördinator wel degelijk bezorgd zijn om de kwaliteitsbewaking binnen de opleiding. De studenten vertelden dat de bevraging van de opleidingsonderdelen elk semester plaatsgreep. De commissie stelt een constante vast in de bevraging van alumni (2004-2007-2010). De bevraging peilde vooral naar de plaats en het niveau van de tewerkstelling. De lectoren getuigden dat de bespreking van het zelfevaluatie-rapport in de opleidingsraden tesamen met de invoering van het nieuwe curriculum een nieuwe dynamiek in de opleiding had gebracht. De commissie hoopt dat die niet zal stilvallen na het visitatiebezoek.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het kwaliteitsbeleid en de aanpak van de interne kwaliteitszorg vraagt extra aandacht, zowel van de opleiding als van de hogeschool.

De expertise die op dit vlak in de hogeschool aanwezig is moet efficiënter en effectiever worden ingezet ter ondersteuning van de opleiding.

De commissie adviseert om meer aandacht te besteden aan de borging van de kwaliteit (verslagen, procedures, afspraken).

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Na de vorige visitatie werd een systeem van prioritaire actieplannen (PRIAC's) ingevoerd. Tijdens het visitatiebezoek kon de commissie een tiental PRIAC's bekijken. Een aantal ervan zijn het gevolg van het zelfevaluatie-rapport dat werd opgesteld in functie van de huidige visitatie (optimalisatie website, communicatietools en instroom). Zij verlopen volgens een PDCA-systematiek. De commissie vindt dit een goed initiatief, maar stelt vast dat er geen systematische opvolging van de aanbevelingen van de vorige visitatie is gebeurd. Het zelfevaluatie-rapport vermeldt een vijftal streefdoelen die in de voorbije 4 jaar geheel of gedeeltelijk

zijn gerealiseerd (projectmatig werk, verhuis naar campus Blairon, betere afstemming op het werkveld, intensifiëring van de internationale dimensie, betere begeleiding van de bachelorproeven en projectmatig wetenschappelijk onderzoek). De realisatie ervan wordt echter onvoldoende gestaafd en ook tijdens het visitatiebezoek kreeg de commissie geen duidelijk zicht op de status van de realisatie van die streefdoelen. Het zelfevaluatie-rapport neemt bovendien het vorige visitatierapport niet systematisch als uitgangspunt om vorderingen te kunnen duiden. De opleiding stelt in het zelfevaluatie-rapport dat een aantal verbeteringsdoelen van de jongste vier jaar gedeeltelijk zijn gerealiseerd. Na lectuur van dat rapport en na de gesprekken ter plaatse stelt de commissie vast dat er op verschillende terreinen te weinig vooruitgang is geboekt (structurele contacten met het werkveld, kwaliteitszorg, voorzieningen, internationalisering, ...).

De metingen die door de centrale diensten worden georganiseerd, zijn evenmin de eerste uitgangspunten voor verbeteracties. Vaak zijn ad hoc ontstane problemen dit wel. Er zijn vrijdagbijeenkomsten van de opleidingscoördinator met de studenten waarin problemen worden besproken. De studenten ervaren een zekere bereidheid om hieraan gevolg te geven, maar de resultaten blijven vaak lang uit. Die aanpak is geen garantie tot blijvende resultaten. De derde jaarsstudenten gaven bijvoorbeeld aan tijdens het eerste jaar een heel aantal organisatorische problemen te hebben ondervonden. Over het tweede jaar waren zij tevreden, maar bij het begin van het derde jaar werden ze weer geconfronteerd met ontbrekende lesgevers. Een ander voorbeeld is de ontoereikende internetverbinding waarvoor na jaren aandringen nog steeds geen bevredigende oplossing is gevonden. Door het feit dat lectoren (te?) laat melden dat ze niet aanwezig kunnen zijn voor een contactuur komen de aankondigingen ervan ook laattijdig op de leeromgeving. Hiervoor komt geen oplossing uit de bus die voor de studenten aannemelijk is. De studenten geven in de metingen aan dat ze niet of beperkt worden geëvalueerd op attitudes of vaardigheden, en aantal onder hen beweert geen weet te hebben van de feedbackgesprekken na de toetsen. Toch merkt de commissie niet dat er als gevolg van deze opmerkingen actie wordt ondernomen.

Uit de curriculum-evaluatie van 2007-2008 kan men afleiden dat 25 % van de studenten niet tevreden is over de opleiding. De commissie merkte op dat als gevolg hiervan geen systematische oplijsting van verbeteringen gebeurt. Wel bleek tijdens de gesprekken dat hierop wordt gereageerd via de jaarlijkse Program Check (wegwerken van overlap in het programma) of het aanpakken van individuele cursussen (bijvoorbeeld de inhoud en de layout van de cursussen Prepress 1 en 2) als blijkt dat ook de semestriële evaluatie van de opleidingsonderdelen hierover opmerkingen maakt. Ook hier mist de commissie systematiek en een pro-actieve aanpak.

Met betrekking tot de resultaten van de bevestigingen gebeurt geen systematische benchmarking met andere opleidingen van de Artesis Hogeschool of van het departement. Alleen de slaagcijfers worden vergeleken. Er worden in het zelfevaluatie-rapport geen concrete streefdoelen naar de toekomst vermeld.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt een pro-actieve en systematische aanpak voor verbeteringsprojecten aan.

De commissie vraagt om een benchmarking van de resultaten van de bevestigingen uit te voeren om de kwaliteit van de opleiding beter te situeren ten opzichte van andere bacheloropleidingen.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleidingsraad speelt een cruciale rol in de opvolging van de kwaliteitszorg. Alle lectoren maken er deel van uit. De kleinschaligheid van de opleiding heeft als voordeel dat medewerkers, of subgroepen ervan, gemakkelijk kunnen worden samengeroepen en dus worden betrokken bij de opleiding. De groep van pijlverantwoordelijken is indirect betrokken bij de kwaliteitsbewaking via de jaarlijkse Program Check. De opleiding geeft zelf aan dat die belangrijke groep van kernlectoren de kwaliteitszorg intensiever zou kunnen opvolgen.

In het vooruitzicht van toekomstige herstructurerings binnen het hoger onderwijs heeft de hogeschool een nieuwe structuur opgezet voor de professionele bacheloropleidingen. Zij zijn binnen het departement IW gestructureerd binnen de Groep T. De opleidingscoördinatoren van de professionele bacheloropleidingen komen binnen die structuur elke twee weken samen. Op die manier probeert de hogeschool de betrokkenheid van en tussen de professionele bacheloropleidingen te verhogen.

De studenten worden betrokken via de studentenadviesraad. Hoewel de studenten zelf tevreden waren over de werking van dit orgaan vernam de commissie herhaaldelijk dat een aantal klachten van de studenten te lang onbeantwoord blijven. Om hieraan tegemoet te komen heeft de opleidingscoördinator het initiatief genomen om een regelmatig overleg te hebben met de studenten via de 'vrijdagbijeenkomsten'. Ondanks de goede bedoelingen van dit initiatief (luisteren naar klachten) meent de commissie dat die manier van werken leidt tot een cultuur van 'brandjes blussen' en geen garantie biedt op beklijvende oplossingen voor structurele problemen zoals het steeds terugkeren van netwerkproblemen, organisatorische bottlenecks en communicatieproblemen. Op die manier wordt een structuur naast een structuur geïnstalleerd wat aanleiding kan geven tot misverstanden en fricties.

De alumni worden regelmatig bevraagd en betrokken bij de opleiding door hen uit te nodigen op de opencampusdagen en sociale evenementen of hen in te schakelen als gastspreker. De opleiding doet eveneens een beroep op de alumni als stagementoren in bedrijven, als jurylid bij de presentatie van bachelorproeven, in het kader van bedrijfsbezoeken en bij de informatiesessies over de afstudeerrichtingen.

De commissie stelt vast dat er aan de verschillende doelgroepen onvoldoende tot soms geen feedback van de bevragingen wordt gegeven. Dat ondermijnt het nut van de bevragingen.

Opmerkelijk is dat het werkveld tot hiertoe niet is bevraagd. De commissie heeft ook geen structurele samenwerking met het werkveld vastgesteld. De opleiding stelt zich tevreden met een regelmatig contact met het werkveld via bezoeken aan de stagebedrijven en de contacten naar aanleiding van de bachelorproeven. De commissie meent dat die contacten vooral bedoeld zouden moeten zijn voor de beoordeling van de competenties van de studenten. Indien bijkomend informatie wordt ingewonnen over de kwaliteit van de opleiding is dat mooi meegenomen, maar die contacten zijn volgens de commissie te oppervlakkig om er een grondige evaluatie van het curriculum en de opleiding op te funderen. De werkveldvertegenwoordiging in de departementsraad (2 leden) en het departementaal onderhandelingscomité die in het zelfevaluatie rapport wordt genoemd, is niet relevant voor de opleiding Grafische en digitale media. Tijdens het gesprek met vertegenwoordigers van het werkveld stelde de commissie vast dat zij de huidige opleiding onvoldoende kenden en soms reflecteerden vanuit hun ervaringen als student van de opleiding. Enkel onder hen waren niet op de hoogte van de activiteiten die de stagiairs in hun bedrijf uitvoerden. De commissie meent dat de opleiding de brug moet slaan naar een representatieve

vertegenwoordiging van de bedrijven en hen regelmatig bijeenbrengen in een resonantiegroep. Daarbij zouden ook vertegenwoordigers van andere opleidingen in de grafische sector of van aanverwante opleidingen (Beeldende vormgeving, ICT, ...) kunnen betrokken worden.

Omwille van de minder aangepaste technische infrastructuur van de opleiding doet de commissie de suggestie om met vertegenwoordigers van de grote regionale grafische bedrijven te onderzoeken of een beroep kan gedaan worden op hun voorzieningen (presentaties, in het kader van PWO-projecten) zoals dat reeds gebeurt met het gebruik van de drukpers in het vormingscentrum van VDAB.

De commissie herhaalt haar oproep om gemeenschappelijke opleidingsproblemen (problematiek van stageplaatsen, finaliteit van de opleidingen in het licht van de evoluties binnen de sector, ...) met het werkveld, en eventueel samen met de andere Vlaamse bacheloropleiding te bespreken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt aan de feedback van de bevestigingen te verbeteren.

De commissie vraagt dringend om de relatie tussen de “vrijdagbijeenkomsten” en de studentenadviesraad uit te klaren.

De commissie raadt aan om een regelmatige bevestiging van het werkveld te organiseren om zo het werkveld structureel te betrekken bij de definiëring van de finaliteit van de opleiding, de curriculumvernieuwingen, de beoordeling van de kwaliteit van de opleiding en de internationalisering.

De commissie adviseert om met grote grafische bedrijven afspraken te maken voor wat betreft demonstraties of gebruik van technische infrastructuur.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: onvoldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	onvoldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	onvoldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	onvoldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp onvoldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. Vermits de commissie alle facetten in verband met kwaliteitszorg als negatief beoordeelt, krijgt het onderwerp ‘interne kwaliteitszorg’ derhalve ook een negatief oordeel.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De alumni met wie de commissie in gesprek ging, waren tevreden over de opleiding en over de snelle tewerkstelling. De vlotte intrede in het bedrijfsleven verklaarden zij als een gevolg van de brede opleiding die zeker voor GMT voldoende bagage meegeeft. De snelle tewerkstelling van de afgestudeerden GMT heeft volgens de commissie echter vooral zijn oorzaak in de sinds jaren – ook in de jaren voor de economische crisis - bestaande krapte op de arbeidsmarkt. De laatste jaren sterk dalende uitstroom van bachelors die de ‘traditionele’ grafische afstudeerrichtingen hebben gevolgd maakt het aanbod elk jaar kleiner, ook bij in absolute cijfers kleiner worden vraag sinds 2008. De commissie merkt op dat de mening van de afgestudeerden waarvan hierboven sprake, afwijkt van de resultaten van een curriculumevaluatie van 2007-2008 waaruit blijkt dat slechts ongeveer 75 % van de studenten het “gevoel” hebben “voldoende” voortgang te hebben geboekt naar de realisatie van de eindkwalificaties. De commissie meent dat dergelijke signalen door de opleiding nauwkeuriger moeten worden onderzocht.

De afgestudeerden van CMO hadden een meer ontwerpgerichte in plaats van een technische opleiding verwacht. Die opmerking toont aan dat de opleiding duidelijker het profiel van de CMO-afstudeerrichting moet definiëren en communiceren. De opleiding heeft via de alumnibevragingen een goed zicht op de tewerkstelling van de afgestudeerden. Zij komen ofwel als werknemer ofwel als zelfstandig ondernemer terecht in website- of webdesignbureaus, als orderbegeleider, in reclamebureaus, op krantenafdelingen of in de ruime wereld van de digitale media. Een grondiger analyse van de plaatsen en functies waar de afgestudeerden van CMO terechtkomen zou volgens de commissie meer duidelijkheid geven over hun tewerkstellingskansen en elementen aanreiken om het curriculum bij te stellen. Volgens de alumni zou de opleiding nog sterker kunnen inspelen op de noden van de (internationaal gerichte) grafische bedrijven in de regio. Een aantal alumni hadden een bijkomende opleiding gevolgd. Ook hier ondervonden zij geen problemen noch in een postgraduaat noch in een schakeljaar of later in de masterstudies (ook in het buitenland). Een aantal afgestudeerden zijn in staat door te groeien naar verantwoordelijke functies. De afgestudeerden appreciëren de “familiale” sfeer van de opleiding.

De vertegenwoordigers van het werkveld die met de commissie in gesprek gingen, waren over het algemeen erg tevreden over de stagiairs die in vele gevallen achteraf bij hen als werknemer aan de slag kunnen. Zij steunen de visie van de opleiding om te opteren voor een brede grafische opleiding. De afgestudeerden kennen, volgens de werkveldvertegenwoordigers, de basis van grafische programma's maar zij kennen ook het proces dat een grafisch product doorloopt. Naargelang de persoonlijke competenties kunnen afgestudeerden terecht in commerciële functies. Daardoor zijn de afgestudeerden inzetbaar in vele diensten of in vele sectoren van de huidige grafimedia-bedrijven. Zij dringen aan op een versterking van de talencompetenties van de studenten. De bedrijfsleiders signaleerden dat de vele jonge afgestudeerden moeilijkheden ondervinden om zich aan te passen aan de werkdruk en de stress in een bedrijf. De commissie meent dat een regelmatige en brede bevraging van het werkveld noodzakelijk is om een gefundeerd inzicht te krijgen op de beoordeling van de opleiding door het werkveld.

De studenten hadden voor een aantal opleidingsonderdelen meer diepgang verwacht. Die wens leefde vooral bij de studenten CMO waarvan een aantal bovendien een grondiger vorming in ontwerptechnieken hadden verwacht. Bij hen leefde de twijfel of zij wel voldoende voorbereid waren om in het werkveld te stappen. De afgestudeerden getuigden dat zij op het einde van de studies dat gevoel eveneens hadden maar dat verdween snel eens zij aan de slag waren in het werkveld. Zij verklaren die houding als een vrees voor het onbekende. De commissie leidt daaruit af dat de opleiding de studenten sneller en diepgaander moet introduceren in de tewerkstellingssector.

De opleiding zelf is zich ervan bewust dat zij de studenten nog beter kan voorbereiden op het werkveld door nauwer aan te sluiten bij de vernieuwingen die in de grafische sector aan de gang zijn. De commissie confronteerde de opleiding met de door de studenten geuite bezorgdheid niet genoeg voorbereid te zijn voor de arbeidsmarkt gekoppeld aan de perceptie dat het niveau van de opleiding te laag zou zijn. De lectoren verklaarden hiervan op de hoogte te zijn. Desondanks hadden zij de indruk het Europees kwalificatieniveau 6 (professionele bachelor) te bereiken. Zij verklaarden de perceptie van de studenten als een gevolg van het brede karakter van de opleiding en de beperkingen van een driejarige opleiding. Het is volgens hen een voortdurende uitdaging om een evenwicht te vinden tussen een brede opleiding en een vorm van specialisatie die sommige studenten verwachten. De opleiding vindt het niet zijn taak om gespecialiseerde “trainingen” in bijvoorbeeld grafische software aan te bieden. Zij bieden wel basisinzichten en –technieken aan. Het niveau van de opleiding kan volgens hen vooral gemeten worden aan de kwaliteit van stages en bachelorproeven. Hierover is het werkveld tevreden. Een aantal verdienstelijke bachelorproeven werden bovendien genomineerd voor prijzen van beroepsorganisaties. De commissie meent dat de opleiding de mening over de kwaliteit van de bachelorproeven beter moet onderbouwen, bijvoorbeeld door een benchmarking van het bereikte niveau van de eindwerken en, bij uitbreiding, van het programma, met dat van andere bacheloropleidingen. De commissie oordeelt dat de bachelorproeven die zij kon inzien beschrijvend van aard zijn.

Op het vlak van internationalisering boekt de opleiding magere resultaten zowel wat lectoren- als studentenmobiliteit betreft. Ongeveer 2 % van de studenten neemt deel aan een buitenlandse Erasmus-uitwisseling of een internationale stage. De opleiding richt elk jaar een bezoek in aan de internationale vakbeurs DRUPA (Duitsland). Twee studenten hebben in het academiejaar 2008-2009 een bachelorproef uitgevoerd in Nederland. De internationale contacten van de lectoren hebben betrekking op een aantal gastlezingen of presentaties (onder andere op het congres van de International Circle) door een beperkt aantal lectoren. Gedurende de laatste drie jaren namen negen lectoren van de opleiding deel aan een internationale uitwisseling en ontving de opleiding drie buitenlandse lectoren. De lijst van internationale partners is beperkt (vijf). De opleiding argumenteert dat zij, omwille van de efficiënte inzet van werkings- en personeelsmiddelen, in de toekomst verkiest een intensief netwerk uit te bouwen met een beperkt aantal partners. Zij haalt hierbij het voorbeeld aan van de Haagse Hogeschool met wie zij reeds goede contacten onderhoudt. De commissie kreeg toelichting bij een nieuw initiatief van de hogeschooldienst Internationalisering. De bedoeling is om in 2011 te starten met een eerste European Project Semester (EPS) waaraan de opleiding deelneemt. Een EPS is een interdisciplinair project dat in internationaal verband over verschillende departementen heen loopt. De studenten leren in de verschillende modules die in het Engels worden aangeboden, in de eigen hogeschool en in buitenlandse hogescholen samenwerken aan een project, verdiepen hun professionele communicatievaardigheden en komen in contact met andere culturen. Drie studenten van Grafische en digitale media hebben zich kandidaat gesteld om hierop in te spelen tijdens het zesde semester van hun opleiding (start: februari 2011). De opleiding ziet dit project als een kans om in contact te treden met nieuwe buitenlandse partners.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om de finaliteit van de afstudeerrichting CMO beter te definiëren en te communiceren. Een grondiger analyse van de tewerkstelling van de CMO-studenten is wenselijk.

De opleiding raadt aan om de kwaliteit van de eindwerken te evalueren via een benchmarking met andere opleidingen.

De commissie dringt erop aan de internationalisering in al zijn facetten beter uit te werken.

Het niveau van de talenkennis moet versterkt worden.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45 en de 50 procent liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De studentenaantallen schommelen tussen de 110 en 120. De hogeschooldirectie heeft de ambitie om, bij een eventuele verhuis van de opleiding van Turnhout naar Antwerpen, het studentenaantal op te trekken naar 200. De situering van de opleiding op een campus waar meerdere professionele bacheloropleidingen gevestigd zijn zal, volgens de directie, niet alleen een beter rendement tot gevolg hebben op het vlak van infrastructuur en van personeelsinzet en expertise. De confrontatie van de studenten met andere opleidingen op dezelfde campus kan bovendien resulteren in een betere studiekeuze en dus een beter rendement van de prestaties van studenten.

Met betrekking tot de rendementscijfers heeft de opleiding een beperkte benchmarking gedaan met twee andere professionele opleidingen van het departement. Daaruit blijkt dat de slaagcijfers in het eerste trajectjaar beneden het streefcijfer liggen dat de hogeschool had gesteld (70 % behaalt meer dan 75 % van de studiepunten). In het tweede en het derde trajectjaar stijgt het rendement van de opleiding (89 % en 96 %) ver uit boven het rendement van de andere opleidingen. De opleiding wijt dit aan de zware selectie die in het eerste jaar plaatsvindt. De commissie vernam dat het cijfermateriaal weliswaar is besproken op de T-raad, maar dat er (nog) geen verdere opvolging was gebeurd. Zij meent dat de opleiding meer moet doen dan enkel constateren en inspanningen moet doen om het rendement op te trekken via verschillende acties (op het vlak van studiebegeleiding, studie-informatie, begeleiding van de instroom opvolging van de doorstroom). De opleiding houdt in de mate van het mogelijke exit-gesprekken met afhakers. De procedure is echter niet geformaliseerd zodat de ingewonnen informatie nauwelijks aanleiding geeft tot reflectie of actie.

Het merendeel van de studenten studeert af in drie jaar. De gemiddelde studieduur bedraagt 3,4 jaar. De commissie vraagt te onderzoeken hoe dit cijfer zich verhoudt tot andere professionele bacheloropleidingen en welke lessen daaruit kunnen worden geleerd.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het cijfermateriaal met betrekking tot slaagcijfers en studieduur moet verder geïnterpreteerd worden en leiden tot acties.

De commissie beveelt aan een geformaliseerde procedure voor exit-gesprekken te ontwikkelen om zo bijkomende informatie in te winnen over de redenen en het tijdstip van uitval van studenten.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie was teleurgesteld in het zelfevaluatie rapport een groot aantal stellingen terug te vinden die te weinig werden onderbouwd met feiten en analyses. Tijdens de gesprekken heeft zij ook vastgesteld dat het zelfevaluatie rapport weinig bekend was bij het studenten en het werkveld. Het zelfevaluatie rapport, de bijlagen en de documentatie die ter plekke ter beschikking werd gesteld, gaven geen concrete beschrijvingen over de wijze waarop bevestigingen gebeuren en geven geen gedetailleerde cijfers over de bevestigingen weer. Er is weinig sprake van benchmarking. De commissie ondervond daardoor moeilijkheden bij de interpretatie van het zelfevaluatie rapport. Het is volgens de commissie wenselijk dat de opleiding bij de totstandkoming van het zelfevaluatie rapport een sterkere sturing vanuit de hogeschool krijgt.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	onvoldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	onvoldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	onvoldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er onvoldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	onvoldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	onvoldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	Niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		onvoldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	onvoldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	onvoldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		onvoldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	onvoldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	voldoende	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		onvoldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	onvoldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	onvoldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	onvoldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

De oordelen zijn van toepassing voor:

Artesis

Artesis Hogeschool Antwerpen

- professioneel gerichte bacheloropleiding Grafische en digitale media
 - afstudeerrichting grafimediotechnologie
 - afstudeerrichting cross-media ontwerp

Hoofdstuk 2 Arteveldehogeschool

Algemene toelichting bij de professionele bacheloropleiding in de Grafische en digitale media aan de Arteveldehogeschool

In 1960 werd in Vlaanderen de eerste hogere grafische onderwijsopleiding opgericht onder de naam Hoger Instituut voor Grafisch Onderwijs (HIGRO). Die opleiding fuseerde in 1995 met het Hoger Instituut voor Bedrijfsopleiding (HIBO) onder de naam EGON (Economisch en Grafisch Onderwijs). Op 1 januari 2000 werd EGON onderdeel van de pas opgerichte Arteveldehogeschool in Gent.

De Arteveldehogeschool is sinds 2003 lid van de Associatie Universiteit Gent waartoe hoger onderwijsinstellingen behoren uit de provincies Oost- en West-Vlaanderen.

De professionele bachelor in de Grafische en digitale media is een van de 21 professionele bacheloropleidingen die worden aangeboden door de Arteveldehogeschool. Zij behoort tot het studiegebied Industriële wetenschappen en technologie. De Arteveldehogeschool biedt enkel professionele bacheloropleidingen aan in de studiegebieden: Onderwijs, Handelswetenschappen en Bedrijfskunde, Gezondheidszorg, Sociaal-agogisch werk en Industriële wetenschappen en technologie. Zij telt bijna 10000 studenten. De opleiding is gevestigd op de campus Mariakerke, één van de zeven campussen van de hogeschool. Zij deelt er de infrastructuur met het VISO (Vrij Instituut voor Secundair Onderwijs), het KISP (Katholiek Instituut voor Sociale Promotie) en Groep O die gespecialiseerd is in opleidingen op maat. Alle genoemde instellingen bieden grafische opleidingen aan.

De opleiding biedt vier afstudeerrichtingen aan: Grafimediabeleid (GMB), GrafimEDIATEchnologie (GMT), Crossmedia-ontwerp (CMO) en Multimediaproductie (MMP).

In het academiejaar 2008-2009 telde de opleiding 469 studenten (equivalent van 26761 studiepunten, waarbij 1 student gelijkgesteld wordt met 57 studiepunten)

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De Arteveldehogeschool heeft een eigentijdse missie en onderwijsvisie uitgeschreven. Die wordt geactualiseerd in onderwijsontwikkelingsplannen. Het Strategisch Plan Onderwijs- en Studentenbeleid (SPONS) voor de periode 2007-2011 brengt het onderwijsconcept in overeenstemming met de vigerende decretale regelgeving en de onderwijskundige evoluties binnen het hoger onderwijs. Die beleidsteksten vormen een stevige achtergrond voor de ontwikkeling van de onderwijsvisie, het onderwijsbeleid, het opleidingsconcept en het opleidingsplan van de opleiding. Het opleidingsconcept is uitgeschreven voor de periode 2009-2011 en past de zeven krachtlijnen van het onderwijsconcept van de hogeschool toe op de eigen opleiding: het onderwijs is studentgeoriënteerd, competentiegericht, professioneel gericht, heeft een wetenschappelijke en innovatieve onderbouw, is didactisch en pedagogisch van hoog niveau, heeft een internationale dimensie en is persoons- en waardengeoriënteerd. De commissie vernam dat het onderwijsbeleid van de opleiding sterk inzet op de band met het werkveld, o.a. via een goede relatie met alumni. Zij positioneert de opleiding als onderdeel van het professioneel netwerk van grafische bedrijven.

De commissie kon de verschillende beleidsteksten van de hogeschool en de opleiding inzien en kreeg daarbij uitvoerige toelichting. Bij de bespreking in verschillende gespreksgroepen merkte de commissie een onduidelijkheid op in de richting die de opleiding in de toekomst moet uitgaan: enerzijds wil de opleiding - terecht - vasthouden aan de grafische basis die vooral tot uiting komt in de afstudeerrichtingen Grafimediabeleid (GMB) en Grafimatechnologie (GMT), anderzijds wil de opleiding inspelen op digitale en multimediale tendensen via de afstudeerrichtingen Crossmedia-ontwerp (CMO) en Multimediaproductie (MMP). De discussie draaide ook rond de vraag of de opleiding eerder een generaliserende, brede opleiding moet uitbouwen of de kaart moet trekken van verder doorgedreven specialisatie, een discussie die ook leeft in het werkveld. Ook bij de werving van studenten en vooral bij de oriëntatie op de afstudeerrichtingen speelt het aspect traditie en grafische basisvorming versus technologische vernieuwing en specialisatie een rol. Het is duidelijk dat de multimediale en digitale opleidingen beter in de markt van de abiturienten liggen. In die richtingen is ook de tendens aanwezig om sneller in de diepte te gaan. Om tegemoet te komen aan hun wensen krijgen de studenten van de afstudeerrichting Multimediaproductie vanaf het academiejaar 2009-2010 in de derde trajectschijf de gelegenheid om zich te specialiseren in enerzijds de ontwikkeling van applicaties (proDEV) en anderzijds de productie van audio- en videodata (proDUCE).

De commissie begrijpt de moeilijkheid waar de opleiding voor staat aangezien ook in het werkveld nog voortdurend wordt gezocht naar evenwicht en complementariteit tussen de grafische traditie en de digitale, multimediale en technologische evoluties. Zij meent daarom dat de opleiding die problematiek verder moet uitdiepen samen met het werkveld. De commissie ondervond trouwens een grote openheid hiervoor. De werkveldvertegenwoordigers waar de commissie tijdens het bezoek mee sprak zijn van mening dat de opleiding het grafisch fundament waarop zij ontstaan is moet behouden en zelfs moet promoten als basis voor nieuwe ontwikkelingen in de sector. Anderzijds moet zij ervoor zorgen dat de afgestudeerden ook in een nieuwe digitale omgeving kunnen functioneren.

De opleiding zelf gelooft in de noodzakelijke kruisbestuiving tussen de vier afstudeerrichtingen. De commissie meent echter dat die duidelijker moet worden gemaakt in de doelstellingen en de uitwerking ervan. De opleiding kan zich nog duidelijker profileren door middel van meetbare en controleerbare doelstellingen en moet voor zichzelf en de buitenwereld duidelijk maken welke richting zij uit wil gaan. Specialisatie dient, volgens de commissie, geënt te zijn op die basisvorming. De opleiding moet zich de vraag stellen hoe diepgaand specialisatie bovenop de grafische basisvorming in de basisopleiding zelf aan bod moet of kan komen. Daarbij moet rekening gehouden met de kritische massa en de competenties van de lectoren die hiervoor nodig zijn. De commissie is de mening toegedaan dat niet op elke tendens in de markt onmiddellijk kan worden gereageerd. Ook hier vraagt de commissie de goed uitgebouwde relatie met het werkveld en de alumni als kritisch klankbord te gebruiken vooraleer wijzigingen aan het curriculum door te voeren. Deze gevraagde zorgvuldigheid dient echter geenszins een juiste timing voor noodzakelijke veranderingen in de weg te staan. Ingeval veranderingen noodzakelijk blijken kan wellicht overwogen worden om nieuwe tendensen uit te diepen in specialisaties (postgraduatoren). Van daaruit kunnen stimuli uitgaan naar de basisopleiding.

De commissie maakt daarbij nog de volgende bedenking. De opleiding heeft het vroegere – uitsluitend grafisch gerichte- aanbod verruimd naar afstudeerrichtingen waarin andere communicatietechnieken gehanteerd worden. Zij ziet hierin kansen en gevaren. Volgens haar moet de opleiding er in ieder geval over waken dat de twee niet-klassieke grafische afstudeerrichtingen (CMO en MMP) zich niet los van de andere opleidingen en de basisvorming gaan ontwikkelen. De verruiming is, volgens haar, slechts zinvol indien er een band blijft met de grafische wereld waarin de opleiding sterk staat en indien de opleiding blijft waken over het professionele niveau dat vroeger ‘slechts’ op het grafische terrein behaald werd of moest behaald worden. Anders gaat zij een ongelijke strijd aan met andere meer gespecialiseerde opleidingen (ICT-opleidingen, opleidingen die zich uitsluitend aan ontwerp en creatie wijden) die zij onherroepelijk zal verliezen.

De opleidingsdoelstellingen zijn vertaald in eindcompetenties die de beginnende professional zou moeten beheersen. Daarbij onderscheidt de opleiding, zoals decretaal bepaald, algemene competenties, beroepsgerichte competenties en beroepsspecifieke competenties. De algemene competenties zijn gedefinieerd op hogeschoolniveau omdat zij gemeenschappelijk zijn voor alle professionele bacheloropleidingen. De beroepsgerichte en afstudeerrichtingsspecifieke competenties zijn ontwikkeld door een interne werkgroep Competentiegericht Onderwijs. In de competenties zijn drie verschillende niveaus onderscheiden naargelang de mate van zelfstandigheid die studenten moeten ontwikkelen om de competentie te beheersen. In een competentiematrix worden de competenties gelinkt aan opleidingsonderdelen. De competenties worden verder ontleed in componenten die in de verschillende leereenheden aan bod komen. De commissie waardeert de systematiek die gehanteerd is bij de definitie van de competenties en de poging die gedaan is om de competenties te spreiden over de vier afstudeerrichtingen. Zij stelt echter vast dat het algemeen referentiekader waarbinnen de competenties passen en dat de oriëntatie van de opleiding aangeeft, nog onduidelijk is en onbekend bij de verschillende actoren, niet in het minst bij de studenten. Hoewel internationale ingesteldheid als een van de opleidingsdoelstellingen wordt vermeld komt die niet expliciet aan bod in de competentielijst.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om te blijven zoeken naar een balans tussen een generalistische en specialistische opleiding. De visie op de toekomstige ontwikkeling van de opleiding, waarbij de vraag centraal staat hoe de opleiding een traditionele druktechnische oriëntatie kan verzoenen met nieuwe technologische evoluties, moet blijvend bewaakt worden.

De commissie raadt de opleiding aan een bewuste strategie te ontwikkelen om afstudeerrichtingen zoals CMO en MMP uit te bouwen in relatie tot de noden van de studenten en het zich ontwikkelende werkveld.

De commissie dringt aan om competenties in verband met internationale gerichtheid uitdrukkelijk op te nemen in de competentielijst.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vermits de beroeps- en opleidingsprofielen van de VLOR, sectorcommissie Grafische Technieken (1997) gedateerd zijn, is de opleiding zelf sinds 2004 de eisen van het beroepsveld gaan determineren. Dit is gebeurd binnen de reeds in 1.1 vermelde interne werkgroep Competentiegericht Onderwijs. Die heeft de beroepseisen geformuleerd in door de studenten te behalen competenties. Daarvoor had de werkgroep veelvuldige contacten met het werkveld (140) en pleegde hij overleg met verschillende instanties. Bij dit overleg werden ook collega's van de andere Vlaamse opleiding Grafische en digitale media betrokken. De opleidingsadviesraad waarin de sector representatief is vertegenwoordigd, speelde bij de definiëring van de eisen en van de daaraan gekoppelde competenties een belangrijke rol. De aanvankelijk ruime lijst van 85 competenties werd eind 2007 teruggebracht tot 27 competenties waarin kennis, attitude en vaardigheden werden geïntegreerd.

De opleiding heeft het domeinspecifiek referentiekader van de commissie afgetoetst met de vermelde competentielijst. Dit maakte voor de commissie duidelijk dat die lijst meer dan voldoende haar eigen domeinspecifieke referentiekader afdekt. De opleiding legt een aantal accenten zoals:

- de bachelor is in staat om in teamverband professioneel te handelen;
- de bachelor is in staat om alert te zijn voor de dynamiek van de markt en om de nieuwe ontwikkelingen en trends op zijn vakgebied te onderkennen. Hij heeft daarbij een ingesteldheid tot levenslang leren;
- de bachelor kan door middel van een degelijk taalgebruik verbaal en (non)verbaal communiceren met bedrijfsinterne en –externe partijen;
- de bachelor is in staat om beroepsgericht te communiceren (schriftelijk en mondeling) in een tweede en derde taal.

De opleiding voegde daaraan toe dat een domeinspecifiek referentiekader een dynamisch gegeven is dat moet inspelen op de conjunctuur, nieuwe technologische ontwikkelingen en de wijzigende regelgeving. Vanuit het

bedrijfsleven wordt immers gevraagd dat zowel opleiding als studenten in staat zijn zich aan te passen aan snel wijzigende omstandigheden. Dit impliceert dat de afgestudeerden na de opleiding, afhankelijk van het bedrijf waarin zij terechtkomen, nog een ingroeiperiode nodig hebben om zich in te werken in de bedrijfscontext. Aanpassingsvermogen is volgens de opleiding ook een competentie die bijdraagt tot een houding van levenslang leren.

De opleiding heeft reeds een hele weg afgelegd in het definiëren van de competenties in functie van de eisen gesteld door het werkveld. De commissie meent echter dat een verdere specificatie van de domeinspecifieke eisen met betrekking tot de afstudeerrichtingen enerzijds het onderscheid, anderzijds het gemeenschappelijke ervan kan in kaart brengen. De reflectie die hiermee gepaard gaat, kan de positionering van de opleiding en van de afstudeerrichtingen ten opzichte van evoluties in het werkveld verduidelijken. Het domeinspecifieke referentiekader van de commissie kan hiervoor een bron zijn.

De commissie stelde vast dat bij de studenten een globale visie op de te behalen competenties ontbreekt. De competenties worden wel vermeld op de ECTS-fiche van elk opleidingsonderdeel en meestal mondeling vermeld bij de aanvang van een opleidingsonderdeel. De commissie stelde echter vast dat dit leidt tot een te fragmentarisch beeld. Slechts aan het einde van de opleiding krijgen de studenten onrechtstreeks via de competenties die verwacht worden tijdens de stage een min of meer globaal zicht op de eisen van het werkveld. De commissie meent dat ook in de eerste en tweede trajectschijf meer aandacht kan gaan naar de samenhang van de competenties in functie van het later functioneren. De lectoren waren eveneens de mening toegedaan dat zij nog verder stappen kunnen zetten in het competentiegericht denken over de opleiding.

De opleiding heeft onderzocht of competentiekaders van partnerinstellingen in het buitenland als bron konden worden gebruikt voor de ontwikkeling van het eigen competentiekader. Zij heeft echter voor de competentiegerichte aanpak op zich geen zinvolle vergelijkingsbasis gevonden. Wel is er een intense vorm van samenwerking en informatieuitwisseling en ook van (informele) benchmarking over opleidingsprogramma's via de deelname aan de International Circle of Educational Institutes for Graphic Arts, Technology and Management.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om de competenties permanent te blijven afstemmen op de noden van het werkveld met het oog op een verdere specificatie in functie van de afstudeerrichtingen.

Het competentiedenken bij lectoren en studenten kan nog meer impulsen krijgen.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	voldoende
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde vast dat de opleiding grondig heeft nagedacht over de relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma. Vooreerst zijn de doelstellingen geformuleerd in competenties die op hun beurt opgesplitst worden in componenten. Via de competentiematrix worden de competenties gekoppeld aan de opleidingsonderdelen. Een andere matrix met als titel “Groeipad voor persoonlijke en professionele ontwikkeling” toont aan hoe de student wordt aangesproken om geleidelijk aan meer verantwoordelijkheid te nemen voor zijn leerproces. Ten slotte is voor elke competentie een leerlijn ontwikkeld die wordt weergegeven op een competentiefiche. De commissie besluit dat het programma over het algemeen een adequate concretisering is van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Het eerste semester bestaat uit een basisopleiding met leerinhouden die voor elk van de afstudeerrichtingen belangrijk zijn (algemene technologie, lay-out en digitale opmaak, creatieve beeldvorming, fotometrie en colorimetrie, informatica en webtechnologie, bedrijfseconomie en professionalisering). Om het verschil tussen de verschillende instapniveaus te nivelleren neemt kennisoverdracht tijdens de eerste weken van de opleiding nog een belangrijke plaats in. Het tweede semester telt nog heel wat gemeenschappelijke opleidingsonderdelen, maar de student kan reeds een beperkte keuze maken in functie van één van de vier afstudeerrichtingen. Vanaf het derde semester kiest de student voor één van de vier afstudeerrichtingen. In de afstudeerrichting Crossmedia-ontwerp gaat er veel aandacht naar technische inzichten en is tevens creativiteit een belangrijke component. De afstudeerrichting Grafimediатеchnologie verzorgt een polygrafische opleiding waarin het reproductieproces centraal staat. De studenten van de afstudeerrichting Grafimediabeleid bestuderen vooral de management- en commerciële aspecten van het productieproces. De afstudeerrichting Multimediaproductie combineert design en techniek om multimediaproducten te vervaardigen. In elk van de vier afstudeerrichtingen blijven talen en bedrijfseconomie een belangrijke component, weliswaar met verschillende accenten. Zo gaat in Grafimediabeleid veel aandacht naar marketing.

Een aantal opleidingsonderdelen zijn gericht op een multidisciplinaire aanpak en dragen bij tot internationale samenwerking: projectwerk (in elke trajectschijf), seminars rondom “Arteveldemobiliteit” (derde trajectschijf), het opleidingsonderdeel Professionele ontwikkeling (eerste trajectschijf), het anderstalig project (tweede trajectschijf), deelname aan buitenlandse beurzen (tweede en derde trajectschijf). De inhoud van het opleidingsonderdeel Professionele ontwikkeling wordt door studenten verschillend beoordeeld. Het is gericht op ontwikkeling van de zelfstandigheid van de studenten (spreken in groep, werkplanning) en past als zodanig binnen de opleidingsdoelstellingen. De studenten vinden de opdrachten arbeidsintensief. De commissie vindt dit een zinvol opleidingsonderdeel, zeker omdat de opleiding er zich van bewust is dat de inhoud permanent dient geactualiseerd te worden en aangepast aan de noden van de studenten.

De studenten ervaren weinig ballast in het programma. De commissie stelde echter kleine verschilpunten vast tussen de afstudeerrichtingen. Studenten Grafimediatechnologie en Grafimediabeleid vinden de combinatie theoretische vakken en praktijk goed uitgebalanceerd. Volgens hen kan eventueel meer aandacht gaan naar talenvakken en vooral naar grafische terminologie. De commissie meent dat de opleiding hieraan zou kunnen voldoen door te onderzoeken of nog meer (delen van) opleidingsonderdelen niet in een andere taal kunnen worden gegeven. Een kijkstage in het tweede jaar zou zinvol zijn. Studenten Crossmediaontwerp verkiezen een snellere en meer op de praktijk gerichte aandacht voor Photoshop en design, eventueel in vervanging van een aantal druktechnische vakken.

Het programma wordt aangeboden in de vorm van een modeltraject van drie schijven (trajectjaren) van telkens 60 studiepunten. Via leertrajectbegeleiding en modeltrajecten voor studietuurbekorters beantwoordt het programma aan de mogelijkheden die geboden worden door het flexibiliseringsdecreet. Het programma is volledig te raadplegen op de website van de hogeschool.

Via de opleidingsadviesraad, bevestigingen en contacten met oud-studenten streeft de opleiding naar een continue inhoudelijke en structurele aanpassing van het curriculum. De studenten vonden dit een sterk punt van de opleiding. De opleiding erkent dat de jongste afstudeerrichting (Multimediaproductie) nog een aantal groeipijnen kent. Het is voor de buitenwereld niet steeds duidelijk dat het gaat om een opleiding multimedia gekoppeld aan de grafische industrie. Op basis van vergaderingen met alumni in 2008 zijn er een aantal curriculumaanpassingen gebeurd. De alumni ondervonden hinder van ballast in het programma en wilden sneller evolueren naar programmeerwerk of creatieve producties. Daaruit zijn de keuzeopties proDEV en proDUCE gegroeid die sinds 2009-2010 aangeboden worden. De inhoud van proDEV is meer analytisch georiënteerd en gericht op programmeerwerk. Die van proDUCE is meer creatief van aard en gericht op het audiovisuele resultaat. De commissie waarschuwt dat bij de evaluatie ervan goed moet gekeken worden of de band met de grafische industrie behouden blijft. Er is een terugkoppeling nodig naar verfijnde einddoelstellingen van de afstudeerrichting. Dit is nodig om de eigenheid ervan, in vergelijking met andere opleidingen in de sector van de multimediaproductie, te behouden en te accentueren. Dezelfde opmerking kan in mindere mate worden gemaakt met betrekking tot de afstudeerrichting Crossmediaontwerp.

De opleidingsfiches geven per opleidingsonderdeel de competenties weer die aan bod komen. Naast het formaliseren van de competenties doet de opleiding inspanningen om competentiegericht werken te integreren in de inhoudelijke en methodologische uitwerking, zij het niet steeds expliciet. Hierin kan nog vooruitgang geboekt worden, eventueel via ondersteuning van een onderwijskundige. De opleiding gaf aan dat dit in het verleden gebeurd is. Momenteel ontbreken de middelen om een nieuw personeelslid hiervoor aan de opleiding toe te wijzen.

De opleidingsdirecteur heeft iedere collega uit de opleiding uitgenodigd om voor zijn eigen opleidingsonderdeel een internationale benchmarking te doen. Dit zou een vast gespreksonderdeel moeten zijn bij elk bezoek van een lector aan een buitenlandse partnerinstelling. De commissie vindt dit een zeer zinvol initiatief dat nog verder uitwerking verdient.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het competentiegericht werken in de verschillende opleidingsonderdelen kan worden geperfectioneerd door de ondersteuning van een onderwijsdeskundige, zoals in het verleden is gebeurd.

Het programma van de afstudeerrichting Multimediaproductie kan nog worden verbeterd.

De mogelijkheid van een kijkstage in het tweede jaar moet worden onderzocht.

Het is zinvol om taalonderwijs te integreren door het geven van een aantal opleidingsonderdelen in een andere taal, binnen de wettelijke beperkingen (zoals reeds in enkele gevallen gebeurt).

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding zich sterk inspant om de inhoud van opleidingsonderdelen te doen aansluiten bij de actuele beroepspraktijk. Zij doet dit in de eerste twee trajectjaren door leerinhouden te koppelen aan beroepsreële situaties vanuit de opvatting dat de studenten op die manier worden voorbereid om in het bedrijfsleven aan de slag te gaan. De student moet er ook in leren werken. In de algemeen-ondersteunende opleidingsonderdelen gebeurt dit volgens de studenten via werkveldgerichte cases. Een concrete confrontatie met de beroepspraktijk gebeurt hoofdzakelijk via practica, projecten, bedrijfsbezoeken en seminars. De opleiding is van mening dat zij door de keuze van onderwijsvormen (probleemgestuurd onderwijs, maatwerk, peerassessment, peercoaching, individueel en groepswork) bewust inspeelt op werkvormen die in de bedrijfswereld courant worden toegepast. Alumni treden vaak op als gastdocenten en delen zo hun bedrijfservaring met de opleiding. Bij de oprichting van de afstudeerrichting Multimediaontwerp werd in eerste instantie een beroep gedaan op gastdocenten, die in een tweede fase als vaste medewerkers werden aangeworven. Alle lectoren hebben contacten met de bedrijfswereld via de stagebezoeken, deelname aan studiedagen, bezoek aan beurzen. Er is, in navolging van de vorige visitatie, een opleidingsadviesraad opgericht. Vertegenwoordigers van het werkveld kunnen er advies geven over het opleidingsplan en over curriculumwijzigingen en kunnen suggesties geven voor nieuwe inhouden. Een belangrijke bespreking werd gewijd aan een eventuele overgang naar een modulaire opleidingsstructuur. De commissie vraagt aandacht te hebben voor een ruime spreiding van bedrijven zowel binnen als buiten de regio.

De commissie apprecieert de inrichting van het opleidingsonderdeel Seminars. Studenten moeten vier seminars per jaar volgen. Een aantal seminars zijn verplicht, een aantal zijn vrijblijvend. De inhoud varieert jaar na jaar en is in hoofdzaak gericht op actuele topics. De commissie wijst op de noodzaak om de inhoud van de seminars af te stemmen op de andere opleidingsonderdelen (bijvoorbeeld het seminarie verpakking). Via het opleidingsonderdeel Seminars worden gastsprekers uitgenodigd die de studenten in contact brengen met evoluties in het werkveld. De commissie moedigt de opleiding aan om het systeem van gastsprekers indien mogelijk nog uit te breiden. De meeste seminars zijn vakoverschrijdend. Lectoren vinden in de seminars vaak een aanleiding om hun leerinhouden te actualiseren. Sommige seminars worden hogeschoolbreed aangeboden (bijvoorbeeld het seminarie Artevelde mobiliteit, een seminarie over e-books in samenwerking met de opleiding journalistiek). Daardoor wordt het opleidingsoverschrijdend denken bij studenten en lectoren gestimuleerd. Om de zelfstandigheid van de studenten te ontwikkelen worden zij betrokken bij de organisatie van de seminars. De commissie suggereert om voor de inrichting van seminars samenwerking te overwegen met externe organisaties zoals bijvoorbeeld de Stichting Marketing.

De studenten hebben de indruk dat de lectoren de evoluties in het werkveld goed opvolgen en nieuwe ontwikkelingen integreren in hun lessen. Sommige zeer recente evoluties in de sector zoals digitaal drukken kunnen nog meer aandacht krijgen. De opleiding heeft een speciale werkgroep opgericht om een leerlijn digitale druk in het curriculum uit te bouwen. Er is in het programma aandacht voor kennisontwikkeling via verwijzingen naar literatuur in grafische magazines of naar ervaringen die lectoren hebben opgedaan door deelname aan internationale conferenties. De commissie nam kennis van een aantal publicaties van lectoren in vaktijdschriften.

Studenten worden goed ingelicht over de mogelijkheden om een deel van het programma in het buitenland te volgen. De opleiding is zich ervan bewust dat dit nog sterker kan gestimuleerd worden. Een recente evolutie is het combineren van een buitenlandse stage met enkele opleidingsonderdelen in een buitenlandse instelling. Studenten met een buitenlandse ervaring worden uitgenodigd op een terugkoppelingsgesprek waarop ook lectoren aanwezig zijn. Dit leidt soms tot suggesties ter verbetering van de eigen opleidingsinhouden. Een belangrijke stimulans voor de internationalisering gaat uit van de International Circle of Educational Institutes for Graphic Arts, Technology and Management waarvan de opleiding vijftig jaar geleden een medeoprichter was. Tijdens het bezoek kon de commissie spreken met een internationale afvaardiging van de voornoemde organisatie. Zij bevestigden dat de opleiding aan de Arteveldehogeschool nog steeds een belangrijke partner is, wat blijkt uit het feit dat zij in 2009 voor de derde keer de jaarlijkse conferentie mocht inrichten.

Er is in de opleiding een aanzet aanwezig van projectmatig wetenschappelijk onderzoek. Dit gebeurde in het verleden vaak in de context van incidentele advies- of onderzoeksvragen van bedrijven. Door het verwerven van enkele HOBU-fonds en later TETRA-fondsprojecten, gesubsidieerd door de Vlaamse Overheid (IWT), kwam er enige continuïteit in de onderzoeksthema's die zich concentreerden rondom kleur- en rastertechnologie. Andere voorbeelden hiervan zijn het project 'Zeg het met kleur', gefinancierd door het Regionaal Technologisch Centrum van de provincie Oost-Vlaanderen en het seminarie "Walk of Colour". Via de aanstelling van een part-time opdrachthouder Wetenschappelijk Onderzoek binnen de opleiding kon de onderzoeksbehoefte van de bedrijven en de verwerving van projectsubsidies op elkaar worden afgestemd. De opleiding participeerde eveneens in twee opleidingsgerichte onderzoeksprojecten die binnen de hogeschool met PWO-middelen werden uitgeschreven. De opleiding heeft zo de basis gelegd om een grafisch kenniscentrum uit te bouwen waarbij via projectsubsidies en opbrengsten van maatschappelijke dienstverlening nieuwe kennisontwikkeling en transfer van onderzoeksresultaten naar bedrijven kan worden bewerkstelligd. Uit PROZA-bevragingen die gehouden werden in 2007-2008 kwam de vraag naar meer openheid over de opvolging van projecten. Hieraan werd gevolg gegeven door de projecten op te nemen als agendapunt van de opleidingsvergaderingen. Ook kunnen bachelorproeven uitgevoerd worden in het kader van lopende projecten. De commissie pleit ervoor om erop toe te zien dat kennis en ervaring uit projecten wordt opgenomen in de opleidingsonderdelen. Op associatieniveau maakt de opleiding deel uit van de onderzoeksgroep Multimedia. Dit belet echter niet dat er ook functionele samenwerkingsverbanden tot stand komen met hogescholen en universiteiten uit andere associaties als dit past binnen de expertise en de mogelijkheden van de opleiding. De commissie stelde vast dat projecten van toegepast wetenschappelijk onderzoek in het verleden hebben bijgedragen tot de modernisering van apparatuur en tot contacten met buitenlandse instellingen die in dezelfde onderzoeksdomeinen werkzaam zijn.

De aansluiting op de actuele beroepspraktijk komt het sterkst aan bod in de stage. Zij neemt het ganse zesde semester van acht weken (derde trajectschijf) in beslag en omvat 10 studiepunten. De commissie stelde vast dat aan de organisatie van de stage de nodige aandacht wordt gewijd. Aan het einde van het tweede jaar krijgen de studenten een algemene briefing en een stagegids. De studenten zoeken zelf een stageplaats op basis van een lijst met bedrijven die door de opleiding nauwkeurig zijn geselecteerd. Eventueel kan de student zelf een stageplaats voorstellen die aan dezelfde screeningscriteria wordt onderworpen voor toewijzing. De stage wordt opgevat als een "ingroeiervaring op de arbeidsmarkt" waarbij de student als een "junior medewerker" wordt ingeschakeld in een bedrijfscontext. De studenten vonden het zelf solliciteren voor een stageplaats en het formuleren van een stagevoorstel een interessante leerschool. Zij merkten ook op dat een korte meeloopstage in het tweede jaar hen een beter zicht zou geven op wat de stage in het derde jaar voor hen kan betekenen. Elke stagiair wordt begeleid door een stagementor (een persoon uit het bedrijf) en een stagebegeleider (een medewerker van de opleiding). De stagementoren waarmee de commissie kon spreken waren tevreden over informatie die zij kregen over doel en organisatie van de stage en de contacten met de opleiding. Op het einde van de stage worden de studenten bevraagd over de stageplaats. Op basis van die informatie verneemt de opleiding of de stageplaats verder in aanmerking komt en voor welke studenten zij het best geschikt is.

Ook via de bachelorproef krijgt de student de gelegenheid aan te tonen dat hij meerdere competenties beheerst. Het is een langdurige en complexe opdracht die zich uitstrekt over semesters vijf en zes (derde trajectschijf) en die eveneens voor 10 studiepunten staat. Zij bevat een beperkt theoretisch gedeelte op basis van literatuur of informatie van een deskundige uit het werkveld, aangevuld met een praktijkgedeelte en persoonlijke reflecties.

Bachelorproeven kunnen onderdeel uitmaken van een PWO-project of van maatschappelijke dienstverlening. Zij zijn steeds gerelateerd aan een probleemsituatie in het werkveld. De meeste onderwerpen worden dan ook aangedragen door de (stage-)bedrijven. Hiermee komt de opleiding tegemoet aan een opmerking van de vorige visitatie die aandrang op een betere oriëntatie naar het werkveld. De commissie vernam dat de meerwaarde van de bachelorproef vooral bestaat in de zelfstandige aanpak van de student (zelf een bedrijf gaan opzoeken, een probleem definiëren, een systematiek uitbouwen, de instrumenten aanreiken om een probleem op te lossen) en de competentie om een persoonlijke kritische reflectie te maken over de manier waarop een probleem aangepakt kan worden. Het onderzoeksmatige in de bachelorproef is minder sterk aanwezig. Wel moet de student aantonen een goede informatieverzameling te kunnen uitvoeren rondom het gestelde probleem.

De commissie oordeelt dat de voorbereiding en begeleiding van stage en bachelorproef over het algemeen met zorg gebeurt. Voor beide opleidingsonderdelen is een stageboek/bachelorproefgids ter beschikking en worden de studenten tijdig geïnformeerd over doel, verwachtingen, praktische organisatie en evaluatie. De commissie suggereert om de eindcompetenties formeler en prominenter te vernoemen. De studenten worden op verschillende manieren begeleid tijdens de bachelorproef door de taallesgevers en door twee promotoren. De opleiding heeft gepaste conclusies getrokken uit een uitstroomonderzoek van 2008 waaruit bleek dat in de afstudeerrichting MMP slechts 31,9 % van de respondenten tevreden was over de begeleiding van de bachelorproef. Volgens de studenten kan hierin nog verbetering worden aangebracht.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet onderzoeken hoe het contact tussen externe en interne stagebegeleiding verloopt en of dit in sommige gevallen niet kan worden verbeterd.

De commissie adviseert om in overleg met de studenten te onderzoeken hoe de begeleiding van de bachelorproeven nog kan worden verbeterd.

De opleiding moet zich inspannen om contacten te onderhouden met een ruimere spreiding van bedrijven, zowel binnen als buiten de regio.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding is er zich van bewust dat de overgang van lineaire naar flexibele curricula geen evidentie is. Dit is zeker het geval in een opleiding die wordt geconfronteerd met sterke inhoudelijke evoluties. Daarom heeft zij een inspanning gedaan om een groeipad in te bouwen in het curriculum. Daarbij wordt gepoogd om bij het begin van de opleiding de heterogene instroom op te vangen in een gemeenschappelijk stamprogramma en anderzijds de differentiatiemogelijkheden voor de student te doen toenemen naargelang de studie vordert. Op die manier probeert de opleiding tegemoet te komen aan de vraag naar polyvalentie zonder voorbij te gaan aan de talentontwikkeling van de individuele student. De opleiding heeft structurele maatregelen genomen om studenten toe te laten bewust te laten kiezen voor de vier afstudeerrichtingen op basis van verschillende elementen: persoonlijke interesses, opgedane ervaring en feedback van lesgevers. Hiervoor wordt onder andere het opleidingsonderdeel "Professionalisering" in het eerste semester van de eerste trajectschijf aangeboden.

De inhoudelijke coherentie wordt bewaakt door het opleidingsmanagementteam waarin de vier afstudeerrichtingen vertegenwoordigd zijn. De commissie stelde vast dat inhoudelijke samenhang zeer doordacht is, maar nog verder moet worden geoperationaliseerd. De opleiding heeft reeds een hele weg afgelegd door de definiëring van leerlijnen en het vastleggen van volgtijdelijkheid tussen de trajectjaren. De commissie heeft echter tijdens de gesprekken en op basis van de geraadpleegde documenten geconstateerd dat de uittekening van de leerlijnen nog voor verbetering vatbaar is, overlappingen moeten vermeden worden, er moet tijd gemaakt worden om afspraken te maken met betrekking tot de afstemming van de competenties over de opleidingsonderdelen heen.

De opleiding heeft gekozen voor competentiegericht onderwijs, maar er moeten nog stappen gezet worden om de materie te laten doordringen in het lectorencorps en bij de studenten. De commissie heeft vooral bedenkingen bij de nog niet volgroeide aanpak van het competentiegericht onderwijs. De opleiding focust bij het begin van de opleiding nog sterk op kennisverwerving, vaardigheden en attitudes als aparte entiteiten. De commissie meent dat het competentiegericht onderwijs vanaf het begin als een leerlijn zou moeten uitgebouwd worden of in de verschillende leerlijnen herkenbaar zou moeten zijn.

De studenten toonden zich tevreden over de luisterbereidheid van het opleidingsmanagementteam in verband met aanpassingen aan het curriculum. Hiermee toont de opleiding dat zij de verantwoordelijkheid en het zelfsturend vermogen van de studenten wil honoreren. Zo vernam de commissie dat de differentiatie proDUCE/proDEV in de derde trajectschijf van de afstudeerrichting Multimediaproductie een gevolg is van vragen van studenten. Een hangende vraag op het moment van het visitatiebezoek was de organisatie van de bachelorproeven. De indiening ervan loopt soms samen met het einde van de stage waardoor studenten in tijdsproblemen komen. De commissie dringt erop aan om de interne coherentie van de derde trajectschijf nader te onderzoeken en eventueel bij te stellen.

Het programma is sinds enkele jaren volledig gesemestrialiseerd. De semestrialisering laat flexibiliteit toe zodat studenten die na drie trajectjaren nog voor enkele opleidingsonderdelen credits moeten verwerven, dit kunnen doen in de eerstvolgende examenperiode van januari en zich dus niet moeten inschrijven in een volledig academiejaar. Daardoor zijn zij reeds in januari beschikbaar voor de arbeidsmarkt.

Ongeveer de helft van de studenten volgt een geïndividualiseerd traject. De opleiding past het principe van de flexibele volgtijdelijkheid toe. Tussen de trajectjaren is voor een aantal opleidingsonderdelen volgtijdelijkheid ingebouwd. Zo wordt vermeden dat een student inschrijft in een opleidingsonderdeel waarvoor hij de begincompetenties niet bezit. Binnen de trajectjaren bestaat niet voor alle opleidingsonderdelen volgtijdelijkheid zodat een student het jaar toch kan voortzetten als hij niet geslaagd is voor een opleidingsonderdeel van een vorig semester. Studenten worden tijdig geïnformeerd over de procedures om een persoonlijk deeltraject aan te vragen. Zij worden bovendien begeleid bij de samenstelling ervan door leertrajectbegeleiders. Studenten kunnen pas inschrijven nadat het traject is uitgetekend. Binnen de opleiding hebben drie medewerkers een beperkte opdracht als leertrajectbegeleider en één medewerker als opdrachthouder leertrajectbegeleiding.

De opleiding heeft aangetoond dat de student ook binnen het modeltraject de mogelijkheid heeft om eigen accenten te leggen in de opleiding:

- binnen het opleidingsonderdeel "Arteveldemobiliteit" kunnen de studenten opleidingsonderdelen volgen in andere professionele bacheloropleidingen van de hogeschool waardoor polyvalentie en multidisciplinariteit wordt bevorderd.
- het onderwerp van de bachelorproef en het stagevoorstel zijn persoonlijke keuzes van de student. Ook binnen projecten kunnen persoonlijke keuzes worden gemaakt.
- het zesde semester is volledig vrijgesteld van theoretische opleidingsonderdelen zodat studenten de mogelijkheid hebben om een semester integraal door te brengen aan een buitenlandse partnerinstelling.
- de studenten wordt gewezen op de mogelijkheid om na afstuderen een bijkomende stage in het buitenland te volgen met een EU-subsidie of om gratis 'summerclasses' te volgen in een Vlaamse KMO.

Vrijstellingen voor EVC/EVK kunnen worden aangevraagd volgens een duidelijke procedure die beschreven is in het studiecontract van de Arteveldehogeschool. Een verkort studietraject is voor die studenten mogelijk. Voor studenten met een functiebeperking of met een gezinslast, of erkend topsportstatuut kan een traject op maat worden uitgestippeld. De studenten worden hierbij bijgestaan door de leertrajectbegeleiders, de zorgcoördinator of de opleidingsdirecteur.

Aanbevelingen ter verbetering:

Er kan nog meer aandacht gaan naar de afstemming van de competenties in de verschillende opleidingsonderdelen.

De opeenvolging van stage en (indiening van de) bachelorproef moet nader worden onderzocht. Hierdoor kan de interne coherentie in de derde trajectschijf worden verbeterd.

De commissie adviseert om de competentiegerichte leerlijnen uit te bouwen van bij de aanvang van de opleiding.

Facet 2.4 Studiomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studiomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De professioneel gerichte bacheloropleiding bestaat uit 3 studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten. De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studiomvang van een academisch gerichte bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studietijd

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Sinds het vorige visitatiebezoek heeft de opleiding verschillende studietijdmetingen georganiseerd waarvan de commissie de resultaten kon inzien. Tussen 2003 en 2006 werden de metingen manueel en retrospectief over een volledig academiejaar uitgevoerd en dit voor de eerste en de derde trajectschijf. Die metingen leverden wel belangrijke indicaties op maar herinneringsfouten van studenten hadden tot gevolg dat de resultaten niet altijd betrouwbaar waren. Om dit enigszins te corrigeren werden vanaf 2006-2007 de metingen wekelijks online opgetekend door de studenten. Vanaf 2007-2008 werd de studielastspreading per semester gemeten. Uit die metingen blijkt een lichte afwijking van de studielast ten opzichte van de begrote studietijd naar boven voor het eerste semester en naar beneden voor het tweede semester. Tijdens het derde en vierde semester is de studielast regelmatig gespreid, met enkele piekmomenten voor en tijdens de examens, voor het vijfde semester ligt de belasting vooral naar het einde toe en voor het zesde semester is er een gelijkmatige spreading over de volledige periode. Er werd in het vierde semester een relatief grote discrepantie vastgesteld tussen de studielast voor Crossmediaontwerp en de andere afstudeerrichtingen. Dit had vooral te maken met het groot aantal opdrachten voor het opleidingsonderdeel Grafische vormgeving III. De opleiding nam reeds maatregelen om dit aantal te verminderen.

De commissie peilde bij de studenten naar hun persoonlijk aanvoelen van de studeerbaarheid. Het programma is volgens hen gemakkelijk studeerbaar voor studenten met een vooropleiding ASO. Studenten met een vooropleiding TSO vonden de overgang naar het hoger onderwijs zwaarder dan verwacht. Vooral de theoretische vakken kwamen zwaar over. Mits motivatie en doorzettingsvermogen is de slaagkans echter reëel en is de studielast redelijk. Studenten Multimediaproductie besteden minder tijd aan de studie dan begroot. Een aantal studenten vond de opleiding gemakkelijk maar voegde eraan toe dat dit niet wil zeggen dat er niet hard moet worden gewerkt. Door de vele opdrachten is de werkdruk op sommige momenten erg hoog. Sommige opdrachten waren volgens hen te belastend in verhouding tot het nut ervan. Volgens de studenten werden de resultaten van de studietijdmetingen niet naar hen teruggekoppeld. Ook de wekelijkse registratie van de studielast kwam erg belastend over. De commissie meent dat de opleiding moet blijven zoeken naar middelen om de studielast op een efficiënte manier in kaart te brengen en die resultaten moet bespreken met de studenten in bijvoorbeeld focusgroepen. Dat zal de interpreteerbaarheid van de resultaten ten goede komen.

Aanbevelingen ter verbetering:

Er kan meer met de resultaten van de studietijdmeting gebeuren door effectiever manieren te zoeken om ze terug te koppelen naar de studenten.

De hoge werkdruk in sommige opleidingsonderdelen van Crossmediaontwerp en de eerder lage studielast van bepaalde opleidingsonderdelen van Multimediaproductie moeten in het oog worden gehouden.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het didactisch concept is, in overeenstemming met de doelstellingen van de opleiding, erop gericht om de studenten ertoe te brengen geleidelijk aan de verantwoordelijkheid voor hun studies in eigen handen te nemen. De opleiding heeft een goede systematiek ontwikkeld om via het “Groeipad voor persoonlijke en professionele ontwikkeling” de werkvormen af te stemmen op de fase van het leertraject waarin de student zich bevindt. Het zelfevaluatie-rapport vermeldt de werkvormen die hiervoor worden gebruikt. In de eerste trajectschijf staan de werkvormen in functie van de sturing van de student door de lector (hoorcolleges, onderwijsleergesprekken, demonstraties, practica en ook reeds vormen van zelfsturend leren. In de tweede trajectschijf vindt er gedeelde sturing plaats en is er grotere afwisseling van taakgericht leren, probleemgestuurde opdrachten en projectgestuurd leren. Ook vormen van peer teaching worden vermeld. In de derde schijf draagt de student zelf de verantwoordelijkheid voor zijn leerproces via probleemgestuurd casusonderwijs, stage en bachelorproef.

De commissie heeft het gebruik van die werkvormen afgetoetst bij lectoren en studenten en vastgesteld dat de opleiding zich inderdaad in een onderwijsvernieuingsproces bevindt waarin een aantal van bovengenoemde werkvormen worden toegepast. De lectoren kunnen hierbij steunen op de hogeschoolbrede Dienst onderwijsontwikkeling en internationalisering. Die ontwikkelde een databank ‘CoWeB’ (Competentiegerichte onderwijswerkvormen en beoordelingsvormen) met informatie over verschillende manieren om leerinhouden aan te brengen en te beoordelen. Een opleiding kan bij die dienst ook terecht om via een speerpuntonderzoek na te gaan welke werkvormen het best geschikt zijn voor een bepaalde didactische aanpak zoals is gebeurd voor open- en afstandsleren en peer teaching.

De commissie kreeg van lectoren een aantal voorbeelden van hoe zij die nieuwe werkvormen toepassen in hun onderwijspraktijk in functie van de evolutie van docentgericht naar zelfgestuurd onderwijs. De hoorcolleges proberen zij reeds in het eerste jaar op een creatieve en activerende manier vorm te geven door via onderwijsleergesprekken de studenten mogelijkheden aan te reiken in plaats van oplossingen. Het is dan aan de studenten om de gepaste keuzes te maken. Teamteaching is een werkvorm die ingezet wordt om de doelstelling van vakoverschrijdend onderwijs te realiseren. Studenten refereerden enkele malen met tevredenheid naar de manier waarop peer assisted learning/peer teaching werd toegepast: derdejaarsstudenten begeleiden eerstejaars in het opleidingsonderdeel Project GDM. De studenten vermeldde ook het (soms te) veelvuldig gebruik van groeps- en projectwerk (bijvoorbeeld een eigen onderneming oprichten in de afstudeerrichting Grafimediabeleid). Het inschakelen van alumni voor lezingen, gastcolleges en workshops alsook studiebezoeken, meerdaagse excursies of werkweken vergroten de relevantie van de aangebrachte leerinhouden en competenties. Er werden structurele maatregelen genomen om zelfstandig leren en werken te bevorderen zoals het verminderen van het aantal hoorcolleges. Het samenwerkend leren en begeleid zelfstandig leren wordt gestimuleerd door de mediatheek als leerplek in te richten. De commissie apprecieert de inspanningen die op dit vlak worden gedaan. Zij adviseert om het gebruik van de verschillende werkvormen goed uit te balanceren en de methodiek verder uit te bouwen doorheen heel de opleiding.

De opleiding heeft een aantal instrumenten en werkmiddelen ter beschikking om de verschillende werkvormen te ondersteunen. Zelfreflectie wordt gestimuleerd via het gebruik van portfolio's. Enkele lectoren hadden een opleiding gevolgd voor het construeren van digitale stories. Er werd melding gemaakt van het gebruik van beeldopnamen ter illustratie of als primair onderwijsmiddel omdat beeldmateriaal niet-talige studenten beter aanspreekt. Video-tutorials worden ook digitaal ter beschikking gesteld. Veel materiaal wordt als oefening gemaakt door studenten. Het open- en afstandsleren wordt ondersteund door de elektronische leeromgeving Dileahs. Zij wordt gebruikt als informatiekanal, distributiekanaal voor presentaties, discussiefora, indienen van opdrachten, doorverwijzingen naar externe digitale bronnen. De commissie kon de digitale leeromgeving raadplegen en stelde vast dat het didactisch en interactief gebruik nog kan geoptimaliseerd worden. In dat verband suggereert de commissie dat een grafische opleiding in de hogeschool een voortrekkersrol zou kunnen vervullen voor het vervaardigen van digitaal leermateriaal, eventueel in samenwerking met een lerarenopleiding. Ter ondersteuning van de afstudeerrichting Multimediaproductie werd recent een computerklas voorzien van nieuwe Macs. Daarnaast onderzoekt de opleiding de invoering van een laptopproject.

Het zelfevalueringsrapport vermeldt het 'Steundocument schriftelijk studiemateriaal' dat door de dienst Studieadvies van de hogeschool is ontwikkeld om lectoren te ondersteunen bij de ontwikkeling van cursusmateriaal. De commissie is van mening dat dit initiatief welkom is want zij formuleert een aantal kritische opmerkingen bij het schriftelijk cursusmateriaal dat zij kon inzien: voor een aantal technische opleidingsonderdelen is de inhoud niet up-to-date, de doelstellingen en competenties staan er niet in vermeld, en de lay-out weinig aantrekkelijk. De omvang is wel bevattelijk.

Flexibele leerwegen brengen mee dat er minder of geen homogene klasgroepen meer zijn. Een aantal nieuwe onderwijsvormen zoals peer assisted learning ondersteunen, buiten het didactisch aspect ervan, volgens de opleiding het socialisatieproces van samen studeren en samen werken aan projecten.

Aanbevelingen ter verbetering:

Er wordt veel groepswork toegepast, maar het is belangrijk de opdrachten goed te plannen om de werkdruk voor de studenten op bepaalde momenten haalbaar te houden.

De methodiek van peer teaching kan nog worden verfijnd.

De interactieve mogelijkheden van de elektronische leeromgeving (Dileahs) kunnen didactisch beter worden benut.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Voor de organisatie van de examens steunt de opleiding op de procedures die door de hogeschool zijn vastgelegd in de onderwijs- en examenregeling, conform de decretale bepalingen hieromtrent, meer bepaald in het decreet herstructurering hoger onderwijs, het flexibiliseringsdecreet en het participatiedecreet (2004). Elk jaar wordt het Onderwijs- en examenreglement geactualiseerd door de werkgroep "studiecontract" en herbevestigd na adviezen van de studentenraad, de Artevelde Raad en de Academische Raad.

Ook op het domein van het competentiegericht evalueren merkt de commissie dat de opleiding in een vernieuwingstraject is gestapt waar zij op dit moment nog zoekende is. Het zelfevalueringsrapport vermeldt diverse evaluatievormen (mondeling, schriftelijk of praktijkgericht), afgestemd op het competentiegericht evalueren. Peer assessment en self assessment zijn onlosmakelijk verbonden met opleidingsonderdelen waarbij peer teaching wordt toegepast. Die werk- en evaluatievorm werd aanvankelijk als proefproject geïntroduceerd en kent nu ook uitbreiding naar andere opleidingsonderdelen in hogere trajectjaren. Verder worden vermeld: demonstraties van vaardigheden en portfolio's (in het opleidingsonderdeel Lay-out en Digitale opmaak I). De lectoren worden bij de introductie van die nieuwe evaluatievormen ondersteund door de dienst Onderwijsontwikkeling en internationalisering van de hogeschool via vormingssessies of toelichtingen tijdens de personeelsvergaderingen. De commissie merkte op dat de methodiek van peer assessment nog kan aangescherpt worden. Het gebruik van portfolio's kan uitgebreid worden. Tegelijkertijd vraagt de commissie aandacht voor het adequaat gebruik ervan en de gepaste uitbalanceren over de opleiding heen.

De studenten maakten gewag van het frequent voorkomen van permanente evaluatie, vooral met betrekking tot opdrachten en werkstukken. Voor elke opdracht wordt een taakfiche opgesteld. De communicatie en briefing over de opdrachten kan, volgens de studenten, verbeterd worden, vooral wanneer meerdere lectoren bij de opdracht betrokken zijn.

De lectoren zijn zich bewust dat zij zich aan het begin van een proces van onderwijsvernieuwing op het vlak van competentiegericht evalueren bevinden. De explicitering van de competenties in de evaluatiecriteria zou nog beter kunnen. Voor de beoordeling van praktijkvakken vinden ze zelf reeds enige ervaring te hebben op het vlak van competentiegericht evalueren. De theorievakken worden nog overwegend klassiek geëvalueerd op kennis. Hier zouden, ook volgens de commissie, meer toepassingsgerichte vragen of casusgebonden problemen aan bod kunnen komen.

De organisatie en de procedures van de examens zijn voldoende transparant. Het studiecontract bevat de onderwijsregeling, de examenregeling (met vermelding van de voorzitters van examencommissies en een duidelijk beoordelingsvenster) en afspraken met betrekking tot de samenleving op de hogeschool. Dit is een Arteveldebreed document dat aan de studenten wordt overhandigd bij de inschrijving en ook online ter beschikking wordt gesteld. Bij de aanvang van het academiejaar geeft de opleidingscoördinator hierbij mondelinge toelichting. De meeste informatie halen de studenten uit de ECTS-fiches en vooral uit de mondelinge toelichting door de lectoren bij de start of het einde van een opleidingsonderdeel. Feedback is voorzien onder de vorm van een debriefing bij opdrachten of van feedbackmomenten na elke periodegebonden evaluatie. Er zijn zowel individuele feedbackmomenten voorzien als klassikale indien een hele groep faalt. De examenroosters voor de examenperiodes worden tijdig meegedeeld en studenten hebben de mogelijkheid om vooraf aanpassingen voor te stellen. De studenten zijn op de hoogte van de werking van de ombudsdienst via klassessies die hieraan worden gewijd.

Voor de stage geldt sinds 2008-2009 een nieuwe evaluatiemethodologie. Hierin is meer ruimte voorzien voor zelfreflectie door de stagiair en een terugkomdag in de helft van de stageperiode. Studenten vullen wekelijks een e-mailrapport in over het verloop van de stage ten behoeve van de stagebegeleider van de hogeschool. Dit rapport is onder andere interessant voor de opvolging van de werkdruk. De stagegids vermeldt de evaluatiecriteria die gebaseerd zijn op de SAM-schalen (Schaal voor attitudes en vaardigheden). Zij verwijzen niet expliciet naar de competentiematrix van de opleiding zelf. Ondanks de waarde van die SAM-schalen, die erg gedetailleerd zijn en trouwens ook intern door bedrijven wordt gebruikt, meent de commissie dat een convergentie met de zelf gedefinieerde competenties noodzakelijk is. De stage mentoren in de bedrijven waarmee de commissie kon spreken, verklaarden dat zij goed op de hoogte waren van de manier waarop zij de stage moesten beoordelen. De commissie twijfelt anderzijds of de studenten goed genoeg op de hoogte zijn van de competenties om hierover een zelfreflectie uit te voeren. De stage wordt beoordeeld door zowel de stage mentor als de stagebegeleider. Die laatste neemt ook de (verplichte) wekelijkse mailrapporten van de student en het stageverslag in aanmerking. Aan het einde van de stage vult de student een beoordelingsformulier in van de stageplaats. Het stagebedrijf van zijn kant geeft een appreciatie van de begeleiding door de hogeschool. Hierbij wordt ook gepolst naar de mening van het bedrijf over de opleiding zelf. Die beoordelingsformulieren worden door de opleiding gebruikt voor bijsturingen. Op initiatief van de opleiding is er een hogeschoolbreed project gestart om een online opvolgingssysteem van de stage te ontwikkelen. Hierdoor zou de opvolging door de begeleiders efficiënter kunnen verlopen.

Om teleurstellingen tijdens de presentatie van de bachelorproef te voorkomen wordt het schriftelijk werk getoetst aan een aantal (vormelijke) aanvaardingscriteria. De commissie vindt dit een gepast initiatief voor een opleiding waarvan grafische vormgeving de kern vormt. De quotering van de bachelorproef houdt bovendien rekening met de door de student verworven kennis over het onderwerp en de presentatie op zich. De jury is samengesteld uit de voorzitter (eindwerkcoördinator), de interne en de externe promotor en één of twee assessoren waarvan minstens één persoon uit het bedrijfsleven komt. Van de student wordt bij het maken van de bachelorproef een grote mate van zelfsturing verwacht wat een belangrijke eindcompetentie van de opleiding is. Naast de productevaluatie vormt ook de procesevaluatie een belangrijk aspect bij de beoordeling. Bij de evaluatiecriteria die in de bachelorproefgids zijn opgenomen ontbreekt eveneens een explicitering naar de competentiematrix.

Aanbevelingen ter verbetering:

De methodiek van het competentiegericht evalueren kan nog worden verfijnd zowel voor vormen als peer assessment als voor de schriftelijke examenvormen.

De beoordelingscriteria kunnen nauwkeuriger uitgedrukt worden in relatie tot de beoogde competenties.

De kwaliteit van de tussentijdse feedback over de stage en de bachelorproef kan wellicht geoptimaliseerd worden door de invoering van een online opvolgingssysteem.

De opleiding moet aandacht hebben voor een transparante communicatie over de opdrachten.

Facet 2.8 Masterproef

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bacheloropleiding.

Voor de informatieverstrekking aan kandidaat-studenten kan de opleiding een beroep doen op de informatiecampagnes die door de Arteveldehogeschool worden georganiseerd. Die bestaan uit: een studievoormiddag en informatiepakketten voor CLB-diensten, een affiche, mailings, opleidingsfolders, infoavonden voor ouders met betrekking tot de intrede in het hoger onderwijs, deelname aan de provinciale studie-informatiedagen (SID-in's), gezamenlijk ingerichte infodagen en een infodag op de campus eind juni die als een opendeurdag is georganiseerd. Op alle infodagen zijn medewerkers van de dienst Sociale Voorzieningen (SOVOARTE vzw) en van de dienst Studietoelagen aanwezig. Bij beide diensten kunnen kandidaat-studenten ook op alle momenten via email, telefoon of voor een afspraak terecht. Ook de inschrijving van nieuwe studenten verloopt via een hogeschoolbrede procedure op één centraal inschrijvingspunt. Dit heeft het voordeel dat de technische informatie en financiële afhandeling professioneel verloopt en dat de opleiding zelf administratief wordt ontlast.

Omdat de opleiding op de mediacampus gehuisvest is samen met een grafische opleiding op secundair onderwijsniveau (het VISO) en één op het niveau van het Volwassenenonderwijs (KISP) stemmen de drie opleidingen hun informatiedagen op elkaar af.

Uit eigen onderzoek van de opleiding blijkt dat zij grote bekendheid heeft verworven binnen de grafische sector. Anderzijds is zij daarbuiten (te) weinig bekend zodat bijvoorbeeld nieuwe doelgroepen zoals allochtonen praktisch niet instromen. Het zelfevaluatierapport vermeldt verschillende initiatieven waarmee de opleiding poogt bekendheid en interesse voor een grafische opleiding te wekken (website, flyers, posters, tentoonstellingen in de mediatheek, een kalender, video's op You Tube, allerlei lokale en landelijke initiatieven zoals de Open Bedrijvendag enz). De opleiding vermeldde speciaal het project 'Zeg het met Kleur' dat wordt gefinancierd door het Regionaal Technologisch Centrum Oost-Vlaanderen. Binnen dit project worden een succesvol didactisch pakket en presentaties bezorgd aan secundaire scholen in de provincie. Daarmee wil de opleiding jongeren uit de hogere graad van het secundair onderwijs introduceren in de wereld van kleur en meerkleurendruk.

Ondanks al die initiatieven vermeldde zowel studenten als het werkveld dat aan het imago van de opleiding nog kan gewerkt worden. De commissie suggereert om samen met de andere Vlaamse opleiding en de grafische sector acties te organiseren om nieuwe doelgroepen voor de traditionele grafische opleidingen Grafimediabeleid en Grafimediotechnologie warm te maken. Een belangrijk argument in deze is de vaststelling dat het hier om knelpuntberoepen gaat.

Voor een analyse van de instroom kan de opleiding een beroep doen op een instroomonderzoek dat jaarlijks wordt uitgevoerd door de Arteveldehogeschool. Op die manier kan de opleiding de eigen instroom vergelijken met andere bacheloropleidingen van de hogeschool. Hieruit blijkt dat de instroom de laatste jaren nagenoeg constant blijft. 81 % volgt een modeltraject wat overeenkomt met het hogeschoolgemiddelde. Het aantal generatiestudenten (68 %) ligt iets lager dan het algemeen gemiddelde (71 %). De opleiding is atypisch voor wat betreft het aantal ASO-studenten. Hoewel dit aantal de laatste jaren toeneemt, blijft de opleiding toch vooral studenten uit TSO-richtingen aantrekken: in 2008-2009 schreven 43 % van de studenten uit ASO in tegenover 48 % uit het TSO. Over heel de hogeschool kwamen 56 % uit het ASO en 37 % uit het TSO. In de opleiding Grafische en digitale media is het aandeel van allochtone studenten erg laag. De commissie adviseert om inspanningen te blijven doen om kandidaten uit die kansengroep aan te trekken. Een vaststelling is ook dat het aantal studenten met een grafische vooropleiding afkomstig uit het VISO dat op dezelfde campus is gevestigd, afneemt. De commissie vernam dat bij collega's in het VISO de perceptie leeft dat een hoger onderwijsopleiding voor hun afgestudeerden over het algemeen te hoog gegrepen is. De commissie kon echter van studenten vernemen dat een voorafgaande grafische opleiding op secundair niveau ook een voordeel kan betekenen omdat er reeds grafische kennis en interesse aanwezig is. Zwakkere studenten kunnen, volgens het getuigenis, slagen mits voldoende motivatie en goede studiegewoonten. Daarom vindt de commissie het een goed initiatief van de opleiding dat aparte informatiemomenten voor VISO-studenten worden ingericht.

Een opportuniteit die in het kader van de aansluitingsproblematiek secundair-hoger onderwijs kan aangegrepen worden is de nakende totstandkoming van een nieuw onderwijstype in Vlaanderen, het Hoger Beroepsonderwijs type 5 (HBO₅). Opleidingen van dat type mikken vooral op knelpuntberoepen en op het bekomen van een zalmeffect naar het hoger onderwijs. De drie grafische opleidingen van de campus werken samen om zo'n nieuwe opleiding op te richten. Zij wachten op subsidiëring van de overheid en de installatie van een commissie die moet bepalen waar welke opleidingen kunnen worden ingericht. De commissie steunt de opleiding in haar alertheid om in te spelen op die nieuwe evolutie en spoort haar aan om via een vrijstellingsbeleid en eventuele voorbereidende trajecten toekomstige abiturienten uit die nieuwe opleiding te rekruteren voor de grafische opleiding op hoger onderwijsniveau. De commissie vernam dat er reeds voorbereidend werk is verricht. In overleg met koepelorganisaties uit onderwijs en bedrijfsleven en in samenwerking met de SERV werd een beroepskwalificatieprofiel uitgetekend voor "Technisch commercieel medewerker binnendienst grafimedia". Dit is een noodzakelijke voorwaarde om met de geplande HBO₅-opleiding te kunnen beginnen. Alle partners gaan erover akkoord dat er maatschappelijk relevantie is voor zo'n opleiding. De drie grafische opleidingen van de campus werkten onder leiding van de gevisiteerde opleiding mee aan het project 'Grafisch Metroplan'. Het is de bedoeling om de opleidingen van secundair, hoger en volwassenenonderwijs op elkaar af te stemmen op het vlak van leerinhouden, leertraject- en leerbegeleiding. Het project werd extern gefinancierd vanuit de VLOR. Tenslotte is het de bedoeling om in een derde project een kader uit te werken voor het (her)ontwerpen van competentiegerichtte opleidingen in het volwassenenonderwijs. De opleiding stipte tenslotte aan dat het de bedoeling is om samen met de andere opleidingen op de campus Mariakerke een kenniscentrum rondom

grafische media op te richten. De commissie meent dat dit mogelijk initiatief zeer goed te rijmen valt met de noodzaak om projectmatig wetenschappelijk onderzoek en vormen van maatschappelijke dienstverlening structureel uit te bouwen. De commissie steunt eveneens de synergieën tussen de drie grafische opleidingen en hoopt dat er snel concrete resultaten zullen worden geboekt.

Om de gediversifieerde instroom gelijk te schakelen worden zowel op hogeschoolniveau als op opleidingsniveau een aantal initiatieven genomen. Vooreerst organiseert de hogeschool instapcursussen voor de aanvang van het academiejaar voor verschillende vakken. De commissie merkt hierbij op dat zo'n algemene cursussen vaak niet beantwoorden aan vormingsbehoeften van een specifieke opleiding. Voor het vak wiskunde probeert de opleiding hieraan alvast te verhelpen door zelf een "opwarmingscursus" wiskunde in te richten. Verder heeft de opleiding de instroomcompetenties opgesteld. Zij worden op informatiemomenten en ook via de website meegedeeld aan kandidaat-studenten. Op die manier hoopt de opleiding de kwaliteit van de instroom enigszins te kunnen bewaken. Ten slotte richt de opleiding in de eerste trajectschijf een opleidingsonderdeel Professionele Ontwikkeling in. Hierin worden een aantal (studie)vaardigheden en algemene beroepscompetenties aangebracht. De commissie vindt dit een goed initiatief. Toch meent zij dat de opleiding moet onderzoeken of zij niet meer moet doen aan de grote uitval van (vooral TSO-)studenten. Een belangrijke uitdaging waarvoor de opleiding in de toekomst zal worden gesteld heeft betrekking op de output-financiering: welk effect zal een eerder zwakke instroom hebben op de financiering met behoud van de kwaliteitsnormen?

De commissie meent bovendien dat de gegevens uit het instroomonderzoek nadere informatie kunnen bieden over de herkomst van de instroom, zoals bijvoorbeeld de regionale spreiding en het marktaandeel. Daaraan gekoppeld de vraag waarom zij niet meer studenten aantrekt uit bijvoorbeeld de provincies Limburg en Vlaams-Brabant.

Verschillende cijfers worden wel vermeld zoals het aandeel van de kotstudenten in de populatie en het aantal beursstudenten. Het cijfermateriaal wordt echter slechts oppervlakkig geïnterpreteerd. Nader onderzoek is eveneens gewenst naar de vraag waarom de meeste studenten later in de studie kiezen voor de afstudeerrichtingen MMP en CMO. Of de vraag kan ook anders gesteld worden: waarom kiezen zij niet voor de grafische opleidingen GMB en GMT? De opmerking in het zelfevaluatie-rapport dat dit een pan-Europese trend is wordt niet verder gestaafd.

De opleiding volgt de EVC/EVK-procedures zoals ze hogeschoolbreed zijn uitgeschreven. Die worden vooral gebruikt door studenten die reeds een hoger onderwijsdiploma hebben behaald. De opleiding trekt een relatief groot aantal studenten met een ander hoger onderwijsdiploma aan (7 % tegenover 4.5 % gemiddeld in heel de hogeschool). Dergelijke studenten kunnen een verkort traject volgen. Hiervoor werkt de opleiding nauw samen met verwante opleidingen van de Hogeschool West-Vlaanderen en de Hogeschool Sint-Lukas. Ook topsporters en studenten met een functiebeperking kunnen speciale faciliteiten aanvragen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet verdere acties ondernemen om het profiel en het imago van de opleiding en dan vooral dat van de traditioneel grafische opleidingen bij een ruimer publiek bekend te maken.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	goed
facet 2.2, eisen academische gerichtheid van het programma:	goed
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studietijd:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	goed
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	n.v.t.
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De Arteveldehogeschool heeft volgens de commissie een goed doordacht personeelsbeleid en dito procedures ontwikkeld. Binnen de toegekende personeelsformatie wordt het personeelsbeleid van de opleiding in detail uitgetekend door de opleidingsdirecteur in overleg met de opleidingscoördinator en het opleidingsmanagement-team. De opleidingsdirecteur is verantwoordelijk voor de interne en externe organisatie van de opleiding. De opleidingscoördinator assisteert de opleidingsdirecteur bij de praktische organisatie en de bewaking van het curriculum.

De commissie waardeert het degelijke instroom- en doorstroombeleid van de medewerkers. De opleiding wordt daarin sterk ondersteund door hogeschoolbrede procedures en aandachtspunten. Het zelfevaluatie-rapport vermeldt de vraag van het centraal bestuur om zorg te dragen voor het welbevinden van het personeel en de mogelijkheden om via de ombudsmedewerker bemiddeling te vragen voor het oplossen van eventuele problemen. De hogeschool heeft een diversiteitsplan ontwikkeld met een hogere instroom van kansengroepen-medewerkers als doel. Tot hiertoe zijn voor de opleiding enkel sensibiliserende acties met het oog op een mentaliteitswijziging op de lange termijn van belang geweest. De commissie nam kennis van de binnen het HOC afgesproken procedures voor werving en selectie van statutaire medewerkers. Voor werving van contractuele medewerkers wordt dezelfde procedure gevolgd, met dien verstande dat voor de werving van gastsprekers en – professoren de aanwervingsprocedure soepeler is en vooral gebaseerd is op vragen vanuit de opleiding naar personen met bewezen expertise in het werkveld.

De opleiding gaat ervan uit dat het onderwijzend personeel meer taken heeft dan enkel lesgeven. In die zin is een functieprofiel opgesteld waartegen de kandidaat-medewerker wordt geselecteerd op onderwijskwaliteiten, ervaring in het werkveld, interesse voor onderzoek en maatschappelijke dienstverlening en bereidheid om een duurzame werkrelatie aan te gaan met het team van medewerkers.

De aanwerving gebeurt volgens de wettelijke procedures. Elke nieuwe medewerker krijgt een onthaalbrochure (Gids voor de nieuwe medewerker) en wordt tweemaal per jaar uitgenodigd op een onthaaldag voor nieuwe medewerkers. Hij krijgt van de opleidingsdirecteur en de opleidingscoördinator informatie over het reilen en zeilen in de opleiding en wordt door hen voorgesteld aan de collega's. Na zes maanden volgt een coachingsgesprek waarin wordt nagegaan of de verwachtingen van de opleiding en van het personeelslid bij elkaar passen.

Een tweede belangrijk gesprek voor iedere medewerker is het jaarlijkse planningsgesprek waarin de opdracht en de verantwoordelijkheden van de medewerker worden gesproken. Die worden vastgelegd in een opdrachtenfiche. De commissie kon zo'n opdrachtenfiche inzien waarop gedetailleerd de taaklast zichtbaar wordt gemaakt voor zowel lesopdrachten (inclusief stage- en eindwerkbegeleiding), als professionalisering, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening, coördinatietaken, lidmaatschappen van overleg en participatieorganen.

De volgende stap in het doorstroombeleid is het functioneringsgesprek. De commissie kon verslagen van de functioneringsgesprekken inzien. Zij hebben een vaste structuur en bieden plaats voor wederzijdse commentaar.

Aan het functioneringsgesprek is een persoonlijk ontwikkelingsprofiel gekoppeld dat wordt opgevolgd door de opleidingsdirecteur. Het functioneringsgesprek is duidelijk onderscheiden van de decretale evaluatie die volgens een procedure verloopt die is overeengekomen met de personeelsafvaardiging in het HOC. Een personeelslid wordt niet aan de opleiding maar aan de Arteveldehogeschool benoemd zodat het intern kan doorstromen naar een andere opleiding of dienst indien dit opportuun zou blijken.

De commissie waardeert de gedrevenheid en de betrokkenheid van de lectoren en het administratief en technisch personeel. Het team betoont een grote toegankelijkheid ten aanzien van de studenten. Het beleid dient er wel over te waken dat de werkdruk binnen haalbare grenzen blijft en dat binnen de organisatie de nodige inventiviteit aan de dag wordt gelegd om alle haar maatschappelijk toegewezen opdrachten te verwezenlijken.

Hoewel nagenoeg iedereen van het onderwijzend personeel een pedagogisch diploma bezit, is het overwegend profiel van de lectoren van technische aard en zijn zij geen onderwijsdeskundigen. In de gesprekken met de commissie erkenden zij dat de nieuwe onderwijsontwikkelingen een speciale inspanning van hen vragen. De commissie meent dat het een opgave naar de toekomst is het evenwicht te behouden tussen het technisch-technologisch profiel en de formeel onderwijskundige aanpak die gepaard gaat met competentiegericht onderwijs en evalueren. De commissie meent dat een langdurige ondersteuning van een onderwijsdeskundige, zoals volgens de opleiding in het verleden gebeurd is, zijn vruchten zal afwerpen. Zij stelt met genoeg vast dat intussentijd vele lectoren onderwijskundige navorming genieten. Die grijpt plaats naar aanleiding van de Arteveldebrede jaarlijkse Onderwijsdag of via de jaarlijkse Onderwijsweek waarop workshops rondom onderwijskundige thema's worden aangeboden. Een aantal lectoren namen deel aan de seminaries onderwijskunde die ingericht worden door de Associatie Gent. Daarop brachten medewerkers van de opleiding verslag uit van hun ervaringen met peer teaching en peer assessment. De opleiding zelf gaf aan veel belang te hechten aan vormen van informeel leren via het bijwonen van elkaars lessen en/of practica, de informatieuitwisseling en discussies over nieuwe onderwijsvormen op opleidingsvergaderingen of vakdomeingroepwerking. De opdrachthouders ICT en Digitaal Leren volgden bijscholing op het vlak van digitale didactiek. De leer- en leertrajectbegeleiders volgden een supervisieopleiding in functie van hun coachingopdracht van studenten. De opdrachthouder Internationalisering geeft als Bologna-expert kwalitatieve ondersteuning aan de opleiding.

De commissie zag het professionaliseringsbeleidsplan van de opleiding in. Het bevat een cluster competentiegericht en flexibel onderwijs met vier actieterrains: beoordelen en quoteren, samenwerkend leren, evaluatievormen, onderwijsvormen en cursusmateriaal. Daarnaast vermeldt het beleidsplan een cluster onderwijsmethodes en een cluster open- en afstandsleren. Het is de bedoeling dat gans het opleidingsteam tegen uiterlijk december 2010 vorming heeft genoten in elk van de opgesomde thema's. De commissie vindt dit een zinvol initiatief maar wijst erop dat onderwijsvernieuwing en het implementatieproces een niet aflatende inspanning vraagt, zoals trouwens voorzien is voor de cluster onderwijsmethodes. Zij zet de opleiding dan ook aan om de ingeslagen weg van onderwijsvernieuwing verder vorm te geven.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.
- bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft vastgesteld dat binnen het lectorenkorps uiteenlopende expertise aanwezig is op het vlak van de grafische media. De meeste lectoren hebben trouwens werkervaring in de grafische sector achter de rug. Bij de start van de “nieuwere” afstudeerrichtingen CMO en MMP hebben een aantal onder hen speciale inspanningen moeten verrichten om de nieuwe materie onder de knie te krijgen. De studenten toonden veel begrip voor de manier waarop een aantal docenten met een traditionele druktechnische basisvorming de verkenning van nieuwe technologieën aanvatten. De opleiding is bezig om bijkomende expertise in huis te krijgen voor die nieuwe domeinen.

Omdat de opleiding er zich van bewust is dat het opvolgen van nieuwe technologische trends een onophoudelijke inspanning vergt, heeft zij een gedetailleerd beleidsplan professionalisering 2008-2011 uitgewerkt. Dit geeft een ruime visie op professionalisering waar en vele complementaire vormen kan aannemen: individuele professionalisering via vorming, training, opleiding en zelfstudie, onderwijskundige vorming via hogeschool- en associatiebrede initiatieven (vormingsdagen, seminars, zelfstudiepakketten, een databank met beschrijving van onderwijs- en evaluatievormen (CoWeB), zelfstudiepakketten, bijwonen van elkaars lessen), externe en bedrijfsopleidingen, vormingen voor vakdomeingroepen, vorming voor coördinerende taken. Het professionaliseringsplan bevat naast een cluster onderwijskundige vorming, een cluster die erop gericht is de vakspecialisatie van medewerkers te versterken via bijscholing en het volgen van de vakliteratuur die in de mediatheek wordt aangeboden. Een aparte cluster somt activiteiten op die kunnen bijdragen tot netwerkvorming en samenwerking met het bedrijfsleven in functie van de afstemming van het onderwijs op de behoeften van het werkveld.

De opleiding bezit een digitaal registratiesysteem waarin wordt bijgehouden wie welke bijscholingen heeft gevolgd. De cijfers tonen aan dat medewerkers van de opleiding de voorbije jaren meer vormingsactiviteiten gevolgd hebben dan die van andere opleidingen binnen de hogeschool. Het gemiddelde aantal vormingsuren per personeelslid en per jaar bedraagt 24 uur. Voor vorming, training en opleiding besteedt de opleiding zelf gemiddeld 300 euro per persoon per jaar. Onderwijskundige vorming via de initiatieven van hogeschool en/of associatie zijn hier niet in verrekend.

De lectoren getuigden dat zij maximale inspanningen doen om de expertise die zij hebben verworven door individuele bijscholing of zelfstudie te delen met elkaar en dit via informele contacten en/of vakdomeingroepen. De informatiebronnen in de mediatheek zijn volgens de lectoren eveneens nuttige instrumenten in het kader van bijscholing. Bij de introductie van nieuwe technologieën vervullen de lectoren naar eigen zeggen een rol als coaches of inleiders. De studenten dragen zelf de verantwoordelijkheid om die inleiding uit te diepen in groeps- en zelfstandig werk. Hierdoor ontwikkelen zij een attitude van levenslang leren. De commissie heeft begrip voor die stelling, maar is toch de mening toegedaan dat studenten grondige expertise verwachten van een docent zelf. Zij zet de opleiding dan ook aan om de professionaliseringsinspanningen verder te zetten.

Professionalisering gebeurt ook via deelname aan wetenschappelijk onderzoek en projecten van maatschappelijke dienstverlening. Het zelfevaluatie rapport vermeldt dat de jongste vijf jaren elf lectoren betrokken waren bij PWO- en/of Tetrafondprojecten (subsidiant IWT, Vlaamse overheid met cofinanciering van het

bedrijfsleven). De opleiding verkreeg financiering voor drie PWO-projecten en twee Tetrafondsprojecten binnen. De commissie beveelt aan om via de opdrachthouder wetenschappelijk onderzoek verdere stappen hierin te zetten en een praktische onderzoeksgerichtheid uit te bouwen die bijdraagt tot verhoging van technische expertise van de medewerkers. Onderzoek en dienstverlening zijn vaak aanleiding om via workshops en lezingen actief te participeren aan seminars ingericht door werkgeversfederaties, derden of om zelf seminars te organiseren. Het zelfevaluatie rapport vermeldt bijdragen aan DRUK 09 en het seminarie "Walk of Colour". De commissie kon een lijst van seminars inzien die voor eigen studenten worden ingericht met medewerking van externe experts. Die seminars staan ook open voor derden.

Ten slotte waardeert de commissie de inspanningen die de opleiding doet om via stafmobiliteit of deelname aan Intensive Programs de expertise van medewerkers te bevorderen. Het zelfevaluatie rapport vermeldt een groeiend aantal initiatieven sinds 2005-2006 zowel op het vlak van inkomende als uitgaande lectoren. In 2008-2009 grepen 8 initiatieven plaats met 9 betrokken uitgaande lectoren. Dit aantal stijgt in 2009-2010 tot 10 initiatieven met 12 betrokken collega's. Er waren in dat jaar 7 initiatieven met 11 inkomende lectoren. De professionalisering neemt de vorm aan van doceeractiviteiten, presentaties op congressen, deelname aan studiedagen. Een concreet voorbeeld is de organisatie van de internationale leerstoel Jos Willems, een symposium dat in 2007 door de Arteveldehogeschool werd ingericht door o.a. de opleidingen journalistiek en grafische en digitale media.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Via objectieve contingenteringcriteria wordt aan de opleiding een personeelsformatie toegekend. Hierin zijn garanties ingebouwd voor de uitbouw van een kwalitatief onderwijsaanbod. Van het contingent onderwijzend personeel wordt een gedeelte voorzien voor een "sokkel" van minimum 1.5 VTE. Die dient voor de invulling van taken zoals onderwijsontwikkeling, kwaliteitszorg, professionalisering, studentenparticipatie, maatschappelijke en wetenschappelijke dienstverlening en projectmatig wetenschappelijk onderzoek. Bovenop dit contingent wordt omkadering toegekend op basis van de door de overheid toegekende PWO-middelen voor onderzoek en ontwikkeling na een kwalitatieve selectie van door de opleiding ingediende projectvoorstellen.

Op 1 februari 2009 beschikte de opleiding over een theoretisch contingent van 31,975 VTE, verdeeld over 41 medewerkers waarvan 19 praktijklectoren, 13 lectoren, 2 hoofdpraktijklectoren en 2 gastprofessoren. Er waren vier ATP medewerkers in dienst en één medewerker met het statuut van opvoedend hulppersoneel ten persoonlijke titel. Op het totaal aantal medewerkers waren 15 van het vrouwelijk geslacht, wat wellicht eigen is aan de zogenaamde "harde" technische sector. Bij het onderwijzend personeel is 36 % ouder dan vijftig jaar. De opleiding is zich bewust van de eerder hoge leeftijd van het lectorencorps wat gevolgen kan hebben voor de aanpassing aan technologische vernieuwingen en kan leiden tot continuïteitsproblemen bij het samen uittreden van een bepaalde groep personeelsleden. Binnen het opleidingsmanagementteam is hier al overleg over geweest en probeert men met prognoses van drie jaar vervangingen voor te bereiden door in een vroeg stadium deeltijdse jongere lectoren (alumni) in te schakelen. Hiermee kan ook worden ingespeeld op de uitdagingen die de wereld

van de nieuwe media voor het grafisch bedrijf meebrengt. De mediatheekmedewerkers meldden dat zij, ondanks de ondersteuning van de interne opdrachtgever ICT, nood hebben aan ICT-technisch geschoold personeel in functie van de uitbouw van de digitale bibliotheek. De commissie suggereert een oplossing te zoeken op het vlak van de hogeschool via een bundeling van de expertise op het vlak van de digitale ontwikkelingen in de wereld van de informatievoorzieningen. Een gespecialiseerd bibliothecaris kan een efficiënte ondersteuning bieden voor de verschillende deelbibliotheken van de hogeschool.

De student/lector ratio de laatste jaren is achteruitgegaan van 1/13 in 2001 naar 1/18 in 2009. Ook het aantal gastprofessoren is afgenomen. Samen met de nieuwe opdrachten die door de overheid worden opgelegd, de noodzakelijke onderwijsvernieuwing en de inhoudelijke en administratieve gevolgen van de flexibilisering heeft dit de werkdruk enorm doen toenemen. Uit herhaalde onderzoeken (medewerkerstevredenheidsonderzoek in 2005 en PROZA-resultaten voor het aandachtsgebied 'Personeelstevredenheid' in 2007-2008) blijkt nochtans dat de arbeidstevredenheid en het engagement hoger dan gemiddeld scoren en dat de collegialiteit een belangrijke waarde blijft. De commissie vindt het positief dat door de professionele uitbouw van de centrale dienstverlening de aandacht in de opleiding kan blijven gaan naar de kernactiviteiten: onderwijs en hopelijk in de toekomst ook naar de uitbouw van onderzoek en dienstverlening. De commissie vraagt wel blijvende aandacht voor de betrokkenheid bij en de gedragenheid van centrale thema's door de medewerkers op de vloer. Zij heeft gemerkt dat bijvoorbeeld de inspanningen die de opdrachtgever internationalisering, maar ook andere opdrachtgevers doen, niet haalbaar zijn binnen het beperkte opdrachtpercentage dat daarvoor is toegewezen.

De commissie kon van de lectoren vernemen dat zij de begeleiding van de eerstejaars belangrijk achten en begrijpt hun bezorgdheid als zij zich afvragen of zij dit in de toekomst kunnen blijven volhouden met een beperkt personeelskader. Dezelfde opmerking werd trouwens gemaakt voor de deelname aan projectmatig wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijke dienstverlening. De commissie meent echter dat een gepaste overheidsfinanciering moet gepaard gaan met een blijvende aandacht voor een efficiënte inzet van personeel en het aantrekken van een derde geldstroom.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet oog hebben voor de leeftijdsproblematiek en tijdig maatregelen treffen voor een verjonging van het lectorencorps. De opleiding moet daarbij twee aspecten in het oog houden: continuïteit en vernieuwing van expertise.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	goed
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	goed
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding deelt de campus Mariakerke met een grafische opleiding op secundair niveau en één op het niveau van het volwassenenonderwijs. Hierdoor wordt een maximale return on investment bewerkstelligd in het gebruik van het machinepark voor druktechnieken en de daarvoor benodigde materialen.

De bereikbaarheid van de campus, op een redelijke afstand van het stadscentrum van Gent, is niet optimaal. Studenten klaagden over de onveiligheid van de openbare weg naar de bushalte toe. De Arteveldehogeschool heeft sinds haar ontstaan in 2000 het aantal campussen teruggedrongen van 14 naar 7. In het masterplan 2010-2015 is voorzien dat op de campus Mariakerke een nieuwbouwproject wordt gerealiseerd. De commissie juicht dit initiatief toe omdat het een aantal tekortkomingen van de huidige infrastructuur zal opvangen zoals aantrekkelijker en ruimere leslokalen, ook geschikt voor groepswork, betere opslagruimten, een EHBO-lokaal, een lift en een ontspanningsruimte voor studenten. Er is ook een nieuwe mediatheek voorzien. Het concept van de nieuwbouw is geïnspireerd op nieuwe onderwijsnoden zoals meer zelfstandig groeps- en individueel werk.

Ondanks de beperkingen van het huidige gebouw merkte de commissie tijdens haar bezoek een aantal positieve punten op: de centrale hal waarin de aandacht wordt getrokken door de missie van de opleiding, de vacatures en persberichten en de valven met verslagen van de opleidingsraden. In de gangen ziet de student het werk van medestudenten en de resultaten van wetenschappelijk onderzoek. Verder bezocht de commissie onder andere twee goed uitgeruste auditoria met respectievelijk 120 en 100 zitplaatsen, een projectruimte in functie van wetenschappelijk onderzoek, dienstverlening en voorbereiding van bachelorproeven, verschillende computerlokalen waarvan er een is voorzien van nieuwe Mac-work stations in functie van de afstudeerrichting MMP, een multimediaruimte met fotostudio waar camera's en andere apparatuur kan worden ontleend, een werkruimte voor lectoren, burelen voor de verschillende coördinatoren, voor de opleidingsdirecteur en de coördinator en voor het secretariaat. De commissie was onder de indruk van de werking van de mediatheek. Zij werd door lectoren en studenten erg geapprecieerd als informatie-/ studielandschap en werkruimte. Zij bezit een ruime en actuele collectie boeken, (vak)tijdschriften, bachelorproeven, cd-roms, dvd's en online toegankelijke digitale bronnen, inclusief e-books die adequaat is afgestemd op de noden van de opleiding. De collectie is raadpleegbaar via een online raadpleegbare catalogus. De commissie kon het beleidsplan 2009-2013, het kwaliteitsplan en een jaarverslag inkijken. Die beleidsdocumenten getuigen van een professioneel beheer. Het mediatheekpersoneel introduceert lectoren en studenten in efficiënt informatiezoekgedrag. De mediatheek bezit een opmerkelijk archief van de school en de grafische industrie in Vlaanderen en stelt die ten toon ondermeer op de jaarlijkse landelijke Erfgoeddag. De mediatheek zal in de geplande nieuwbouw nog meer ruimte toebedeeld krijgen als open leercentrum met een uitbreiding van pc- en mac-voorzieningen.

Het gemeenschappelijk atelier/praktijkafdeling voor de drie opleidingen op de campus stelt een ruim machinepark ter beschikking van de studenten. Die waren hier enthousiast over. Apparatuur werd onder andere geschonken door bevriende grafische bedrijven (bijvoorbeeld Grafoc) of wordt ter beschikking gesteld door de secundaire school. Bedrijven schenken meestal grondstoffen of stellen grafische software ter beschikking. Apparatuur komt eveneens ter beschikking via projecten. Het lijkt de commissie nuttig in de toekomst blijvend te investeren in

nieuwe labo- en multimedia-apparatuur en aandacht te hebben voor de updating van de gebruikte software. De commissie apprecieert dat daarvoor een docent voor 5 % wordt aangesteld.

Het beheer van ICT en digitaal leren wordt professioneel geleid vanuit de centrale diensten van de hogeschool. Er is een aparte cel ICT-netwerkbeheer en Operations die beschikt over een helpdesk voor medewerkers en studenten. De bandbreedte voor de internetvoorzieningen op de campus was in het verleden te beperkt maar is onlangs tot ieders tevredenheid uitgebreid tot een 1Gigabitlijn. De centrale diensten doen speciale inspanningen om te voorzien in de nodige hardware die in deze opleiding iets hogere eisen stelt dan in andere opleidingen. Software wordt centraal besteld en geïnstalleerd op de hogeschoolservers, niet op de eigen laptops van de studenten. De toegang tot de centrale servers wordt beveiligd door login- en paswoordcontrole. De opleiding bestudeert de mogelijkheid om in de nabije toekomst een laptopproject te starten. De studenten vinden de investering niet onoverkomelijk op voorwaarde dat er speciale voorwaarden worden bedongen voor centrale aankoop van software. De commissie is zich ervan bewust dat sommige softwarebedrijven niet snel voordeeltarieven voor het onderwijs voorzien, maar dringt toch aan om hierop verder te werken en er zeker over te waken dat studenten (kunnen) werken met legale software. De opleiding garandeert dat in geval van onoverkomelijke financiële problemen ondersteuning zal kunnen bekomen worden bij de dienst Sociale Voorzieningen van de hogeschool (SOVOARTE). De opleiding beschikt zelf over een opdrachthouder ICT die instaat voor het lokale software- en hardwarebeheer, dit in goede samenwerking met de centrale ICT-diensten.

Op hogeschoolniveau stimuleert een team van e-coaches het onderwijskundig gebruik van software via vormingen en advies. Zij staan in voor het inhoudelijk beheer van de elektronische leeromgeving DiLeAhs (Digitaal Leren Arteveldehogeschool). Zij richten vormingen in over het didactisch gebruik van elektronische portfolio's en het aanmaken van digitaal leermateriaal aan de hand van auteurspakketten. In de opleiding zelf is een lid van het onderwijzend personeel beperkt vrijgesteld voor de begeleiding van collega's. De centrale dienst e-leren ontmoet de verschillende medewerkers e-leren en de ICT-verantwoordelijken van de opleidingen in het forum 'Digitaal Leren'.

Zowel studenten als lectoren ondervonden in het verleden herhaaldelijk problemen met de operationaliteit van de leeromgeving. Daarom overweegt de hogeschool om in de nabije toekomst over te stappen op een nieuw leerplatform (Chamillo) dat wordt ontwikkeld door de Hogeschool Gent. Het nieuw communicatieplatform van de Arteveldehogeschool zou hieraan gekoppeld worden.

Het opleidingssecretariaat voelt zich goed ondersteund door de centrale diensten van de hogeschool. Bij bestellingen via het centraal aankooppunt kunnen er zich soms problemen voordoen. Sinds het bezoek van de vorige visitatiecommissie is hierin verbetering gekomen door de installatie van een online softwarepakket. De commissie vernam dat dit vanaf 2012 nog zal geperfectioneerd worden via een centraal ERP-systeem. De studentenadministratie verloopt via het softwarepakket Bamaflex waarin enkele aanvullingen zijn geprogrammeerd om gegevens uit het systeem te halen in het kader van de flexibilisering. Voor de logistiek doet de opleiding een beroep op de centrale facilitaire diensten, maar kan zij ook rekenen op de lokale klusjesman van de andere opleidingen op de campus.

Het preventie- en milieubeleid wordt gecoördineerd door de Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk van de hogeschool met aan het hoofd een preventieadviseur. Vermits er verschillende juridische entiteiten op de campus gevestigd zijn wordt overleg gepleegd met de milieu- en veiligheidsadviseurs van VISO en KISP. De beleidsplannen desaan gaande zijn vastgelegd in een masterplan voor de mediacampus Mariakerke. Een lid van het opleidingssecretariaat heeft de functie van EHBO-verantwoordelijke. Op hogeschoolvlak is er een werkgroep rondom duurzaamheid opgericht die het beleid op dat vlak via een beleidsnota in de toekomst vorm zal geven. Zo zal er steeds een duurzaamheidsonderzoek plaatsgrijpen bij aankoop van materialen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor de (veilige) bereikbaarheid van de campus.

Bij de implementatie van een nieuwe elektronische leeromgeving moet gelet worden op de betrouwbaarheid van het systeem en op de didactische mogelijkheden ervan.

Bij de verwezenlijking ervan moet permanent gekeken worden of het gebouw aangepast is aan het onderwijsconcept van de opleiding.

Aangezien de campus ver van de stad gelegen is moet voldoende aandacht gaan naar aantrekkelijke studie-, ontmoetings- en ontspanningsruimten.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: excellent

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie apprecieert de professionele aanpak van de studiebegeleiding. De opleiding wordt zowel voor de instroom als de doorstroom en de uitstroom bijgestaan door de dienst Studieadvies van de hogeschool. Zowel de infodagen voorafgaand aan de opleiding, als de centrale inschrijvingsprocedure als de twee introductiedagen tijdens de introductieweek werden door de studenten in een bevraging van 2007-2008 goed geëvalueerd. Instromende studenten kunnen via de elektronische leeromgeving deelnemen aan een LASSI-test voor de screening van hun leergedrag. De resultaten worden besproken in een individueel feedbackgesprek en in leergroepen binnen het opleidingsonderdeel Professionele Ontwikkeling. Aan risicostudenten worden remediëringstrajecten voorgesteld. Daarnaast nemen alle instromende studenten deel aan een online taalscreening 'Test je taal' die bestaat uit vijf onderdelen: spelling, grammatica, academische woordenschat, zakelijk schrijven en leesvaardigheid. Intern onderzoek heeft uitgewezen dat studenten met zwakke resultaten voor de taaltest ofwel studenten zijn met een leerstoornis ofwel afkomstig zijn uit een zwakke vooropleiding in het secundair onderwijs. Studenten die niet slagen in de taaltest én in het opleidingsonderdeel Professionele Ontwikkeling moeten sinds 2008-2009 een remediëringstraject volgen in samenwerking met het Centrum voor Volwassenenonderwijs 'Het Perspectief'. Taallesgevers van de opleiding ontwikkelden een checklist voor de collega's als hulpmiddel bij de beoordeling van taken. Tijdens de gesprekken met de commissie bleek herhaaldelijk dat de opleiding sterk inzet op het opleidingsonderdeel Professionele Ontwikkeling gedurende de eerste semester van de eerste trajectschijf om studenten met een zwakkere vooropleiding gelijk te schakelen met ASO-abituriënten of studenten die reeds een hoger onderwijsopleiding achter de rug hebben. De opleiding beschreef het als een dynamisch opleidingsonderdeel waarin de betrokken lectoren/leerbegeleiders zich aanpassen aan de noden die zich voordoen. Het gaat om meer dan leren leren op het niveau van het secundair onderwijs en staat in de context van professionalisering voor het beroep. De opleiding ziet er ook een meerwaarde in omdat het door groepsgesprekken en de indeling in leergroepen de cohesie tussen sterke en zwakke studenten verhoogt. De opleiding poogt erin ook het competentiegericht onderwijs vorm te geven en de studenten te leren zelfkritisch te zijn, zichzelf in vraag te stellen en zich tegelijkertijd bewust te worden van eigen kunnen. De commissie vindt dit een goed initiatief waarbij leerbegeleiding wordt geïntegreerd in het curriculum en adviseert de opleiding om verder te blijven zoeken naar zinvolle inhouden voor dit opleidingsonderdeel.

De commissie apprecieert de verschillende initiatieven die de opleiding neemt voor de doorstroombegeleiding. Hiervoor heeft de hogeschool reeds in 2004 een beleidsvisie neergeschreven in het “Raamwerk voor leer- en leertrajectbegeleiding”. Het document gaat uit van de opvatting dat leertrajectbegeleiding gelinkt is aan leerbegeleiding en in een aantal gevallen aan psychosociale begeleiding en ombudswerking. Door leertrajectbegeleiding probeert de opleiding de flexibilisering in goede banen te leiden en de studieduur niet onnodig te verlengen. De leertrajectbegeleiders begeleiden de studenten bij de keuze van een afstudeerrichting en overleggen met de studenten die een persoonlijk deeltraject aanvragen over de samenstelling van een realistisch studiepakket. De dienst Studieadvies brengt de opdrachtouders leertrajectbegeleiding zes keer per jaar samen voor intervisiegesprekken tijdens een forum leertrajectbegeleiding. Ook voor de opdrachtouders leerbegeleiding organiseert de dienst een vijftal maal per jaar dergelijke fora. De opdrachtouders Diversiteit worden samengebracht in het forum Diversiteit en gelijke kansen om het diversiteitsbeleid in de hogeschool te stimuleren. Studenten met een functiebeperking of een bijzonder statuut kunnen faciliteiten krijgen in samenspraak met de zorgcoördinator. De commissie vernam dat binnen de opleiding de groep studenten met een functiebeperking erg klein is. Slechts een paar studenten hebben tot hiertoe een persoonlijk deeltraject aangevraagd wegens topsportstatuut of een gezinssituatie.

Voor de psychosociale problemen kunnen studenten advies inwinnen bij dienst Sociale Voorzieningen (SOVOARTE vzw). Eventueel worden zij voor gespecialiseerde hulp doorverwezen naar StudioO, een samenwerkingsverband van de hogescholen uit de Gentse regio of naar externe begeleidingsdiensten. SOVOARTE heeft ervoor gekozen om slechts een paar diensten centraal aan te bieden, en zich sterk in te bedden in de verschillende campussen. De centrale werking omvat de algemene coördinatie, huisvesting, laptopverhuur en sport. Ook op de campus Mariakerke is een SOVOARTE-medewerker aanwezig die direct aanspreekbaar is voor de studenten. Zij kunnen er naast de psychosociale begeleiding, terecht voor sociaal-juridisch advies en studiefinanciering. SOVOARTE komt tussen beide in de kostprijs van de restaurantkosten op de verschillende campussen. Vermits de campus Mariakerke geen eigen studentenrestaurantvoorziening heeft voorziet SOVOARTE een tussenkomst door middel van eetbonnetjes die studenten kunnen gebruiken in de cafetaria van de sporthal, de refter van het VISO of een in een broodjeszaak in de buurt.

Het zelfevaluatie rapport vermeldt dat volgens de meest recente PROZA-bevraging over studententevredenheid het begeleidingsaanbod een uitstekende score behaalt. Dit werd bevestigd door studenten uit de panels die met de commissie in gesprek gingen. Zij zijn lovend over de goede opvang en de goede sociale contacten met lectoren en leer(traject)begeleiders. Zij vinden het positief dat de opleiding hen begeleidt en stuurt als het minder gaat en zijn erg tevreden over de sociale voorzieningen in het algemeen.

De commissie ging met de leerbegeleiders in gesprek over het effect van de leerbegeleiding. Ondanks de inspanningen, slaagt immers slechts 40 % van de studenten in het eerste jaar. De hogeschool is daarom gestart met de voorbereidingen van een studentvolgsysteem om meer onderzoek en analyse te doen naar de slaagcijfers, de studieduur en de studie-uitval. Er is ook overleg gestart met de vakdocenten om via tussentijdse evaluatie sneller risicostudenten te ontdekken. De opleiding gaf aan dat het de bedoeling is om leerbegeleiding meer te laten dragen door het hele team.

Ook voor de uitstroombegeleiding heeft de opleiding, gesteund door de hogeschooldiensten, een goede systematiek uitgebouwd. Er zijn procedures uitgewerkt voor studenten die zich tijdens de studies wensen te heroriënteren. Dit gebeurt aan de hand van een heroriënteringsgesprek of exitgesprek waarin wordt nagegaan of de student kan overgaan tot wijziging van het type of de inhoud van het contract. Een andere mogelijkheid is dat de student verandert van opleiding binnen de Arteveldehogeschool of dat hij de studies aan de hogeschool stopzet. Hij kan dan advies inwinnen over tewerkstellingsmogelijkheden of voor andere studies. Indien het opportuun is, suggereert de opleiding alsnog om hun aanvankelijke keuze van een grafische opleiding te continueren in het volwassenenonderwijs. Een onderdeel van het uitstroombesleid is de informatie over ‘werken’ en ‘verder studeren’. Dit gebeurt reeds in het curriculum via het opleidingsonderdeel ‘KMO-management’. Verder wordt aan de studenten de brochure “Je diploma en dan” ter beschikking gesteld. De afgestudeerden van Grafische en digitale media krijgen een aparte informatiesessie over vervolgoopleidingen in binnen- en buitenland. Met bepaalde bedrijven en buitenlandse partnerinstellingen zijn akkoorden gesloten voor het volgen van

vervolgopleidingen die meestal worden gecombineerd met een werksituatie. Jaarlijks wordt een afstudeerdag georganiseerd, gekoppeld aan een afstudeerbeurs voor alle afstuderende van de Associatie Universiteit Gent. Elk jaar produceert de opleiding ten behoeve van de sector een 'promoboek' met relevante persoonlijke gegevens, specialisatie en interesse van afstuderenden.

De studenten zijn op de hoogte van de werking van de ombudsdienst. De opleiding heeft twee ombudsmedewerkers in dienst die samen een opdracht hebben van 0,10 VTE zodat een ombudspersoon meestal bereikbaar is. Ook voor ombudsmedewerkers is een functieprofiel voorhanden. De commissie kon de ombudsgids inzien. Die bevat een beschrijving van de taken van de ombudsmedewerker. De ombudsdienst wil vooral een voorkomingsbeleid voeren onder andere via een lijst van afspraken en tips die lectoren kunnen hanteren bij de evaluaties. Jaarlijks maken de ombudsmedewerkers een verslag op van hun interventies. De besluiten van dit rapport leveren suggesties op voor de kwaliteitsverbetering van het onderwijs- en evaluatiegebeuren.

Om tegemoet te komen aan de taalproblematiek van inkomende internationale studenten heeft de hogeschool een opleidingsoverschrijdend Engelstalig studieprogramma van 60 studiepunten opgesteld: MOCOMA (Module in Communication Management). De opleiding stelt echter vast dat inkomende studenten de voorkeur geven aan het specifieke programma-aanbod van lay-out, digitale opmaak, vormgeving en multimedia in plaats van het meer algemene MOCOMA-aanbod. Vanaf 2008-2009 wordt het MOCOMA-programma ook tijdens het eerste semester aangeboden wat positieve gevolgen heeft voor het aantal buitenlandse studenten dat eraan deelneemt. Internationale studenten krijgen een of twee studenten toegewezen die hen als persoonlijke coaches begeleiden. Dit is één van de activiteiten in het kader van Internationalisation@home.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	excellent

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Voor het kwaliteitszorgsysteem steunt de opleiding op de expertise die is opgebouwd in de Arteveldehogeschool. Zij hanteert het EFQM-model en voor de zelfevaluatie de voor hogescholen ontwikkelde PROZA-methodiek.

In het kader van de kwaliteitsborging worden processen en procedures op hogeschoolniveau gedocumenteerd in een kwaliteitshandboek. De bedoeling is om de effectiviteit ervan te verhogen door in de toekomst een elektronisch kwaliteitshandboek te ontwikkelen dat onderdeel vormt van het document management systeem. Op opleidingsniveau worden afspraken en processen opgenomen in verschillende 'gidsen' (campusgids, bachelorproefgids, stagegids, ...) of in verslaggeving van de verschillende raden.

De commissie adviseert om de beleidsdoelen die in het opleidingsplan zijn opgenomen, sterker als toetsbare streefdoelen te definiëren. Volgens de commissie moeten streefdoelen niet alleen reactief, maar ook proactief tot stand komen. De kwaliteitsverantwoordelijken hebben ondervonden dat de bevragingen via het PROZA-systeem slijtage beginnen te vertonen en een beetje een automatisme worden. Daarom is in overleg met andere hogescholen een nieuw instrument in opbouw dat gebaseerd is op mindmapping en meer op gericht is op kwalitatieve bevragingen van studenten, medewerkers, alumni en werkveld. De commissie ondersteunt de opleiding in het zoeken naar een verbetering van het kwaliteitszorgsysteem.

De centrale diensten ondersteunen de opleiding bij het organiseren van bevragingen. Voor hogeschoolbrede bevragingen worden rapporten per opleiding gemaakt. De opleiding formuleert daarop twee tot drie verbeteracties die in het opleidingsplan worden opgenomen en via kwaliteitsverbetersteams worden opgevolgd. De opleiding vermeldt het personeelsbeleid als een lopend verbeterdoel.

Een bevraging kan gevolgd worden door een focusgesprek met een aantal bevrageden, vooral wanneer bepaalde scores erg laag zijn of lager dan het hogeschoolgemiddelde. De commissie vernam dat enkele verhelderende focusgesprekken waren gevoerd met studenten die geleid hebben tot een aantal curriculumaanpassingen of inhoudelijke verbeteringen. Zo is bijvoorbeeld in de afstudeerrichting MMP de keuzemogelijkheid proDUCE/proDEV ingevoerd. Op suggestie van studenten werd de inhoud van de management opleidingsonderdelen meer geïntegreerd en opleidingsspecifiek gemaakt. De commissie suggereert dat de focusgesprekken systematischer kunnen gebeuren.

De commissie kreeg vele voorbeelden van bevragingen van studenten: studententevredenheid, leer- en leertrajectbegeleiding, gebruikersonderzoek mediatheken, onthaal, studietijd en stagebegeleiding. Sommige onderzoeken/evaluaties zijn specifiek op een afstudeerrichting gericht zoals de marketingstudie bij de studenten Grafimediabeleid over het imago en het gewenste profiel van de afstudeerrichting. Op hogeschool- en opleidingsniveau wordt gewerkt aan een vragenlijst die het doceer- en begeleidingsgedrag en de kwaliteit van de leereenheden en de opleidingsonderdelen wil onderzoeken. Medewerkers worden regelmatig bevestigd volgens de PROZA-methodiek (personeelstevredenheid, kernprocessen). Hogeschoolbreed werd in 2005 een bevraging over de medewerkerstevredenheid uitgevoerd. De commissie besprak de resultaten van die bevraging met de opleiding en stelt vast dat de resultaten met betrekking tot de werking van de beleids-, inspraak- en

medezeggenschapsorganen kritisch moeten worden geëvalueerd of afgetoetst in de nieuwe vijfjaarlijkse bevraging.

Elke drie jaar wordt een uitstroomonderzoek gedaan bij afgestudeerden. Elementen die aan bod komen zijn de tewerkstelling, het gevolgde curriculum en de mate van tevredenheid over de opleiding. In 2008 werden afgestudeerden van Grafimediabeleid samengebracht in een focusgroep rondom de oriëntatie van de afstudeerrichting naar de toekomst.

Het werkveld wordt jaarlijks bevraagd via de feedback die de opleiding krijgt van de stagementoren en die zowel over de stagebegeleiding als over het programma gaat. Buitenlandse partners werden in 2009 bevraagd over de lopende samenwerking.

Kwaliteitsverantwoording en rapportering naar de overheid en de maatschappij komt tot stand via de jaarverslagen. Voor de visitatie-accreditatiecyclus is door de hogeschooldiensten een draaiboek ontwikkeld.

Het kwaliteitssysteem van de opleiding is structureel ingebed in de hogeschoolbrede aanpak van IKZ waarvoor 3.5 VTE is vrijgesteld. De hogeschool heeft hiervoor gekozen om expertise te bundelen en eenvormigheid over de hogeschool te garanderen. De dienst Integrale Kwaliteitszorg levert de onderzoekssystemen en instrumenten aan, de opleiding bepaalt de inhoud en verbeteracties. Daarvoor beschikt de opleiding over een opdrachthouder IKZ die voor 0.25 VTE is vrijgesteld. Die persoon agendeert de kwaliteitsproblematiek op het opleidingsmanagementteam en op de opleidingsraad. Op die manier worden de lectoren, die veelal vakdeskundig bezig zijn, geïnteresseerd in de kwaliteitszorg. Lectoren gaven de mening te kennen dat zij vooral kwaliteit dicht bij de werkvloer ambiëren: wat verwachten studenten en werkveld? De opleiding gaf aan dat een continue aandacht vereist is om medewerkers van de opleiding te betrekken in een kwaliteitszorgsysteem dat sterk centraal gestuurd wordt. Het is de taak van de opdrachthouder IKZ zijn collega's te stimuleren om de hogeschoolbrede afspraken op te volgen, uit de analyse van de bevestigingen de elementen die van belang zijn voor de opleiding te distilleren en in overleg met de opleiding de verbeteracties te definiëren die in verbeterteams of specifieke werkgroepen worden uitgevoerd.

Omwillen van de sterke inbedding van de opleiding in het kwaliteitszorgsysteem van de hogeschool en de ondersteuning van verschillende hogeschoolbrede diensten (internationalisering, studiebegeleiding, onderwijsontwikkeling, ...) vraagt de commissie om de uitbouw van het kwaliteitszorgsysteem van de diensten verder gestalte te geven. Zij vernam met genoegen dat het proces daarvoor is opgestart.

Aanbevelingen ter verbetering:

De effectiviteit van de kwaliteitsborging kan worden verbeterd door de ontwikkeling van een elektronisch kwaliteitshandboek en de evaluatie van de verschillende gidsen en van de verslaggeving.

De commissie is van mening dat de resultaten van de medewerkersenquête met betrekking tot de opleiding kritischer kunnen worden geanalyseerd.

De systematiek van het kwaliteitszorgsysteem kan worden versterkt door het formuleren van toetsbare streefdoelen.

Het bevestigingssysteem Proza en de daaraan gekoppelde focusgroepen zijn aan vernieuwing toe.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie apprecieert de verschillende acties die worden ondernomen ter verbetering van de kwaliteit van de opleiding. Ook op dit vlak wordt de opleiding sterk ondersteund door de hogeschooldiensten bij de opstelling van het opleidingsplan, het kwaliteitsplan en de organisatie van kwaliteitsverbeterteams. De commissie kon het opleidingsplan 2008-2011 en het kwaliteitsplan 2009-2010 inzien en stelde vast dat in het opleidingsplan een aantal strategische beleidsdoelen voor verschillende facetten van de opleiding worden geformuleerd. De commissie vernam dat op basis van het opleidingsplan, van hogeschoolbrede beleidsopties, van visitatierapporten en van bevragingen jaarlijks de verbeterdoelen worden besproken en geselecteerd door het opleidingsmanagementteam. Zij worden opgenomen in een kwaliteitsplan waarvan de voortgang wordt opgevolgd door de opdrachtgever IKZ van de opleiding. De mate van realisatie wordt beschreven in een jaarverslag. De commissie waardeert die gecoördineerde aanpak die gedeeltelijk een gevolg is van opmerkingen van de vorige visitatiecommissie. De commissie is echter van mening dat de PDCA-systematiek in het kwaliteitsplan explicieter kan worden opgenomen. Verbeterdoelen worden toegewezen aan een bestaande werkgroep zoals bijvoorbeeld een vakdomeinwerkgroep of aan een ad hoc kwaliteitsverbeteringsteam. De verbeteracties die volgden op het vorige visitatiebezoek zijn opgenomen in een opvolgingsrapport. Zij werden eveneens vermeld in het zelfevaluatie-rapport dat voor de commissie werd opgesteld. De commissie waardeert de plannen om een digitaal opvolgingssysteem te ontwikkelen (AKWARIS= Arteveldehogeschool Kwaliteitszorg Registratie- en Informatie-Systeem). Bottom up komt kwaliteitsverbetering tot stand via het zelfevaluatie-instrument PROZA en interne onderzoeken.

Het zelfevaluatie-rapport vermeldt een heel aantal verbeteracties die op gang zijn gebracht op initiatief van de hogeschool maar die een repercussie hebben op de opleiding. Daarnaast werden er ook vele verbeteracties op het getouw gezet vanuit de opleiding zelf, zoals de verbetering van de campus- en opleidingsgids, curriculumaanpassingen, stimulering van de opleidingsstudentenraad, een competentiegericht stage-evaluatie-instrument, een onthaalbrochure voor nieuwe medewerkers, verbeteringen van de infrastructuur, voorbereiding van de nieuwbouw, ... Zij vernam dat reeds grote vooruitgang is geboekt op het vlak van interne communicatie maar meent dat hierin nog verbetering kan aangebracht worden onder andere via de verhoging van de efficiëntie van de elektronische leeromgeving die op het vlak van informatievoorziening volgens studenten nog erg chaotisch is. Ook dient continu aandacht te gaan naar de updating van de gedrukte en online documentatie.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie dringt aan om de inzet van de elektronische leeromgeving in functie van de interne communicatie te optimaliseren.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde vast dat wordt rekening gehouden met de opmerkingen van alle stakeholders.

De opleiding gaf zelf aan dat het niet steeds gemakkelijk is om medewerkers van de opleiding te betrekken bij een kwaliteitszorgsysteem dat sterk centraal wordt gestuurd. De commissie stelde echter met genoeg vast dat verschillende initiatieven worden ontwikkeld om hieraan te verhelpen zoals de inrichting van een 'speakers corner' op opleidingsniveau en het betrekken van lectoren bij de bespreking van de PROZA-bevragingen en de interne onderzoeken.

Op hogeschoolvlak is de opleiding betrokken bij het beleid van de hogeschool via de Artevelde Raad waarin de opleidingsdirecteur zetelt. Het Hogeschoolonderhandelingscomité (HOC) bespreekt de personeels-aangelegenheden met het bestuur van de hogeschool. Andere advies- en participatieorganen zijn de decretaal samengestelde Academische Raad, het Participatieforum bestaande uit vertegenwoordigers van hogeschoolbestuur en studenten en de Arteveldestudentenraad. Het onderzoeksbeleid wordt vorm gegeven via de Onderzoeksraad. De hogeschool participeert aan de Associatieonderzoeksraad. Dichter bij de opleidingen staan de verschillende hogeschoolbrede fora (14) waarin opleidingsgebonden opdrachtgevers en diensthoofden de volgende thema's behandelen: leerbegeleiding, leertrajectbegeleiding, ombudswerking, studentenparticipatie, uitstroom- en alumni, diversiteit en gelijke kansen, taalondersteuning, onderwijsontwikkeling, digitaal leren en ICT, internationalisering, professionalisering, integrale kwaliteitszorg, communicatie en zorgcoördinatie.

Naar aanleiding van de bespreking van de medewerkersenquête ging de commissie in op de lagere graad van tevredenheid van lectoren met betrekking tot de beleids- en medezeggenschapsorganen. Het gesprek met de lectoren bracht echter verheldering in de zin dat zij het lage scoringscijfer relativeerden en dat zij vooral tevreden zijn over de eigen interne medezeggenschap binnen de opleiding. Die is goed omdat zij een klein en hecht team vormen. Zij hechten dan ook veel belang aan de opleidingsvergadering die vier keer per jaar samenkomt en waarbij heel het team betrokken is, aan de vakdomeinwerkgroepen en de curriculumvergaderingen. De opleidingsraad is paritair samengesteld uit verkozen vertegenwoordigers van het opleidingsteam en verkozen vertegenwoordigers van studenten. Een aantal lectoren maken deel uit van de opleidingsadviesraad waarin eveneens vertegenwoordigers van het bedrijfsleven zetelen. Het beleid van de opleiding wordt verder geformaliseerd door het opleidingsmanagementteam waarin naast de opleidingsdirecteur en de opleidingscoördinator drie kerndocenten van de opleiding zitten.

De studenten beschikken binnen de opleiding over de studentenraad waarin elke klas via een klasverantwoordelijke vertegenwoordigd is. De studenten toonden zich tevreden over de luisterbereidheid van de opleiding naar aanleiding van suggesties die door de studentenraad werden geformuleerd. Op hogeschoolvlak zijn studenten vertegenwoordigd in de Raad van Bestuur van de hogeschool en van SOVOARTE vzw. Zij worden in hun functie als studentenvertegenwoordigers begeleid door een studentencoach.

De lectoren hebben advies kunnen geven bij de verschillende versies van het zelfevaluatie rapport. De verschillende opdrachtgevers waren in eerste instantie verantwoordelijk voor de redactie van de hoofdstukken die binnen hun opdracht vielen. De eindredactie gebeurde door de opleidingsdirecteur. De lectoren vonden het een belangrijk element van het kwaliteitszorgbeleid: zij kregen via het zelfevaluatie rapport een beter zicht op de kwaliteit van hun opleiding in vergelijking met de andere opleidingen van de hogeschool. Het zelfevaluatie rapport

bood hen, volgens hun eigen zeggen, inspiratie tot reflectie en professionalisering. Studenten hadden enige notie van het belang van het zelfevaluatierapport maar waren er slechts bij betrokken voor de bespreking van de resultaten van de studietijdmeting.

Voor de alumni is een digitale vacaturedatabase ontwikkeld. De opleiding heeft een gestructureerde alumniwerking opgestart. Alumni krijgen het jaar na afstuderen het Arteveldemagazine opgestuurd en worden uitgenodigd op lezingen en studiedagen. Alumni worden regelmatig ingeschakeld als gastsprekers in de opleiding of voor studiedagen. Zij worden ook aangesproken om op te treden als stagementor of als jurylid voor de bacheloreindproeven. Pas afgestudeerde studenten kunnen aansluiten bij de 'summer classes' van EskoArtwork. Tijdens de PROZA-bevraging over uitstroombegleiding en alumniwerking scoorde de opleiding goed.

Het werkveld en de alumni zijn vertegenwoordigd in de opleidingsadviesraad. Die fungeert als resonantieorgaan met betrekking tot de oriëntatie van afstudeerrichtingen, curriculuminhouden en organisatie van de opleiding. De opleiding tracht om zoveel mogelijk verschillende bedrijven erbij te betrekken. De commissie meent dat de representativiteit kan worden versterkt door meer bedrijven buiten de regio op te nemen. Bedrijven worden betrokken en bevraagd over de kwaliteit van de opleiding via informele gesprekken naar aanleiding van stage- of eindwerkevaluatie, naar aanleiding van gesprekken met gastsprekers op seminars of (losse) contacten op studiedagen. Via een gerichte bevraging als onderdeel van de stage-evaluatie wordt dit enigszins geformaliseerd, maar volgens de commissie kan de raadpleging van de sector systematischer en mét feedback gebeuren. Een expliciet onderzoek gebeurde in 2004. Positief is wel de uitgebreide bevraging van de afgestudeerden Grafmediabeleid en Multimediaproductie in 2008 en de Arteveldebrede bevragingen van studenten/alumni direct na het afstuderen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet continu aandacht blijven besteden aan de IKZ-beleving in de opleiding.

De commissie raadt aan om te onderzoeken hoe de raadpleging van de sector systematischer en formeler kan gebeuren en hoe de feedback kan verbeterd worden.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	goed
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Uit de bevraging van alle actoren blijkt duidelijk dat de opleiding een gedegen polyvalente basisopleiding biedt. De commissie kon de resultaten inzien van een enquête uit 2008 waarin afgestudeerden van 2004, 2005 en 2006 werden bevraagd. De resultaten van de opleiding worden erin vergeleken met de resultaten van de hele Arteveldehogeschool. Hieruit blijkt een ruime tevredenheid zowel over het opleidingsprogramma, als over stagebegeleiding, de verhouding tussen theorie en praktijk, de wijze van lesgeven, de onderwijsondersteuning, de accommodatie en de infrastructuur. De afgestudeerden zijn volgens de enquête vrij tevreden over de startcompetenties maar minder tevreden over de (te beperkte) duur van de stage. Uit de tewerkstellingscijfers blijkt dat 96 % van de afgestudeerden van de opleiding werk heeft binnen het jaar. Gemiddeld zijn de afgestudeerden in het totaal slechts 2,3 maand werkloos geweest sinds hun afstuderen.

De cijfers uit het onderzoek werden bevestigd tijdens het gesprek dat de commissie had met een aantal alumni. Zij menen dat zij een degelijke vorming hebben meegekregen om hun carrière uit te bouwen en zelfstandig hun kennis op peil te houden. De alumni van de afstudeerrichting MMP waren tevreden dat, als gevolg van hun opmerkingen, een opsplitsing was gemaakt tussen de keuzerichtingen proDEV en proDUCE. Het is volgens de commissie duidelijk dat die afstudeerrichting nog op zoek is welke richting die ze moet uitgaan in de context van een grafische basisopleiding. De afgestudeerden van Grafimediatochnologie vonden dat zij pas heel laat in de opleiding via de stage hadden ondervonden in welke jobs ze later terecht zouden komen. De commissie vernam tevens dat het verschil tussen Grafimediatochnologie en Grafimediabeleid voor veel studenten pas laat in de opleiding duidelijk wordt. Eén van de doelstellingen van de opleiding is junior-medewerkers af te leveren die in staat zijn zich aan te passen aan de snelle veranderingen die zich in de sector voordoen. De opleiding is er volgens de alumni in geslaagd om de studenten via de verscheidenheid aan opdrachten en vooral via de stage geleidelijk meer zelfstandigheid te bieden zodat zij zich kunnen aanpassen aan wisselende bedrijfscontexten.

De opleiding is gericht op de grafische sector en wil de band met haar roots behouden. De commissie wijst er wel op dat het aantal afgestudeerden in de traditioneel grafische afstudeerrichtingen bijzonder klein wordt: in juni 2010 studeerden 7 studenten af in de afstudeerrichting GMT en 14 in de afstudeerrichting GMB. De overige 50 % studeerden af in MMP en CMO. De commissie adviseert om acties te ondernemen om de sterke terugval van de instroom in de richting GMT om te buigen.

Uit de gesprekken blijkt dat het werkveld over het algemeen tevreden is over het niveau van de afgestudeerden. Zij beantwoorden aan het profiel dat de sector nodig heeft: zij zijn multi-inzetbaar en sterk praktijkgericht. De commissie vernam dat Grafo, het sector- en vormingsfonds voor de arbeiders uit de grafische industrie, een onderzoek heeft gedaan naar de kwaliteit van stagiairs in de sector. Daaruit blijkt dat afgestudeerden van de opleiding goed scoren. Vele bedrijven nemen dan ook stagiairs in dienst. De tewerkstellingskansen liggen hoog met een uitschieter voor CMO waar de tewerkstelling 100 % is. De bedrijfsleiders appreciëren dat er wordt gewerkt aan praktische talenkennis. Op een aantal domeinen is nog verbetering mogelijk: kennis van informatietechnologie en een verbreding in GMT en GMB, o.a. naar informatie over voedselveiligheid in het kader van het drukken van voedingsverpakkingen. De commissie onderschrijft dit advies.

Bij de laatstejaarsstudenten ondervond de commissie een ruime tevredenheid over de opleiding, zowel met betrekking tot de inhoud van de opleidingsonderdelen als met betrekking tot de studiebegeleiding en het contact met de lectoren. Als sterke punten haalden zij aan: het breed programma van het eerste semester waarin opleidingsonderdelen van de vier afstudeerrichtingen aan bod komen en de goede naam van de opleiding in de sector. In vergelijking met zuivere grafische ontwerpopleidingen hebben zij de indruk voldoende ontwerpvaardigheid te kunnen koppelen aan een sterke technische kennis. De afstuderenden van MMP voelden zich iets minder goed voorbereid op een intrede in het werkveld. Wat het programma betreft ergeren zij zich aan vakken als elektriciteit en mechanica en zouden zij meer plaats willen inruimen voor informatietechnologie. Ook bij de gesprekken met de studenten ervaarde de commissie dat de afstudeerrichting haar oriëntatie nog moet uitzuiveren. De meeste studenten verklaarden aan de commissieleden dat zij opnieuw aan de opleiding zouden beginnen.

De opleiding maakt deel uit van de International Circle of Educational Institutes for Graphic Arts, Technology and Management, een internationaal netwerk van grafische opleidingen in het hoger onderwijs. De commissie kon tijdens het bezoek kennismaken met een delegatie van enkele partners uit dit netwerk (Stuttgart, Boedapest, Oekraïne, Wuppertal). Zij stelde vast dat de opleiding een internationale uitstraling geniet. De mogelijkheden die dit netwerk biedt tot verdere uitbouw van de studenten- en lectorenmobiliteit kunnen nog ruimer worden benut. Tijdens het gesprek werden als belangrijke belemmerende factoren voor internationale uitwisseling aangehaald: onvoldoende vreemde talenkennis bij instromende studenten en in een aantal gevallen ook voor uitgaande studenten, de organisatie van onderwijs en de verschillende inhoud. Toch waardeert de commissie de inspanningen die de opleiding doet om hierin verbetering te brengen. Uit het overzicht in het zelfevaluatie rapport en een ter plaatste overhandigd overzicht van de belangrijkste realisaties/activiteiten op het vlak van internationalisering tijdens het academiejaar 2009-2010 blijkt een stijgende trend van het aantal uitgaande studenten gedurende de laatste drie jaar. In 2009-2010 nemen zeven studenten deel aan een Erasmusprogramma en vijf studenten zijn betrokken in een Intensive Program. De opleiding voorziet dat dit aantal zal verdubbelen in 2010-2011 voor de Erasmusstudenten. Er is een ruim aanbod van activiteiten in het kader van Internationalisation@home. De lectorenmobiliteit scoort relatief goed. De initiatieven op dit vlak hebben betrekking op doceractiviteiten, deelname aan internationale congressen en studiebezoeken/-reizen, soms samen met studenten (CEBIT in Hannover en DRUPA in Düsseldorf). Met het Deense NOEA Institute in Aalborg wordt de mogelijkheid onderzocht om een 'joint programme' in te richten. De commissie nam kennis van verschillende internationale projecten en deelname aan een Intensive Program rond Digital Media Technology and Management. Een nieuw Intensive Program is in ontwikkeling (Intercultural Design Camp) waaraan eveneens 5 studenten kunnen participeren.

De commissie is niet ten volle overtuigd van de kwaliteit van de bachelorproeven zowel met betrekking tot de keuze van een aantal onderwerpen als met de hoge quotering in relatie tot de kwaliteit van het schriftelijk werk dat zij kon inzien. De opleiding toonde van haar kant aan dat het hoge cijfer soms wordt beïnvloed door de procesquotering en de mondelinge presentatie. Zij gaf aan dat in sommige gevallen het niveau van een bachelorproef kan dalen als gevolg van de beperkte tijdspanne waarbinnen het moet worden afgewerkt. Vaak is dit het gevolg van de laattijdige keuze van het onderwerp door de student. Anderzijds getuigden studenten dat de persoonlijke keuze van het onderwerp en de contacten die moeten worden gelegd met bedrijven een nuttige leerschool zijn in de groei naar zelfstandigheid. Positief is eveneens dat sommige bachelorproeven kaderen in Projectmatig Wetenschappelijk Onderzoek of Projecten van Maatschappelijke Dienstverlening en dat de opleiding een lijst kon voorleggen met bachelorproeven die bekroond werden met prijzen uit het werkveld.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet zich beraden over de kwaliteit van de bachelorproeven en over de manier om die te verhogen.

Ondanks de inspanningen op het vlak van internationalisering kan de studentenmobiliteit en de deelname aan internationale stages worden verhoogd.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45 en de 50 procent liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De opleiding kan steunen op de doorstroomanalyse die de dienst Onderwijsontwikkeling en internationalisering van de hogeschool elk jaar globaal en per opleiding uitvoert. Volgende indicatoren worden daarbij gehanteerd:

- de verworven studiepunten en de studie-uitval: hieruit blijkt dat gedurende de voorbije vier academiejaren het studiesucces in de eerste trajectschijf lager is dan voor de andere opleidingen van de hogeschool. De studie-uitval is anderzijds groter in de eerste schijf.
- de verworven studiepunten per vooropleiding en de studie-uitval per vooropleiding: hier vertoont zich eenzelfde tendens
- de studieduur: Het percentage van studenten die maximum drie jaar deed over de studie is sinds drie jaar verlaagd van 81 % tot 65 %, wat duidelijk wijst op een verlenging als gevolg van de flexibilisering. De student Grafische en digitale media doet echter minder lang over zijn studie dan de gemiddelde Arteveldehogeschoolstudent.

De commissie toont haar bezorgdheid over de sterke studentenuitval en de verlenging van de studieduur. ASO-studenten hebben tot zesmaal meer slaagkansen dan BSO-studenten, maar toch blijft het studiesucces voor die traditioneel sterke categorie van studenten lager dan in andere bacheloropleidingen van de hogeschool.

Uit de uitstroomonderzoeken zou de opleiding meer informatie kunnen halen. De commissie is dan ook verheugd dat de opleiding overweegt een onderwijskundige (deeltijds) in dienst te nemen om hieraan te werken. Die persoon kan bovendien een bijdrage leveren om het competentiedenken binnen de opleiding te expliciteren.

Bij uitschrijving worden, indien mogelijk, exit-gesprekken gevoerd door iemand van de opleiding of door de dienst studieadvies van de hogeschool. Het merendeel stopt de studies gedurende de eerste trajectschijf en geeft als reden op dat zij de opleiding hebben onderschat of een foutief beeld hadden van de opleiding.

De hogeschool kent een traditie van instroom- en doorstroomonderzoeken bestaat, maar vermeldt in het zelfevaluatie-rapport dat streefcijfers met betrekking tot slaagpercentages, gemiddelde studieduur en studie-uitval in de hogeschool (nog) niet zijn bepaald zijn. De hogeschool kiest ervoor om eerst grondige doorstroomanalyses uit te voeren en de daaruit voortvloeiende leerpunten om te zetten in beleid.

Uit de tot hiertoe beschikbare gegevens leidt de commissie af dat de opleiding bijkomende inspanningen moet verrichten om het profiel van de opleiding beter bekend te maken, met daarbij extra aandacht buiten de provincies Oost- en West-Vlaanderen. Wellicht moeten bovendien in de eerste trajectschijf gedifferentieerde leerwegen worden aangeboden om beter in te spelen op het probleem van de diverse instroom. De discrepantie tussen de studentenaantallen van de verschillende afstudeerrichtingen met een duidelijk verminderend aandeel van de traditioneel grafische opleidingen en dan vooral Grafimediатеchnologie, vraagt eveneens de nodige aandacht.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om, na diepgaander instroom-, doorstroom- en uitstroomonderzoek, de gepaste beleidsmaatregelen te treffen.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	goed
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

Het zelfevaluatie rapport is zeer gedetailleerd en gedocumenteerd uitgewerkt maar eerder beschrijvend van aard. Het document is gekentekend door een groot aantal 'containeruitdrukkingen en –begrippen' (zoals employability, adaptability en het gebruik van de term peer teaching) waardoor problemen en hun oplossingen niet steeds concreet genoeg zijn benoemd. Uit het bezoek is gebleken dat nog heel wat verbeterpunten mogelijk zijn die niet in de SWOT-analyse van het zelfevaluatie rapport zijn beschreven, maar die toch door de gesprekspartners als "te verbeteren" werden (h)erkend.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

In haar reactie op het opleidingsrapport eerste terugmelding geeft de opleiding aan de volgende acties of verbeteringen gepland of uitgevoerd te hebben na het bezoek:

- De opleiding heeft na het visitatiebezoek, in september 2010, het laptopproject ingevoerd. De studenten hebben dit positief onthaald.
- De opdrachtpercentages voor internationalisering en maatschappelijke dienstverlening werden aangepast.
- De bereikbaarheid van de campus is verbeterd door nieuwe afspraken met de openbare vervoersmaatschappij.
- Het bevragingssysteem is vernieuwd door de invoering van het IMPROVE zelfevaluatie-instrument.
- Begin 2011 werd een grootscheeps nieuw onderzoek gelanceerd naar het werkveld, stagementoren en netwerken. Het werkveldonderzoek wordt vijfjaarlijks uitgevoerd.
- In het nieuwe stageconcept werd de duur van de stage aangepast.

Overzichtstabel van de oordelen

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	goed	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	goed	
Facet 2.2: Eisen professionele gerichtheid	goed	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	goed	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	goed	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	goed	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	goed	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	excellent	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	goed	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	goed	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	goed	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

De oordelen zijn van toepassing voor:

Ahs Arteveldehogeschool

- professioneel gerichte bacheloropleiding Grafische en digitale media
 - afstudeerrichting Grafimediabeleid
 - afstudeerrichting GrafimEDIATECHNOLOGIE
 - afstudeerrichting Crossmedia-ontwerp
 - afstudeerrichting Multimediaproductie

bijlage 1 curriculum vitae van de commissieleden

Jos Artoos

is licentiaat Germaanse filologie. Van 1976 tot 1993 was hij werkzaam bij Atep Systems. Na een management buy out werd hij er gedelegeerd bestuurder - en sinds 1994 gedelegeerd bestuurder van de Artoos Communicatiegroep. Hij is ook lid van de raad van bestuur van VOKA Halle-Vilvoorde.

Wim Demeestere

genoot een grafische opleiding en volgde ook een graduaat automatisatie en een opleiding informatica. Hij volgde de voorbije jaren diverse managementopleidingen (master of business administration, sales management en marketing management) aan Ehsal-EMS. Hij startte zijn loopbaan als IT-verantwoordelijke en productieverantwoordelijke. Sinds 1993 werkt hij bij De Schutter NV, vervolgens als manager flexo departement, sales manager, international sales director en als algemeen directeur. Sinds 2008 is hij CEO van de De Schutter Neroc Group. In deze functie draagt hij eindverantwoordelijkheid voor alle bedrijven binnen de DSN groep, zijnde België, Nederland en Duitsland. Hij is ook voorzitter van de Raad van Beheer van Febelgra Vlaanderen.

Ludo Heylen

is licentiaat pedagogische wetenschappen. Van 1980 tot 1999 was hij lesgever binnen de lerarenopleiding. Sinds 1999 is hij medewerker van het project 'ervaringsgericht onderwijs' en verbonden aan het Onderzoekscentrum voor Lager en Kleuteronderwijs, waar hij onder meer coördinator is van het AMD-project (studentgecentreerde werkvormen, ontwikkelen van studentvolgsystemen, ...) en ontwikkelaar is van PSAI.

Steven Nietvelt

is Industrieel ingenieur elektromechanica. Hij volgde ook opleiding in industrial engineering, production management en projectmanagement en behaalde ook een MBA aan de Flanders Business School. Aan het begin van zijn carrière werkte hij als productiemanager bij Eclipse en als onderhouds- en projectingenieur bij Katoennatie. Sinds 1995 is hij werkzaam bij Cartamundi, eerst als projectingenieur en later als manager van engineering en R&D. Hij was gedurende één jaar general manager ad interim van Cartamundi USA. Sinds 2008 is hij CTO bij Cartamundi in Turnhout.

Beslissing van de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs n.a.v. de aanvraag tot bekrachtiging van de samenstelling van de visitatiecommissie voor de professionele bacheloropleiding in de grafische en de digitale media, studiegebied Industriële wetenschappen en technologie.

1. Algemeen

De Erkenningscommissie Hoger Onderwijs ontving op 5 januari 2010 (elektronisch) vanwege de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) een aanvraag, gedateerd op 4 en 5 januari 2010, tot bekrachtiging van de samenstelling van een visitatiecommissie ter beoordeling van de professionele bacheloropleiding in de grafische en de digitale media in het studiegebied Industriële wetenschappen en technologie.

De Erkenningscommissie dient zich voor dergelijke aanvragen uit te spreken binnen een termijn van 30 dagen na ontvangst ervan. De beoordeling van de aanvraag en de bekrachtiging van de samenstelling betreffen enkel de onafhankelijkheid van de visitatiecommissie.

Het voorgelegde dossier omvat alle nodige informatie.

Bij de visitatie van de opleiding zijn de volgende hogescholen betrokken: Artesis Hogeschool Antwerpen en Arteveldehogeschool.

2. Nazicht van de criteria van onafhankelijkheid, vervat in het besluit van de Erkenningscommissie van 20 oktober 2004.

2.1. Art. 2 – Algemene onafhankelijkheid van de visitatiecommissies

De regels vastgesteld in de “Handleiding onderwijsvisitaties VLIR/VLHORA” die geldt als protocol voor de onderwijsvisitaties georganiseerd ten behoeve van universiteiten en hogescholen, garanderen in voldoende mate de onafhankelijkheid van de werking van de visitatiecommissies tegenover de VLHORA en tegenover de betrokken hogescholen en de opleidingsverantwoordelijken in de verschillende stadia van de visitatie en in de redactie van het verslag.

Art. 3 – Procedurele regels voor de samenstelling van de visitatiecommissie

De procedure voor de samenstelling van visitatiecommissies vastgesteld in de vermelde handleiding voldoet aan de voorwaarden gesteld in het vermelde besluit van de Erkenningscommissie.

Uit de meegedeelde documenten met betrekking tot de raadpleging van de opleidingsverantwoordelijken, de samenstelling van de lijsten van kandidaat-voorzitters, van kandidaat-vakdeskundige leden en van kandidaat-onderwijsdeskundige leden, blijkt dat een ruime raadpleging omtrent mogelijke leden van de visitatiecommissie plaatsvond.

De heer Jos Artoos vermeldt bij de Artesis Hogeschool Antwerpen (met verwijzing naar de Arteveldehogeschool): "Mijn bedrijf heeft verschillende afgestudeerden van de campus Turnhout in dienst en is continu op zoek naar bachelors grafische technieken. Ik heb bovendien een grote interesse voor onderwijs en de band onderwijs-industrie".

De Erkenningscommissie heeft over deze laatste vermelding, precies omdat ze bij de beide te visiteren hogescholen wordt vermeld, bijkomende uitleg gevraagd.

De VLHORA verduidelijkt als volgt:

"Tijdens het gesprek over de samenstelling van de commissie vermeldde de voorzitter dat de aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt een onderwerp is waarin hij steeds geïnteresseerd is geweest. Zo was hij enkele jaren geleden lid van een commissie binnen de schoot van Febelgra (de representatieve beroepsvereniging van de Belgische grafische industrie) die zich zou buigen over dit onderwerp. Deze werkzaamheden zijn echter nooit goed van start gegaan en vroegtijdig beëindigd. Zijn opmerking over "interesse in de band onderwijs-industrie" moet m.i. in dat kader worden gelezen".

Vandaar dat de Erkenningscommissie van oordeel is dat de onafhankelijkheid van betrokkene niet in het gedrang komt.

De Erkenningscommissie stelt vast dat er geen kandidaat-studentlid in de visitatiecommissie werd opgenomen.

Het dossier vermeldt dat de VVS nog geen kandidaten heeft voorgedragen.

Wanneer dit gebeurd is, kan de VLHORA een voorstel tot wijziging van de samenstelling van de visitatiecommissie voorleggen.

Aangezien de "Handleiding onderwijsvisitaties VLIR/VLHORA uitdrukkelijk stipuleert: *"Indien om praktische redenen geen student wordt gevonden die voldoet aan de criteria en bereid is deel te nemen aan de visitatie kan de betreffende visitatiecommissie wel functioneren en haar taak uitvoeren."*, meent de Erkenningscommissie het voorliggende voorstel toch te kunnen bekrachtigen.

Wel formuleert de Commissie de aanbeveling ernstige pogingen te ondernemen een studentlid te vinden en op te nemen in de visitatiecommissie.

2.2. Art. 4 – Onverenigbaarheden of andere bindingen met te visiteren opleidingen

Er blijken geen eigenlijke onverenigbaarheden aanwezig te zijn in hoofde van de aangeduide leden van de visitatiecommissie.

2.3. Art. 5 – Onafhankelijkheidsverklaringen

Alle leden hebben de onafhankelijkheidsverklaring ondertekend.

De ondertekende onafhankelijkheidsverklaringen zijn aan het dossier toegevoegd.

Conclusie

De Erkenningscommissie bekrachtigt de samenstelling van de visitatiecommissie voor de professionele bacheloropleiding in de grafische en de digitale media in het studiegebied Industriële wetenschappen en technologie:

De commissie is als volgt samengesteld:

Voorzitter:

Jos Artoos

Leden:

Wim Demeestere
Steven Nietvelt
Ludo Heylen

Brussel, 7 januari 2010

J. O. Jaap van Marle

Namens de Erkeningscommissie Hoger Onderwijs,
Prof. Dr. Jaap van Marle,
Voorzitter

bijlage 3 onafhankelijkheidsverklaringen van de commissieleden

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding in de Grafische en digitale media

van de heer *Jon. Arson*

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....
.....
.....
.....

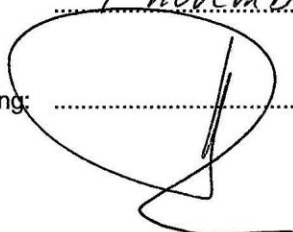
naam:

Jon. Arson

datum:

4 november 2009

handtekening:



4 - NOV. 2009

001150

binnengekomen op	16-03-2011
inschrijvingsnummer	000426
bestemming	
opvolging	ja / neen



onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding in de Grafische en digitale media

van de heer / mevrouw Jon Artois

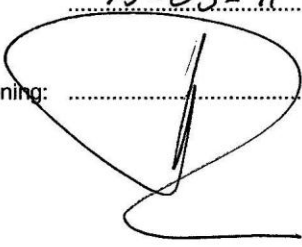
Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Jon Artois

datum: 15-03-'11

handtekening: 

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding in de Grafische en digitale media

van de heer Wim Demeestere

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

Geen

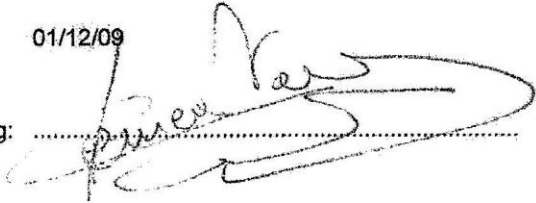
.....

.....

.....

naam: Wim Demeestere

datum: 01/12/09

handtekening: 

binnengekomen op	18 DEC. 2009
inschrijvingsnummer	001493
bestemming	
opvolging	ja / neen

binnengekomen op	16-03-2011
inschrijvingsnummer	000424
bestemming	
opvolging	ja / neen



onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding in de Grafische en digitale media

van de heer / mevrouw

Wim Deenebrouwer

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam:

Deenebrouwer Wim

datum:

15/03/2011

handtekening:



onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding in de Grafische en digitale media

van de heer ...*Ludo Heylen*...

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam: *Ludo Heylen*

datum: *10 december 2009*

handtekening: *[Handwritten signature]*

binnengekomen op	18 DEC. 2009
inschrijvingsnummer	001492
bestemming	
opvolging	ja / neen

binnengekomen op	16-03-2011
inschrijvingsnummer	000427
bestemming	
opvolging	ja / neen



onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding in de Grafische en digitale media

van de heer / mevrouw Ludo Heylen

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Ludo Heylen

datum: 15/03/2011

handtekening: [Handwritten Signature]

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding in de Grafische en digitale media

van de heer Steven Nietvelt

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

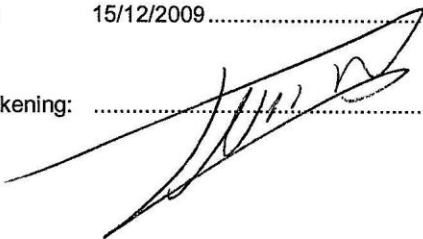
.....

.....

naam: Steven Nietvelt.....

datum: 15/12/2009.....

handtekening:



binnengekomen op	17 DEC. 2009
inschrijvingsnummer	001481
bestemming	
opvolging	ja / neen

binnengekomen op	16-03-2011
inschrijvingsnummer	000425
bestemming	
opvolging	ja / neen



onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professionele bacheloropleiding in de Grafische en digitale media

van de heer / mevrouw Mietvelt Steven

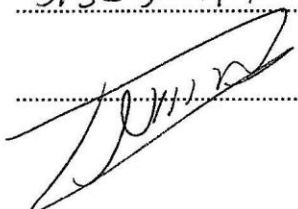
Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Mietvelt Steven

datum: 15-3-11

handtekening: 

bijlage 4 bezoekschema's

Bezoekschema voor de Arteveldehogeschool

Maandag 28 juni 2010

12.00 - 13.00	lunch voor de commissie
13.00 - 15.30	werkoverleg en inzage van de bijlagen
15.30 - 17.00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers ZER en een student betrokken bij het onderwijskundig overleg (bespreking referentiekader)
17.00 - 18.30	bezoek lokalen
18.30 - 19.00	intern overleg
19u -	informeel ontmoetingsmoment

Dinsdag 29 juni 2010

08.30 - 09.00	intern overleg
09.00 - 09.45	kwaliteitsverantwoordelijke(n) en verantwoordelijke(n) onderwijsontwikkeling (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
09.45 - 10.00	intern overleg
10.00 - 11.00	studenten eerste jaar en tweede jaar (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
11.00 - 12.00	studenten derde jaar (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
12.00 - 12.30	intern werkoverleg
12.30 - 13.30	lunch voor de commissie
13.30 - 14.00	kennismaking met de algemeen directeur, het departementshoofd
14.00 - 15.00	intern overleg
15.00 - 16.00	lectoren eerste en tweede jaar (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
16.00 - 17.00	lectoren derde jaar (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
17.00 - 18.00	intern overleg en inzage werkdocumenten
18.00 - 19.00	vertegenwoordigers werkveld (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
19.00 - 19.45	afgestudeerden (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
20.00	avondmaal voor de commissie

Woensdag 30 juni 2010

08.30 - 08.45	intern overleg
08.45 - 09.15	administratief-technisch personeel
09.15 - 10.00	ombudsperso(n)en, verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding
10.00 - 10.15	intern overleg
10.15 - 10.45	verantwoordelijke internationalisering (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
10.45 - 11.30	begeleiders stage- en eindwerken (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen en afstudeerrichtingen)
11.30 - 12.30	intern werkoverleg
12.30 - 13.30	lunch voor de commissie
13.30 - 14.00	opleidingsverantwoordelijke(n)
14.00 - 15.00	vrij spreekuur
15.00 - 18.00	voorbereiding mondelinge rapportering
18.00	mondelinge rapportering

Bezoekschema voor de Artesis Hogeschool Antwerpen

Woensdag 20 oktober 2010

09.00	samenkomst in de hogeschool
09.30 - 12.30	voorbereidende vergadering en inzage werkdocumenten
12.30 - 13.30	lunch voor de commissie
13.30 - 14.30	voorbereidende vergadering en inzage werkdocumenten
14.30 - 15.45	opleidingsverantwoordelijke opleiding, opstellers ZER en een student betrokken bij het onderwijskundig overleg (onder meer bespreking referentiekader)
15.45 - 16.00	intern werkoverleg
16.00 - 16.45	kwaliteitsverantwoordelijke(n) en verantwoordelijken onderwijsontwikkeling; verantwoordelijke(n) van de opleiding, het departement en/of de hogeschool
16.45 - 17.00	intern werkoverleg
17.00 - 18.00	bezoek lokalen
18.00 - 18.15	intern werkoverleg
18.15 - 19.00	informeel ontmoetingsmoment
19.30	avondmaal voor de commissie

Donderdag 21 oktober 2010

08.30 - 09.00	intern overleg
09.00 - 09.30	kennismaking met de algemeen directeur en het departementshoofd
09.30 - 10.30	studenten eerste jaar en tweede jaar (max. 10 representatief samengesteld volgens de afstudeerrichtingen, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
10.30 - 10.45	intern werkoverleg
10.45 - 11.45	studenten derde jaar (max. 10 representatief samengesteld volgens de afstudeerrichtingen, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
11.45 - 12.30	intern werkoverleg
12.30 - 13.30	lunch voor de commissie
13.30 - 14.00	intern overleg
14.00 - 15.00	lectoren eerste en tweede jaar (max. 10 representatief samengesteld volgens de afstudeerrichtingen, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
15.00 - 16.00	lectoren derde jaar (max. 10 representatief samengesteld volgens de afstudeerrichtingen, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
16.00 - 17.30	intern overleg en inzage werkdocumenten
17.30 - 18.30	vertegenwoordigers werkveld (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
18.30 - 19.15	afgestudeerden (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld volgens de afstudeerrichtingen)
19.30	avondmaal voor de commissie

Vrijdag 22 oktober 2010

08.30 - 09.00	intern werkoverleg
09.00 - 09.30	administratief en technisch personeel
09.30 - 10.15	begeleiders bachelorproeven/eindwerken/stages: maximum 12
10.15 - 11.00	verantwoordelijke internationalisering van de opleiding, het departement en/of de hogeschool
11.00 - 11.15	intern werkoverleg
11.15 - 12.00	ombudspersonen, verantwoordelijken studiebegeleiding- en -advies
12.00 - 12.30	intern werkoverleg
12.30 - 13.30	lunch voor de commissie;
13.30 - 14.00	opleidingsverantwoordelijke(n)
14.00 - 15.00	vrij spreekuur
15.00 - 18.00	voorbereiding mondelinge rapportering
18.00	mondelinge rapportering

bijlage 5 lijst van afkortingen en letterwoorden

AKWARIS	Artevelde kwaliteitszorg-, registratie- en informatiesysteem
ASO	Algemeen secundair onderwijs
ATP	Administratief en technisch personeel
AUHA	Associatie Universiteit Hogescholen Antwerpen
BSO	Beroepssecundair onderwijs
CLB	Centrum voor leerlingenbegeleiding
CMO	Crossmediaontwerp
CoWeB	Competentiegericht Onderwijsvormen
CPBW	Comité voor preventie en bescherming op het werk
dolod	(deel)opleidingsonderdelen
Dileahs	Digitale leeromgeving van de Arteveldehogeschool
DSR	Domeinspecifiek referentiekader
ECHO	Expertisecentrum Hoger Onderwijs
ECTS	European Credit Transfer System
EFQM	European Foundation for Quality Management
EPS	European project semester
EVC	Elders verworven competenties
EVK	Elders verworven kwalificaties
GDM	Grafische en digitale media
GIT	Geïndividualiseerd studie-/leertraject
GMB	Grafimediabeleid
GMT	Grafimatechnologie
HBO	Hoger beroepsonderwijs
HOBU-project	Hoger onderwijs buiten de universiteit-project
HOC	Hogeschoolonderhandelingscomité
HORITO	Hoger Rijksinstituut voor Technisch Onderwijs Turnhout

ICT	Informatie en communicatietechnologie
IFMA	Institutional facility management association
IKZ	Integrale kwaliteitszorg
IT	Intensive Program
IWT	Innovatie door wetenschap en technologie
KISP	Katholiek instituut voor sociale promotie
KSO	Kunst Secundair Onderwijs
LASSI	Learning and Study Strategy Inventory
LEMO	Leerstijl en motivatietest
MMP	Multimediaproductie
MOCOMA	Module in communication management
MPI	Meeting professionals institutional
OER	Onderwijs- en examenreglement
OLC	Open leercentrum
PDCA	Plan Do Check Act
PDT	Persoonlijk deeltraject
PRIAC	Prioritaire actieplannen
PWO	Projectmatig wetenschappelijk onderzoek
SAM-schaal	Schaal voor attitudes en vaardigheden
SBP	Small Business Project
Se-n-Se	Secundair na secundair onderwijs
SERV	Sociaal-economische Raad van Vlaanderen
SOVOARTE	Sociale voorzieningen van de Arteveldehogeschool
SOVOHA	Sociale Voorzieningen Hogeschool Antwerpen
SPONS	Strategisch plan onderwijs en studentenbeleid
TETRA-project	Technologietransferproject
TRIS	Transnationale institutionele samenwerking
TSO	Technisch secundair onderwijs

UAB	Universitaire associatie Brussel
VIGC	Vlaams instituut voor grafische communicatie
VISO	Vrij instituut voor secundair onderwijs
VLAJO	Vlaamse jonge ondernemingen
VLOR	Vlaamse onderwijsraad
ZER	Zelfevaluatie­rapport